Казан (Идел буе) федераль университеты

Р.М. Галиева, Л.Р.Сабирова

Фәнни язма эшләр, практика.
Татар журналистикасы бүлеге студентлары өчен хисап тәртибе

Казан

2014

УДК 070

Казан (Идел буе) федераль университеты Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр институтының укыту-методик комиссиясе (беркетмә № 7, 20.05.2014) һәм татар журналистикасы кафедрасы (беркетмә №11, 13.05.2014) утырышларының карары нигезендә басыла

Фәнни редактор:

филология фәннәре кандидаты, доцент Р.Л. Зәйни

Рецензентлар:

филология фәннәре кандидаты, доцент И.Ф. Фәттахов

филология фәннәре кандидаты, ассистент А.Ф. Галиәхмәтова

Галиева Р.М., Сабирова Л.Р.

Фәнни язма эшләр, практика. Татар журналистикасы бүлеге студентлары өчен хисап тәртибе: укыту-методик кулланмасы / Р.М.Галиева, Л.Р.Сабирова. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2014. 123 б.

Укыту-методик кулланмасы татар журналистикасы бүлегендә язма фәнни эшләрнең төрләре белән таныштыра, аларны башкару үзенчәлекләренә өйрәтә, шулай ук биредә курс һәм диплом эшенә куела торган таләпләр һәм кагыйдәләр искәртелә, темалар тәкъдим ителә. Кулланмада җәйге укыту-таныштыру, җитештерү һәм диплом алды практикалары буенча да методик мәгълүмат бар. Шулай ук үзләштерелә торган дисциплиналар буенча зачет һәм имтиханнарга әзерләнү өчен якынча сораулар һәм әдәбият исемлекләре дә тупланган.

Кулланма югары уку йортларының «Журналистика» белгечлеге буенча белем алучы студентларга тәкъдим ителә.

ЭЧТӘЛЕК

КЕРЕШ..3
ФӘННИ ЭШНЕҢ БАСКЫЧЛАРЫ..6
ФӘННИ ЭШНЕҢ ТӨЗЕЛЕШЕ 7
ФӘННИ ЭШНЕҢ ФОРМАСЫ...10
ИСКӘРМӘЛӘР ҺӘМ БИБЛИОГРАФИЯ АППАРАТЫ.......................10
ЯКЛАУ ТӘРТИБЕ...16
БӘЯЛӘМӘ ЯЗУ ТӘРТИБЕ...16
БАЛЛ-РЕЙТИНГ СИСТЕМАСЫ РЕГЛАМЕНТЫ................................17
ТИТУЛ БИТЕ ҮРНӘГЕ 19
ЭЧТӘЛЕК ҮРНӘГЕ..21
КУРС ЭШЕ ҖИТӘКЧЕСЕНЕҢ БӘЯЛӘМӘСЕ.......................................22
КУРС ЭШЕНӘ РЕЦЕНЗЕНТ БӘЯЛӘМӘСЕ...23
РЕЦЕНЗЕНТ БӘЯЛӘМӘСЕ ҮРНӘГЕ...24
ДИСЦИПЛИНАЛАРДАН ЗАЧЕТ ҺӘМ ИМТИХАН СОРАУЛАРЫ, ӘДӘБИЯТ, ИНТЕРНЕТ-ЧЫГАНАКЛАР...25
КУРС ҺӘМ ЧЫГАРЫЛЫШ КВАЛИФИКАЦИЯ ЭШЕ (ДИПЛОМ) ТЕМАЛАРЫ.. 74
УКУ БАРЫШЫНДА КУЛЛАНЫРГА МӨМКИН БУЛГАН САЙЛАНМА ФӘННИ ХЕЗМӘТЛӘР ИСЕМЛЕГЕ...............................93
РЕДАКЦИЯДӘ ИҖАТ КӨНЕ ҺӘМ ПРАКТИКА 112
«РЕДАКЦИЯДӘ ИҖАТ КӨНЕ»НӘ БӘЯЛӘМӘ ҮРНӘГЕ................121
ИҖАДИ ПОРТФОЛИО МАТЕРИАЛЛАРЫНА БӘЯЛӘМӘ ҮРНӘГЕ...122
ӘДӘБИЯТ...123
ИНТЕРНЕТ-ЧЫГАНАКЛАР...123

КЕРЕШ

Казан федераль университеты студенты үз сүзен, фикерен төгәл җөмләләр, дәлилләнгән фактлар белән җиткерә белергә тиеш. Моның өчен ул дүрт ел дәвамында дәрес-лекцияләр, практик дәресләр, мөстәкыйль һәм лаборатор эшләр барышында күнекмәләр ала. Бигрәк тә фәнни язма эш алымнары студентның мантыйкый фикерләвен үстерергә ярдәм итә.

Укытыла торган һәрбер фән үз эченә фәнни язма эшләрне туплаган. Нәзари (теоретик) белемне һәрвакыт гамәли (практик) эш белән беркетеп кую әһәмиятле.

Фәнни язма эш (доклад, контроль эш, реферат, курс һәм чыгарылыш квалификация (диплом) эше) студентның эрудициясен, сәләтен күрсәтә торган катлаулы фәнни иҗат нәтиҗәсе. Журналистика бүлеге студентлары ике төрдәге фәнни хезмәт башкара ала. Беренчесе – нәзари (теоретик), икенчесе – нәзари-иҗади.

Нәзари фәнни эштә студент журналистика теориясе, тарихы, матбугат типлары, жанрлар, мәгълүмат чараларының төрләре, радио, телевидение һәм электрон басмаларның мөһим мәсьәләләрен соңгы фәнни тикшеренү нәтиҗәләренә таянып анализлый. Шулай ук бүгенге социаль-икътисадый шартларда халыкара журналистиканың үсеш юллары тикшерелә.

Нәзари-иҗади эшнең үзенчәлеге шунда ки, тикшерүнең объекты итеп авторның үз иҗаты алына. Әйтик, нинди дә булса темага бәйле язмалар тупланмасы, бер үк жанрдагы әсәрләр. Иҗади фәнни эш автордан гаммәви мәгълүмат чараларында (алга таба – ГМЧ) басылган хезмәтләре булу белән беррәттән, төпле тематик белем, фәнни эзләнүләр таләп итә. Әлбәттә, студентның төп иҗатчы буларак үзен тәкъдим итүе мактауга лаек, әмма бу эш җиңел дип уйлаучылар ялгыша. Ул үз иҗатын мәгълүмат чараларының гомуми эшчәнлеге яссылыгында анализлый һәм үрнәк булырдай тәҗрибәле журналистлар иҗаты белән чагыштыра.

Курс һәм диплом эше мөстәкыйль рәвештә языла. Ул студенттан киеренке хезмәт, тикшерү осталыгы һәм хатасыз башкаруны, әдәбият һәм чыганаклар исемлеген соңгы елларда кабул ителгән дәүләт стандартларына туры китереп язуны таләп итә. Шул җәһәттән, бу укыту-методик кулланманың фәнни эшне язганда, мәсәлән, теманы ничек сайларга, ничек төзергә, чыганаклар, астөшермәләр белән эш иткәндә, гомумән, курс һәм диплом эшен яклауга әзерләү, яклау вакытында файдасы тияр, дип уйлыйбыз.

Студентлар журналистика бүлегендә **фәнни доклад, контроль эш** һәм **реферат** яза. Гадәттә, бу төр эшләр уку семестры барышында башкарыла. Зачет яисә имтихан алдыннан бәяләнә.

Контроль эш югары уку йорты укытучысы тарафыннан әзерләнә, ул төрле формада булырга мөмкин. Мәсәлән, «Әдәби-публицистик жанрлар (сатира)» дисциплинасын үзләштерүче студентлар мәзәк, сатирик характеристика һәм фельетон язу буенча контроль эш башкара. Соңгы вакытта тест рәвешендә тәкъдим ителгән контроль эш төрләре гамәлгә керә башлады.

Реферат – татар журналистикасы кафедрасында иҗадилыкны таләп итә торган фәнни эш төре. Ул язмача башкарыла. Фәнни хезмәткә куелган таләпләр, бурыч-максатлары, теманың мөһимлеге, ягъни актуальлеге ачыклана. Мәсәлән, «Журналист осталыгы» дисциплинасыннан сезгә реферат язарга тәкъдим ителде, ди. Студент «Ватаным Татарстан» газетасының баш мөхәррире, элек «Татарстан яшьләре»нең танылган журналисты Миңназыйм Сәфәров иҗатын өйрәнергә теләк белдерә. Рефератның герое турында язганчы, ул аның язмаларын укырга, бер үк вакытта профессор В.З.Гарифуллинның «Журналист осталыгы» (2004), «Журналист эшчәнлеге нигезләре» (2009) кебек хезмәтләре белән танышырга тиеш була. Әмма әлеге хезмәтләр белән генә чикләнү ярамый, Россия яки башка илләр журналистикасында аерым урын алган журналистларның иҗатын өйрәнгән фәнни мәкаләләр, җыентыклар да сезгә методологияне ачыклаганда ярдәмгә килергә, үрнәк булып торырга тиеш. Нәзари яктан шул рәвешчә әзерләнгәннән соң, студент М.Сәфәровның үзе белән очрашып сөйләшә ала.

Нәзари-иҗади рефераттан тыш, журналистика тарихына һәм вакытлы матбугаттагы жанрларның төрләре һәм төзелеш үзенчәлекләре буенча нәзари реферат та язылырга мөмкин. Реферат укыту барышының аерылгысыз бер өлеше санала, чөнки лекциядә, практик дәрестә алынган белем бергә туплана. Реферат студентның уйлау сәләтен яхшырта, тупланган белемне нигезле кулланырга булыша.

Доклад, контроль эш, реферат, курс һәм диплом эшен язу студенттан зур игътибар таләп итә. Фәнни җитәкчеләрегезнең киңәшләрен тыңлап, нәзари һәм нәзари-иҗади эшләрне семестр дәвамында үтәп барырга тырышыгыз. Фәнни язма эшне язу – җитди гамәл, аңа җаваплы карарга кирәк!

Укыту-методик кулланмада фәнни язма эш төрләре белән беррәттән, укытыла торган фәннәрдән сораулар, әдәбият исемлеге, интернет-чыганаклар, курс һәм чыгарылыш квалификация (диплом) эше темалары да тәкъдим ителә. Татар журналистикасы кафедрасы укытучыларының фәнни хезмәтләре белән дә танышырга һәм аларны фәнни язма эшләрдә кулланырга мөмкинлек бирә.

Хезмәттә «Журналистика» юнәлеше өчен бик әһәмиятле саналучы практика үтү таләпләре белән дә танышырга була. «Редакциядә иҗат

көне», «Диплом алды практикасы» безнең укыту барышына нык бәйләнгән. Дүрт ел дәвамында студент иҗади эш башкарырга, ягъни язмалар бастырырга һәм уку елы дәвамында ике тапкыр аттестация үтәргә тиеш. Бу хакта сез «Практика» бүлегендә тулырак таныша аласыз.

Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр институтында уку шактый катлаулы, биредә киңкырлы белем бирелә. Шул ук вакытта студентның тырышлыгы да таләп ителә, чөнки теоретик белемне вакытында практик эшләр белән беркетеп барырга кирәк.

ФӘННИ ЭШНЕҢ БАСКЫЧЛАРЫ

Фәнни язма эш *тема сайлаудан* башлана. Аны студент үзе сайларга яисә ул фәнни җитәкче, яисә кафедра тарафыннан тәкъдим ителергә

мөмкин. Курс эше буенча темалар уку елы башында кафедра утырышында раслана. Чыгарылыш квалификация эше темалары исә алданрак, узып баручы уку елының азагында раслана. Моның өчен булачак дипломчы сайларга теләгән теманың исемен һәм фәнни җитәкчесен күрсәтеп кафедра мөдире исеменә гариза язарга тиеш.

Тема, беренче чиратта, студентның үзендә кызыксыну уятырга тиеш. Аның ялгыш сайлануы фәнни эшнең дәвамлылыгын һәм нәтиҗәлелеген киметә. Шуңа күрә беренче курстан ук диплом эше дәрәҗәсенә җиткерерлек курс эше темасын сайлау яхшырак.

Икенче баскыч – китапханәдә, архивларда эшләү, ягъни *материал туплау*. Тема расланганнан соң, эшнең хронологик кысалары билгеләнә, тикшерү объекты тәгаенләнә. Фәнни җитәкче сайланган темага кагылышлы әдәбият исемлеген тәкъдим итәргә мөмкин. Китапханәдә эшләү барышында студент тематик каталоглардан файдалана ала, ягъни үзе өйрәнә торган темага кагылышлы барлык фәнни әдәбиятны карап чыга, шулар арасыннан үзенә аеруча кирәклеләрен сайлый. Иң мөһиме, авторның фамилиясен һәм инициалларын, баш исемен, басылып чыккан елын, шәһәрен, нәшриятын, китапның бит санын дөрес итеп күчереп язарга кирәк. Дәүләт белем бирү стандартларына нигезләнеп, фәнни эшнең чыганакларын һәм әдәбият исемлеген тутырырга кирәк. Архив документларының саклану урынын, нинди сан астында, кайсы бүлектә урнаштырылган икәнлеген ачыклау мөһим.

Тикшерү объекты булып газета-журналларда басылган язмалар, радио һәм телевидение тапшырулары сайлана. Әлбәттә, аерым бер курс эшендә бик күп еллар дәвамында басылган яисә эфирда яңгыраган материалларны колачлау мөмкин түгел. Димәк, тикшерү өчен сайланган текстлар вакыты чикләнгән хронологик тәртиптә алына. Материалны темада күтәрелгән проблема яссылыгында укырга кирәк, фактларга тирәнтен анализ таләп ителә. Темагаярашлы берничә китаптан тыш, шулай ук газета-журналда басылган әлеге мәсьәләгә кагылышлы фәнни мәкаләләргә дә мөрәҗәгать итәргә мөмкин. Башка автор фикере сылтама (цитата) рәвешендә куштырнаклар эчендә бирелә. Студентның максаты проблемаларны күрсәтү генә түгел, үз карашыңны билгеләү, журналист эшчәнлегенә бәя бирү, проблеманы ачуда аның үзенчәлеген табу, аңлау, анализлау. Кимчелекле яклары булса, сәбәпләрен ачыклау, дәлилләү, төзәтү юлларын әйтү.

Өченче баскыч – *план төзү*. Аны, һичшиксез, фәнни җитәкче белән бергәләп камилләштерергә кирәк. Фәнни язма эш, гадәттә, өч зур кисәктән тора: кереш, төп өлеш, йомгак.

ФӘННИ ЭШНЕҢ ТӨЗЕЛЕШЕ

Фәнни эшнең төзелеше кереш, төп өлеш, йомгак, әдәбият һәм чыганаклар исемлеге, кушымтадан тора. Тема сайлаганнан соң, эчтәлек планы әзерләнә.

Керештә теманың ни өчен сайлануы, аның актуальлеге, фән өчен кирәклеге нигезләнә, хезмәтнең максат-бурычлары билгеләнә, тикшеренүнең методологиясе, анализ алымнары ачыклана, фәнни эшнең гамәли әһәмияте дәлилләп бирелә, файдаланылган нәзари әдәбиятка күзәтү ясала, чыганаклар даирәсе тәгаенләнә, хезмәтнең төзелешенә кыскача күзәтү ясала.

Кереш язу үрнәге

Кереш

Теманың актуальлеге. Журналистика эшчәнлеге аралашу ихтыяҗы тугач, икътисади элемтәләр, сәүдә барлыкка килгәч, мәгълүматны күбәйтеп тарату мөмкинлеге булдырылгач аерылып чыккан. Аралашу ихтыяҗы борынгы кабиләләр заманында хасил булган. Безнеңчә, аралашу – ул журналистиканың төп алшарты булып тора.

Кешенең аралашу ихтыяҗы кайчан барлыкка килә икән соң? Моны ачыклар өчен галимнәр сабый тууның уналтынчы көненнән алып систематик күзәтү үткәргән. «Безнең күзәтүләрнең нәтиҗәләре шуны күрсәтә: бала дөньяга килгәч үк олылар белән аралашмый. Ә ике айдан соң нарасый зурлар белән бәйләнешкә керә, моны аралашу дип санап була»[1].

«Аралашу – уй-фикереңне бер-береңә җиткерешеп аңлашу, ул нигездә, тел белән фикереңне белдерү, хәбәр итү һәм тәэсир итү»[2]. Әйе, чыннан да, аралашу ярдәмендә без төрле яңалыкларны, кызыклы хәбәрләрне, гыйбрәтле хәлләрне белә алабыз. Журналист һәрвакытта мәгълүмат белән эшли. Төп коралын – мәгълүматны кулланыр өчен, әлбәттә, аралашу зур роль уйный. Журналистиканың кайсы гына өлкәсен алма, кешеләр белән аралаша белү барлык жанрларда да кирәк.

Интервью катлаулы сөйләм жанрының аерым төр коммуникатив чарасы буларак кабул ителә. Сөйләм категориясе буларак интервью татар телен баетуга китерә. «Элек тар даирәдә генә кулланылган термин, профессионализм, диалектизм, фразеологизмнар, «канатлы сүзләр» хәзер

---

[1] Лисина М.И. Проблемы онтогенеза общения. М.: Педагогика, 1986. С. 31–57.
[2] Низамов И.М. Уем – тел очында... (Сөйләм һәм массакүләм аралашу // Беренче кисәк. Татар сөйләме нигезләре). Казан: Татар. кит. нәшр., 1995. Б. 11.

интервью жанрында киң һәм актив күренә башлады»[3]. Жанр, һичшиксез, аралашуга корылган. Шуңа күрә бу очракта аралаша белү культурасын, этика, дипломатия кагыйдәләрен белү зарури.

Интервью ГМЧда даими басыла, күрсәтелә, ишеттерелә. Җавап алырга юнәлтелгән сорауларны белү, аеру, кайсысын кайчан бирергә кирәк икәнен чамалау – әзерлек дәрәҗәсен күрсәтә. Шулай ук сорауларны төзи белү үзе үк күп әйбер турында сөйли. Безнең дә моның серләренә төшенәсебез килә. Шуңа күрә курс эшебезгә «Интервьюда сорауларның төп функциясе, аларны әзерләү үзенчәлеге» дигән теманы сайладык.

Бу теманы хәзер дә актуаль дип саныйбыз, чөнки текст аша аудиториягә факт, вакыйга һәм күренешләргә карата төрле фикерләрне бер шәхес авызыннан җиткерергә мөмкин. Интервью күпчелек очракта геройның туры сөйләменнән тора.

Журналистикада интервью мәгълүматның беренчел чыганагы итеп билгеләнә, аны беренчелеккә мобиль, төгәл, оператив булуы илтә. Хәзерге дөньяда кешеләргә җиткерелә торган мәгълүмат бик күп, ул тизлеккә бәйле. Заманча журналистика укучыларга анализга караганда, күбрәк фактлар җиткерә. Шуңа да журналистлар арасында әлеге жанр популяр, актуаль исәпләнә.

Проблеманың өйрәнелү дәрәҗәсе. Интервью хәбәри жанрлар арасында иң популярларыннан санала. Беренчедән, ул аралашуга корылган. Икенчедән, аудиториягә дә мондый язмаларны укырга кызыграк. Шуңа күрә интервью галимнәр тарафыннан күп өйрәнелгән темаларның берсе. Мәсәлән, бу жанрны М.Н.Ким, С.А.Белановский, В.З.Гарифуллин, Л.Р.Сабирова анализлаган.

Курс эшенең **тикшеренү объекты** итеп журналистика фәненең интервью жанры алынды.

Тикшеренү предметы булып интервьюда сорауларның төп функциясе, аларны әзерләү үзенчәлеге мәсьәләсе тора.

Курс эшенең максаты – интервьюда сорауларның функциясен, аларны әзерләү үзенчәлеген өйрәнү.

Курс эшенең бурычлары:

1) интервью жанры турында нәзари мәгълүмат тупларга;
2) сорауларның төрләрен күзәтергә;
3) сорауларның функциясен билгеләргә;
4) интервью сорауларын әзерләүне ачыкларга.

---

[3] Сабирова Л.Р. Речевые особенности жанра интервью на татарском языке. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 16.

Курс эшенең фәнни-нәзари методологик нигезе булып М.Лукинаның «Технология интервью», Л.Р.Сабированың «Речевые особенности жанра интервью на татарском языке» хезмәтләре торды.

Курс эшенең фәнни методлары. Фәнни эш тасвирлау, анализлау, күзәтү алымнарына нигезләнеп башкарылды. Тасвирлау методы интервью сорауларының, аларның функциясен күрсәтүгә юнәлтелгән. Анализлау методы исә төрле интервьюларны тикшергәндә кирәк. Күзәтү методы газета-журналларда басылып чыккан әңгәмәләрне карап чыгу, бәя бирүгә юнәлгән.

Курс эшенең яңалыгы. Интервью жанры турындагы мәгълүматны системага салу, 2012–2014 елларда татар матбугатында басылып чыккан интервьюларда сорауларның төрләрен ачыклау.

Курс эшенең гамәли әһәмияте. Югары уку йортларында белем алучы студент, журналистлар өчен кирәкле, файдалы булыр дип уйлыйбыз.

Курс эшенең чыганаклары булып «Шәһри Казан», «Ватаным Татарстан», «Сәхнә», «Казан утлары» басмаларының 2012–2014 елгы саннарында дөнья күргән һәм «Матбугат.ру», «Тамаша.ру» сайтларына урнаштырылган интервью текстлары кулланылды.

Курс эшенең төзелеше кереш, ике бүлек, йомгак, кулланылган әдәбият исемлегеннән һәм чыганаклардан тора.

Бүлекләр исә бүлекчә һәм параграфлардан торырга мөмкин. Бүлек, бүлекчә исемнәре фәнни хезмәтнең темасы белән тәңгәл килергә тиеш түгел. Һәр бүлек ахырында кыска нәтиҗәләр ясап барыла.

Йомгакта фәнни тикшерүгә нәтиҗә ясала, өйрәнгән проблемага бәйле рәвештә студентның үз тәкъдимнәре дә урын алырга мөмкин.

Дүртенче баскыч – *фәнни эшне башкару.* Студент куелган максат-бурычлар нигезендә өйрәнелә торган объектны анализлый, классификацияли, нәтиҗәләр чыгара.

Бишенче баскыч – эшне яклау. Фәнни эшнең караламасын студент яклауга якынча 15–20 көн кала җитәкчесеннән тикшертә, хаталарны төзәтә, аннары акка күчереп бара. Титул битенә башта үзе кул куя, фәнни җитәкчесенең имзасын (диплом эшенә – кафедра мөдиренең дә имзасын) ала һәм рецензентка тапшыра. Курс эшенә рецензияне студентның төркемдәше, курсташы яза ала, ә диплом эшенә кафедра тарафыннан билгеләнгән оппонент бәя бирә.

ФӘННИ ЭШНЕҢ ФОРМАСЫ

Фәнни эш компьютерда Word форматында, Times New Roman гарнитурындагы шрифт белән 14 кегль үлчәмендә, 1,5 интервал белән җыела, А4 форматындагы кәгазьнең бер ягына бастырыла. Битнең сул ягында 2,5 см, уң ягында 1см, өстә 2 см, аста 2 см буш ара калдырыла.

Бит саны титул битеннән санала, әмма аңа да, «эчтәлек» битенә дә сан сугылмый. Фәнни эшнең кереше 3нче биттән башлана. Бүлек яисә параграф исемнәрен төп текстан өстән, астан ике юл һәм калын шрифт белән аерырга кирәк. Һәр бүлек яңа биттән башлана. Бүлек, бүлекчә, параграф һ.б. исеменнән соң нокта куелмый.

Беренче бит – фәнни язма эшнең титул бите һәм анда югары уку йортының исеме, кафедра исеме, тема, эшне язучының исем-фамилиясе, фәнни җитәкченең гыйльми дәрәҗәсе, вазыйфасы, фамилиясе һәм инициаллары, шәһәр исеме, язылган ел күрсәтелә.

Икенче биттә – эчтәлек. Ул аерым бүлекләрнең, параграфларның билгеле бер тәртиптә килүен, аларның кайсы битләрдә урнашуын күрсәтә.

Әдәбият исемлеге фәнни хезмәтнең йомгак өлешендә бирелә һәм ул түбәндәге таләпләргә буйсынырга тиеш: башлап сайлаган теманы анализлау өчен тулаем кулланылган әдәбият исемлеге языла, аннары фәнни эштә алынган мисаллар яисә күзәтелгән чыганаклар исемлеге бирелә.

ИСКӘРМӘЛӘР ҺӘМ БИБЛИОГРАФИЯ АППАРАТЫ

Әдәбият һәм чыганаклар алфавит тәртибендә яки хронологик тәртиптә төзелә. Кулланылган әдәбият исемлеге дөрес булсын өчен, китапханәдә эшләгәндә, китап турында мөмкин кадәр тулырак мәгълүмат күчереп алу кирәк. Мәсәлән, һәр китапның форзац өлешендә китапны бастыручы, ничәнче елда нәшер ителгәне, бит саны хакында мәгълүмат була. Фәнни эшне башкаручы үзе өчен кечкенә генә каталог та әзерли ала. Чөнки фән өлкәсендә эшләүчеләр кулланылган әдәбиятны шул рәвешле саклый.

Китапның чыгарылыш мәгълүматларыннан тыш, үзегез кулланырга теләгән сылтаманың кайсы битләрдә булуын да язып кую кирәк. Боларны фәнни эшкә әзерлек барышында махсус дәфтәргә теркәп бару да яхшы булыр иде. Фәнни хезмәтне яза башлагач, теге яки бу авторның әйткән фикерләрен исбатларга яки кире кагарга мөмкин, шул чакта сезгә махсус дәфтәрегез ярдәм итәчәк тә инде.

Нәшриятләрдә сылтамаларны ГОСТ Р 7.0.5 – 2008 таләпләре буенча, ә әдәбият исемлеген ГОСТ 7.1 – 2003кә туры китереп күрсәтү гадәткә кергән. Без исә, буталчыклык килеп чыкмасын өчен, икесен дә –

сылтамаларны да, әдәбият исемлеген дә ГОСТ Р 7.0.5. – 2008гә нигезләнеп тутырырга киңәш итәбез.

Әдәбият
(ГОСТ Р 7.0.5. – 2008)

Авторы берәү булганда, әдәбият исемлегендә китап турындагы мәгълүматны болай итеп күрсәтергә кирәк:

Гарифуллин В.З. Каләм көче (Татар журналистларының текст төзү осталыгы) Казан: Казан ун-ты нәшр., 2010. 160 б.

Тертычный А.А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для студентов вузов. М.: Аспект Пресс, 2010. 352 с.

Ике автор язган китапны кулланганда:

Лазутина Г.В., Распопова С.С. Жанры журналистского творчества: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2011. 320 с.

Авторлар өчәү булган очракта:

Орлов А.Б., Латыпов Л.Д., Творогов И.И. Психологические основы воспитания. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. 80 с.

Дүрт һәм аннан да күбрәк автор катнашындагы китап хакында мәгълүмат болай бирелә:

Изучение и преподавание отечественной истории в Казанском университете / В.В.Астафьев [и др.]. Казань: Из-во Казан. ун-та, 2003. 180 с.

Җыентык

Современное коммуникационное пространство журналисткой науки, практики и образования: контуры и реальность новых медия. Выпуск 5: сборник научных статей / под ред. В.З.Гарифуллина, Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2014. 192 с.

Җыентык эчендәге язма

Беломоина Н.А. Милли журналистиканың торышы // Татар журналистикасы XXI гасырда. Үсеш юллары: фәнни-гамәли конференция материаллары, 2011 ел, 11 февр. Казан: Казан ун-ты, 2011. С. 6–10.

Күп томлы басма

Гегель Г.В.Ф. Соч. М., 1939. Т. 4. С. 32.

Журналда басылган мәкалә

Тагиров И. Мирсаид Султан-Галиев: «Признания» // Гасырлар авазы = Эхо веков. 2011. №3/4. С. 57–68.

Диссертация

Сабирова Л.Р. Речевые особенности жанра интервью на татарском языке (на материале современных СМИ): дис. … канд. филол. наук. Казань, 2010. 221 с.

Диссертациянең авторефераты

Сабирова Л.Р. Речевые особенности жанра интервью на татарском языке (на материале современных СМИ): автореф. дис... канд. фил. наук. Казань, 2009. 23 с.

Рәсми документ

Конституция Российской Федерации: офиц. текст. М.: Маркетинг, 2001. 39 с.

Конференция материаллары

Закирова А.Р. Технологии политического PR // Итоговая научно-образовательная конференция студентов Казанского федерального университета 2013 года: сборник статей [в 5 т.] / Мин-во образования и науки; Казанский (Приволжский) федеральный ун-т. Казань: Казан. ун-т, 2013. Т.5: Институт филологии и искусств, факультет журналистики и социологии, Институт педагогики и психологии. С.153-155.

Газетадан мәкалә

Муллаянова Р. Сугыш санарга өйрәтте // Ватаным Татарстан. 2012. 9 март.

Шәрифуллин Н. Һәр дәвернең үз коллары // Ватаным Татарстан. 2014. 19 апр.

Интернеттан алынган язмалар түбәндәгечә бирелә:

Официальные периодические издания: электронный путеводитель / Рос. нац. б-ка, Центр правовой информации [СПб], 2005–2007. URL: http://www.nlr.ru/lawcenter/izd/index.html (дата обращения: 18.01.2007).

Телевизион тапшыру

Халкым минем / «Яңа гасыр» телерадиокомпаниясе. 2012. 2 апр., 19 сәг. 15 мин.

Телевизион реклама

[Болгар радиосы рекламасы] / «Яңа гасыр» телерадиокомпаниясе. 2012. 29 март, 18 сәг. 18 мин.

Радиотапшыру

Тел күрке сүз. ТДТРК. 2002. 7–15 апр. 12 сәг. 15 мин.

Китаплар турында мәгълүмат биргәндә, Мәскәү һәм Санкт–Петербург шәһәрләренең атамалары кыскартып бирелә.

М., СПб.

Гаммәви мәгълүмат чараларының хронологиясен биргәндә, ай исемнәре кыскартыла:

Гыйнвар – гыйнв.,
февраль – февр.,
март (кыскартылмый)
апрель – апр.,
май (кыскартылмый)
июнь (кыскартылмый)
июль (кыскартылмый)
август – авг.,
сентябрь – сент.,
октябрь – окт.,
ноябрь (кыскартылмый),
декабрь – дек.

Чыганаклар

Чыганакларны күрсәткәндә шул ук шартлар саклана. Әйтик, газета язмасы, фәнни әдәбият яки чыганак буларак кулланылса да библиографиядә болай күрсәтелә:

Шәкүрова Д. Ярамир Низаметдинов: «Татар җырына сусап үстем» // Ватаным Татарстан. 2014. 19 апр.

Сылтама һәм астөшермәләр

Курс эшен язганда кулланылган сылтаманың чыганагы искәрмә итеп күрсәтелә. Ул өч төрле юл белән башкарыла: астөшермә рәвешендә, текст эчендә һәм текст азагындагы әдәбият исемлегенә сылтама ясау ысулы белән.

Астөшермә

Зәйни Р.Л. Журналистның һөнәри этикасы: укыту-методик кулланмасы. Казан. 2014. С. 34–35.

Бер үк материал шул ук биттә берничә мәртәбә кабатланса, хезмәтнең исеме тулысынча бер мәртәбә генә языла, ә калган очракта болай куела:

Там же. С. 54.;   (Шунда ук. Б.10.)

Текст эчендәге искәрмәләр

Текст эчендә әдәбият исемлегенә, цитаталарга сылтама берничә төрле вариантта язылырга мөмкин. Фәнни эш барышында аның бер төрен генә куллану дөрес.

«Ни кызганыч, бу сезонда театрларда югалтулар да шактый булды[4]».

Шулай ук чыганак турындагы мәгълүмат китерелгән мисалдан соң языла (Шәһри Казан. 2012. 30 март.)

Чыганак күп тапкыр кабатланганда, аны кыскартып бирергә була:

Мәсәлән, «Без «Шәһри Казан» газетасын чыганак буларак кулландык (алга таба – Ш.К.)».

Бер үк китапка берничә тапкыр мөрәҗәгать иткәндә, искәрмәләр болай күрсәтелә:

Низамов И.М. Күрсәтелгән хезмәт. Б. 25.

Шунда ук. Б. 41.

Текст азагындагы әдәбият исемлегенә сылтама ясаганда, хезмәтнең әдәбият исемлегендәге саны шакмаклы җәяләр эчендә күрсәтелә:

«Бу проблема Р.У.Әмирханов [1] тарафыннан җентекле өйрәнелгән».

Фәнни хезмәтнең аерым битләренә искәрмә ясаган очракта түбәндәгечә язалар:

«И.М.Низамов аларны газетизм дип билгели [4, Б. 66]».

Беренче сан әдәбият исемлегендә әлеге китапның ничәнче булып язылганын аңлатса, икенчесе бит санын күрсәтә.

Бер авторның берничә хезмәтенә яисә берничә галим китабына искәрмә ясалганда, җәяләр эченә нокталы өтер аша бу хезмәтләрнең әдәбият исемлегендәге тәртип санын куялар:

«Татар журналистикасы фәнендә әлеге проблемага карата шактый хезмәтләр язылган. [4; 11; 13]».

Архив документлары белән эш иткәндә

Архив документына библиографик сылтама аның кайда урнашканлыгын ачыклый. Документлар архив, музей һәм китапханәләрдә саклана.

---

4 Шәһри Казан. 2012. 30 март.

Документның исеме, эзләү мәгълүматлары, объектның урынына сылтама, саклау берәмлеге күрсәтелә.

Теге яки бу документны эзләгәндә, архив исеме, фонд, опись номеры, эшнең бите языла. Бөтен эзләү мәгълүматлары нокталар аша бирелә: Мәсәлән, ОР РНБ. Ф. 316. Д.161. Л.1.

РО ИРЛИ. Ф. 568. Оп.1. №196. Л. 18–19 об.

Архив исемнәре кыскартылып та күрсәтелергә мөмкин. Мәсәлән, текстта берничә мәртәбә кабатлаулар булганда:

Арх. РГБ.

Арх. кинофотодокументов

НА РТ (Нац. Арх. Республики Татарстан).

Бит асты һәм текст азагында документ хакында мәгълүмат түбәндәгечә бирелә. Ул эзләү мәгълүматларыннан ике кыек сызык белән аерыла:

7

Розанов И.Н. Как создавалась библиотека Исторического музея: докл. на заседании Ученого совета Гос. публ. ист. б-ки РСФСР от 30 июня 1939 г. // ГАРФ. Ф. А–513. Оп. 1. Д. 12. Л.14.

36

Материалы об организации Техникума печати при НИИ книговедения // ЦГАЛИ СПБ. Ф. 9. ОП. 1. Ед. хр. 109.

4. Северо-Западное бюро ЦК ВКП(б). Общий отдел. Протоколы // ЦГАИПД. Ф. 9. Оп. 1. Ед. хр. 109.

28. Логинов М.Н. Письма (9) С.Д. Полтарацкому. 1857–1860 гг. // ОР РНБ. Ф. 603 (С.Д.Полтарацкий). Д. 145. 15 л.

Фәнни эштә искәрмәләр куллану һәм библиография аппаратын белү – барысы да сезнең фәнни эшне башкарганда кулланылган, укылган, өйрәнелгән әдәбият исемлеген төзү өчен кирәк иде. Чөнки кечкенә генә, мәсәлән, реферат, доклад кебек фәнни эшләрне язганда да, сез әдәбият исемлеген күрсәтергә тиеш. Бу исә темага карата башкаларның фикерен белү, алар белән килешү яки бәхәскә керү өчен кирәк. Аннан соң теге яки бу теманы сезгә кадәр дә өйрәнүчеләр булган, шуңа күрә темаңны тулырак күзаллау өчен дә әдәбиятка күзәтү ясау мөһим.

ЯКЛАУ ТӘРТИБЕ

Гадәттә, студентлар фәнни язма эшне махсус график буенча курсташлары һәм комиссия әгъзалары алдында яклый. Студент 7–10 минут эчендә үз эшенең темасы, максат-бурычлары һәм төп нигезләмәләре, нәтиҗәләре белән таныштыра. Аннары студентка сораулар бирелә. Җаваплардан соң рецензент 3–4 минут сөйли, эшкә үз бәясен бирә, теманың дөрес сайлану-сайланмавы турында әйтә, уңышлы-уңышсыз якларын күрсәтә. Фәнни эш авторы аның да сорауларына җавап бирә, тәнкыйди фикерләренә, теләк-тәкъдимнәренә мөнәсәбәтен белдерә.

Курс эшенә бәяне укытучылардан торган комиссия, ә диплом эшенә – Дәүләт аттестация комиссиясе куя.

Әлбәттә, эшне бәяләгәндә комиссия тәкъдим ителгән фәнни хезмәтнең башкару сыйфатын, дәүләт стандартларына туры китереп әзерләнгәнлеге белән беррәттән, студентның кыска гына вакыт эчендә үз хезмәтенең асылын аңлата белүен, фәнни дискуссия барышында югалып калмавын, аудитория алдында үз-үзен тотышын да исәпкә ала.

БӘЯЛӘМӘ ЯЗУ ТӘРТИБЕ

Фәнни эшне яклар өчен аның башкалар тарафыннан укылган булуы, бәя бирелүе сорала. Курс эшләренә бәяләмәне төркемдәшең һәм гыйльми җитәкчең язса, диплом эшенә бәяләмәне кафедра тарафыннан билгеләнгән оппонент һәм фәнни җитәкче яза.

Бәяләмә (рецензия) язуның үз тәртибе бар. Фәнни җитәкче һәм төркемдәшеңнең бәяләмәсе түбәндәге сорауларны үз эченә ала. (**Алга таба бу үрнәкләр белән таныша аласыз.)** Чыгарылыш квалификация эшенә рецензент бәяләмәсе ирекле формада языла:

1. Фәнни эшнең эчтәлеге куелган максат-бурычларга, теманың актуальлегенә туры киләме?
2. Куелган сораулар нигезле дәлилләнгәнме?
3. Мөстәкыйль эшләү сыйфаты ни дәрәҗәдә?
4. Студент башкаларның хезмәтен өйрәнә һәм гомумиләштерүләр ясый алганмы?
5. Дөрес нәтиҗәләр чыгарылганмы?
6. Материалны өйрәнү дәрәҗәсе.
7. Рецензент тарафыннан башка сораулар да булырга мөмкин.
8. Фәнни эшнең кимчелекләре.
9. Фәнни эшнең киләчәктә кулланылышы.
10. Башкарылган эшкә билге.
11. Көне, имзасы.

БАЛЛ-РЕЙТИНГ СИСТЕМАСЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Кафедра утырышында фәнни эшне яклау графигы раслана һәм комиссия әгъзалары билгеләнә.

Гадәттә, 22 апрель көнне чыгарылыш квалификация эшенең язылу барышы, эшләнеше тикшерелә. Яклау алды комиссиясендә студент фәнни хезмәтенә хисап тота, сорауларга җавап бирә. Бу вакытка эшнең күп өлеше әзер булырга тиеш. Фәнни хезмәтнең һәм бүлек-бүлекчәләр исеме тәгаенләнеп бетәргә, һәртөрле төгәлсезлекләр ачыкланып төзәтелергә тиеш.

Яклау вакыты: һәр елның май-июнь айлары.

Семестр дәвамында эш тәртибе

№ Тәртип саны	Эш төре	Вакыты	Балл (иң югары – max)
1.	Вакытында тема сайлау; фәнни җитәкче белән аралашу	15 окт.	**5**
2.	Әдәбият һәм чыганаклар белән эшләү; диплом эшен планлаштыру	дек.	**30**
3.	Фәнни җитәкче янына киңәшкә бару; диплом эшенең барышы белән таныштыру	уку елы дәвамында	**20**
4.	Чыгарылыш квалификация эшенең вакытында үтәлеше һәм тапшырылуы	апр.-май	**5**
5.	Чыгарылыш квалификация эшенең тематикасы буенча фәнни-гамәли конференцияләрдә катнашып, чыгыш ясау (өстәмә балл)	гыйнв.-апр.	**5**

Аттестацияләү барышы

№ Тәр-тип саны	Бәяләү критерияләре	Балл (иң югары – max)
1.	Фәнни эшнең эчтәлеге куелган максат һәм бурычларга, теманың актуальлегенә туры килүе	**10**
2.	Студентның мөстәкыйль эшләве, фәнни тикшерүнең үзенчәлеге	**5**
3	Чыганаклар һәм фәнни әдәбият белән эшләве	**5**
4	Чыгарылыш квалификация эшенең төзелеше, дәүләт белем стандартлары (ФГОС) таләпләренә туры килүе	**5**
5	Яклауда чыгыш ясау, сорауларга җавап бирү	**15**

Чыгарылыш квалификация эшен бәяләү

Аттестация төре	**Балл (max)**
Семестр дәвамында эш тәртибе	**55**
Өстәмә балл	**5**
Яклау	**40**
Барлыгы:	**100**

Балларның билгедә чагылышы

Балл	**Билге**
33–54	«Канәгатьләнерлек түгел»
55–70	«Канәгатьләнерлек»
71–85	«Яхшы»
85–100	«Бик яхшы»

Көндезге бүлекнең 1, 2, 3 курс студентлары курс эшен 15–25 апрельдә яклый.

Титул бите үрнәге

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕНЕҢ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ЮГАРЫ ҺӨНӘРИ БЕЛЕМ БИРҮ ФЕДЕРАЛЬ ДӘҮЛӘТ
АВТОНОМИЯЛЕ МӘГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
«КАЗАН (ИДЕЛ БУЕ) ФЕДЕРАЛЬ УНИВЕРСИТЕТЫ»

ГАММӘВИ КОММУНИКАЦИЯ ҺӘМ СОЦИАЛЬ ФӘННӘР
ИНСТИТУТЫ
ТАТАР ЖУРНАЛИСТИКАСЫ КАФЕДРАСЫ

Юнәлеш: 42.03.02. Журналистика
Профиль: «Гаммәви чаралары (милли журналистика)»

ЧЫГАРЫЛЫШ КВАЛИФИКАЦИЯ ЭШЕ

**ТАТАР МАТБУГАТЫН ПОПУЛЯРЛАШТЫРУДА
«MATBUGAT.RU» САЙТЫНЫҢ РОЛЕ**

Төгәлләнде
2014 елның «__»_________
____

Көндезге уку бүлегенең
4 курс, 1302 төркем студенты
Галиуллина Л.Р.

Яклауга чыгарылды
2014 елның «__»_________
____

Фәнни җитәкчесе:
филология фәннәре кандидаты
Галиева Р.М.

Яклауга әзер
2014 елның «__»________
____

Кафедра мөдире:
филология фәннәре докторы,
профессор Гарифуллин В.З.

Казан
2014

Титул бите үрнәге

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСЕНЕҢ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ЮГАРЫ ҺӨНӘРИ БЕЛЕМ БИРҮ ФЕДЕРАЛЬ ДӘҮЛӘТ
АВТОНОМИЯЛЕ МӘГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
«КАЗАН (ИДЕЛ БУЕ) ФЕДЕРАЛЬ УНИВЕРСИТЕТЫ»

ГАММӘВИ КОММУНИКАЦИЯ ҺӘМ СОЦИАЛЬ ФӘННӘР
ИНСТИТУТЫ
ТАТАР ЖУРНАЛИСТИКАСЫ КАФЕДРАСЫ

Юнәлеш: 42.03.02. Журналистика
Профиль: «Гаммәви мәгълүмат чаралары (милли журналистика)»

КУРС ЭШЕ

ИНТЕРВЬЮ ЖАНРЫ – ҮЗЕНЧӘЛЕКЛЕ СӨЙЛӘМ КАТЕГОРИЯСЕ

Төгәлләнде	Читтән торып уку бүлегенең
2014 елның «__»_________	3 курс, 1392 төркем студенты
__________________	Нуруллина Р.Р.
Яклауга чыгарылды	Фәнни җитәкчесе:
2014 елның «__»_________	филология фәннәре кандидаты
__________________	Сабирова Л.Р.

Казан
2014

Эчтәлек үрнәге

Эчтәлек

Кереш..3

Беренче бүлек. Интервьюда сораулар..6
1.1. Жанрлар системасында интервьюның урыны...............................6
1.2. Интервьюда сорауларның төп функциясе......................................8
1.3. Интервьюда сорауларның бүленеше..12

Икенче бүлек. Сорауларны әзерләү үзенчәлеге................................. 21
2.1. Интервьюда сорауларны бирү тактикасы....................................21
2.2. Сорау биргәндә проектив техника куллану алымы......................25
2.3. Сорауларны әзерләгәндә әңгәмәдәшкә тәэсир итү ысулы...........26

Йомгак..31

Әдәбият..33

Чыганаклар..36

Кушымта 37

КУРС ЭШЕ ҖИТӘКЧЕСЕНЕҢ БӘЯЛӘМӘСЕ

Тема ____

Автор (студент) ____

Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр институты

Татар журналистикасы кафедрасы

Юнәлеш ____

Профиль____

Фәнни җитәкчесе____

(Исем-фамилиясе, эш урыны, вазифасы, гыйльми дәрәҗәсе, фәнни исеме)

КУРС ЭШЕНЕҢ ФГОС/ГОС ТАЛӘПЛӘРЕНӘ ТУРЫ КИЛҮ-КИЛМӘҮ КҮРСӘТКЕЧЕ

Һөнәри әзерлеккә таләпләр	Туры килә	Нигездә туры килә	Туры килми
Курс эшен башкарганда бурычларны-максатларны уйлау һәм формалаштыру, анализлау, актуальлек һәм проблеманың килеп чыгу сәбәпләрен ачыклый белү			
Куелган бурычларны хәл итүнең өстенлекле якларын билгеләү			
Журналист мәгълүматын куллана белү			
Һөнәри эшчәнлек өлкәсендә мәгълүматны җыю, саклау һәм эшкәртүнең (редакцияләүнең) компьютер ярдәмендә тормышка ашырыла торган алымнарын куллану			
Тупланган мәгълүматны анализлау һәм аңлатып җиткерүнең (интерпретацияләү) мөмкинлекләрен дөрес бәяләү			
Вакытны нәтиҗәле файдаланып, эш тәртибен дөрес оештыру (максат-бурычларны, объект-предметны ачыклау, фәнни тикшеренүнең яңалыгын, актуальлеген, методологик нигезне билгеләү, эшнең планын төзү, мәгълүмат туплау, эшкәртү, текстны язу, нәтиҗә ясау)			
Исәп-хисап нәтиҗәләрен объектив бәяләү			
Аңлатып җиткерү (интерпретация) һәм тәҗрибә (эксперимент) ярдәмендә табылган мәгълүмат нәтиҗәләрен анализлый белү			
Анализ алымнарын белү			
Хезмәттәшләр, курсташлар белән аралаша белү, эшчәнлек алып бару			
Фәнни эштә дәлилләнгән дөрес нәтиҗәләргә ирешә белү			
Һөнәри юнәлештәге фәнни әдәбият куллану			

Эшнең өстенлекләре____

____

Кимчелекләре

____

____

Нәтиҗә____

____

Фәнни җитәкчесе ____

2014 елның «____» ____________________

КУРС ЭШЕНӘ РЕЦЕНЗЕНТ БӘЯЛӘМӘСЕ

Автор (студент) ____

Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр институты

Татар журналистикасы кафедрасы

Юнәлеш ____

Профиль____

Эшнең темасы____

____

Рецензент____

_(Фамилиясе, исеме, әтисенең исеме, курсы)

Курс эшен бәяләү

№	**Күрсәткечләр**	**5**	**4**	**3**	**2**	*****
1.	Теманың актуальлеге					
2.	Күтәрелгән проблема, куелган бурычларның үтәлеше һәм урынлылыгы					
3.	Кулланылган алымнарның үз-үзен аклавы					
4.	Эшнең комплекслыгы, гомумһөнәри һәм махсус дисциплиналарда үзләштерелгән белемнәрне куллану дәрәҗәсе					
5.	Текст төзелешендә төгәллек, аныклык, эзлеклелек һәм нигезлелек					
6.	Заманча программалар һәм компьютер технологияләрен куллану дәрәҗәсе					
7.	Хатасыз язу, фәнни язу стилен саклау, Дәүләт стандарты таләпләренә туры килү–килмәве					
8.	График материалның сыйфаты, күләме, текстка туры килүе					
9.	Эш нәтиҗәләренең нигезлелеге һәм дәлиллеге					
10.	Нәтиҗәләрнең кабатланмаслыгы һәм яңалыгы					

«*» бәяләнми (бәяләп булмый)

Эшнең өстенлекләре____

____

____

____

____

____

Кимчелекләре (сораулар) ____

____

____

____

____

____

Нәтиҗә____

____

____

____

Рецензент ____

2014 елның «______»_____________________

Рецензент бәяләмәсе үрнәге

Көндезге бүлекнең 4 курс студенты Лилия Вәлиәхмәтованың «Хәзерге татар матбугатында укучыны җәлеп итү чаралары» дигән чыгарылыш квалификация эшенә бәяләмә

Журналист эшчәнлегенең нәтиҗәле, тәэсирле булуы, сүз дә юк, бүген иң мөһим мәсьәләләрнең берсе булып кала бирә. Заманча мәгълүмати чараларның артуы һәм күптөрле булуы басма матбугат алдына зур бурычлар йөкли. ГМЧ бу нисбәттән нинди эшләр башкара, нинди чаралар куллана? Бу хакта фәнни хезмәттә җентекләп аңлатыла.

Лилия Вәлиәхмәтова чыгарылыш квалификация эшендә нәтиҗәлелектән тәэсир итүгә һәм нәтиҗәлелекне арттыруда маркетинг коммуникациясенең ролен өйрәнә. Беренче бүлектә журналистикада нәтиҗәлелеккә ирешүдә максат кую, функцияләр, журналист язмасының мәгълүматлылыгы турында яза. Икенче бүлектә исә хәзерге татар матбугатында «промоушн» хакында сүз бара. Товар һәм хезмәт күрсәтү базарына карата кулланылган сүзнең мәгълүмат кырында урыны шулай ук үзенчәлекле билгеләнә. Бүген матбугат базарында үз товарыңны, ягъни басмаңны рекламалау һәм сату зур әһәмияткә ия, бу уңайдан республикада чыгып килүче татар матбугатының нинди эш башкарганын җентекләп өйрәнгән. Бу хакта кушымтада мисаллар үрнәк итеп бирелгән.

Фәнни хезмәт үзенең яңалыгы белән кызыклы. Хезмәтнең эчтәлеге, төзелеше бар, теле төзек. Басма матбугат чараларындагы мисаллар аша тема өйрәнелгән, контент анализ ясалган. Теманың актуальлеген тикшерү объекты итеп алынган басмалар ачык билгели. Проблеманың өйрәнелү дәрәҗәсе, чыгарылыш квалификация эшенең максаты, бурычлары анык булуы, гомумән, эчтәлекне баета.

Фәнни хезмәттә орфографик хаталар табылды. Алар автор тарафыннан төзәтелде. Төгәлсезлекләр фәнни эшне бизәми, бигрәк тә бүлек исемнәренең берничә төрле язылышы эшкә хилафлык китерергә мөмкин. Хата-кимчелекләр исәпкә алынгандыр, дип уйлыйм. Һәрхәлдә, үзара сөйләшү булды. Хезмәткә фәнни тирәнлек җитеп бетми, дигән тәэсир калды. Әдәбият исемлегенең дә кыска булуы шул турыда сөйли.

Гомумән, Л.Вәлиәхмәтованың хезмәтен уңай бәягә лаек дип саныйм. Киләчәктә фәнни уңышлар теләп калам.

«Ватаным Татарстан» газетасы корреспонденты,
«Бәллүр каләм-2012» журналистлар премиясе лауреаты
филол. фән. канд. Р.М.Галиева
14.05.14.

ДИСЦИПЛИНАЛАРДАН ЗАЧЕТ ҺӘМ ИМТИХАН СОРАУЛАРЫ, ӘДӘБИЯТ, ИНТЕРНЕТ-ЧЫГАНАКЛАР

«ЖУРНАЛИСТ ЭШЧӘНЛЕГЕ НИГЕЗЛӘРЕ (ГОМУМТЕОРЕТИК МӘСЬӘЛӘЛӘР)» дисциплинасы

1. Журналист иҗатының төрләре.
2. Журналист иҗатында фантазиянең роле.
3. Журналист иҗатының төп үзенчәлекләре.
4. Журналист иҗатында ассоциация.
5. Иҗатка сыйфатлама.
6. Журналистика әсәренең тема үзенчәлекләре.
7. Журналистның хокук һәм бурычлары.
8. Журналист иҗатында сиземләүнең әһәмияте.
9. Журналист иҗатында аралашу.
10. Журналист әсәрен иҗат итүнең үзенчәлекләре.
11. Журналист әсәрен бәяләү күрсәткечләре.
12. Текст тудыру баскычлары.
13. Күзәтү методы.
14. Иҗат ысулына гомуми сыйфатлама.
15. Журналистикада текст типлары.
16. Аралашуда туган киртәләрне җимеру алымнары.
17. Журналистикада фактологик текстлар.
18. Иҗат методы буларак интервью.
19. Журналист иҗатында фактларның роле.
20. Журналист әсәрен тудырганда фәнни методлар.
21. Журналистикада дәлилләүле текстлар.
22. Иҗат этәргече чыганаклары.
23. Журналистикада тасвири текстлар.
24. Журналист әсәренең эчтәлек элементлары.
25. Журналистикада диалогик текстлар.
26. Журналистикада иҗат процессының төзелеше һәм буыннары.
27. Мантыйкый дәлилләүнең үзенчәлекләре.
28. Журналистикада эчтәлек һәм форма бердәмлеге.
29. Психологик дәлилләүнең үзенчәлекләре.
30. Журналист иҗатының объектив шартлары һәм субъектив факторлары.
31. Дәлилләүне үтемле итүнең текст чаралары.
32. Журналист иҗатында сәяси мәсьәләнең әһәмияте.
33. Журналист иҗатында конфликт.

34. Журналистның шәхси иҗади йөзе.
35. Әңгәмәгә әзерлек этаплары.
36. Журналист өчен мәгълүмат чыганаклары.
37. Татар журналистикасында текст оештыру осталары.
38. Журналист иҗатының психологик үзенчәлекләре.
39. Журналист иҗатында факт һәм образ нисбәте.
40. Документлар белән эшләү методы.
41. Татар журналистикасында дәлилләүле текст осталары.
42. Татар журналистикасында тасвири текст осталары.
43. Журналистикада социология методлары.
44. Журналист иҗаты психологиясенең үзенчәлекләре.
45. Журналист иҗаты методларына сыйфатлама.
46. Журналистика мәгълүматына сыйфатлама. Аның төзелеше.
47. Журналист осталыгының күрсәткечләре.
48. Журналистларның һөнәри аралашуы.
49. «Гаммәви мәгълүмат чаралары турындагы» Законның төп нигезләмәләре.
50. Журналистика ирегенең төп аспектлары.
51. Журналистикада авторлык хокукы.
52. Реклама турындагы хокукый-норматив документларның үтәлеше.
53. Редакция эшчәнлеген оештыруның хокукый нигезләре.
54. Журналист этикасының асыл принциплары.
55. Редакция коллективы, аның үзенчәлекләре.
56. Редакция эшен оештыру нигезләре.
57. Гаммәви мәгълүмат чаралары системасында телевидениенең урыны.
58. Гаммәви мәгълүмат чаралары системасында радионың роле.

Әдәбият

1. Бакшин В.В. Основы журналистики: учеб. пособие. М.: Флинта; Наука, 2009. 54 с. URL: http://www.knigafund.ru/books/89742
2. Ворошилов В.В. Журналистика: базовый курс: учебник. СПб.гос. ун-т сервиса и экономики, фак. журналистики. 5-е изд.. СПб: Изд-во Михайлова В.А., 2006. 639 с.
3. Гарифуллин В.З. Журналист эшчәнлеге нигезләре: уку ярдәмлеге. Казан: КДУ нәшр., 2009.148 б.
4. Гарифуллин В.З. Журналист осталыгы. Казан: КДУ нәшр., 2004.175 б.
5. Ким М.Н. Журналистика. Методология профессионального творчества. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 496 с.
6. Киселев А.Г. Теория и практика массовой информации: общество – СМИ – власть: учебник. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. 431 с.

7. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
8. Коханова Л.А., Калмыков А.А. Основы теории журналистики: учеб. пособие. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. 535 с. URL: http://www.knigafund.ru/books/116269
9. Корконосенко С.Г. Теория журналистики: моделирование и применение: учеб. пособие. М.: Логос, 2010. 242 с. URL: http://www.knigafund.ru/books/7831.
10. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности «Журналистика». 2-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2007. 239 с.

Интернет-чыганаклар

Татарская электронная библиотека. URL: http://kitap.net.ru/
Интернет газета. TATAR ZAMANI. URL: http://www.tatartime.com/
Матбугат.ру. URL: http://matbugat.ru/

«ЖУРНАЛИСТ ЭШЧӘНЛЕГЕ НИГЕЗЛӘРЕ (ЖАНРЛАР)» дисциплинасы

1. Журналистикада «жанр» төшенчәсе. Жанр төркемнәре.
2. Хисап жанрының үзенчәлекләре.
3. Хәбәри төркемгә керүче жанрлар. Аларның уртак сыйфатлары.
4. Нәрсә ул «һөнәр алыштыру» алымы?
5. Репортер өчен мәгълүмат чыганаклары.
6. Интервью. Аның төрләре.
7. Хәбәр. Аның төрләре, төзелеш үзенчәлекләре.
8. Конкретлыкка һәм сурәтлелеккә ирешү чаралары.
9. Репортаж. Аны ничек язарга?
10. Жанрларның тарихилыгы.
11. Хәбәри жанрдагы язмаларның уртак тел-стиль үзенчәлекләре.
12. Рус журналистикасында репортаж осталары.
13. Хәбәри язмалар остасы буларак Габдулла Тукай.
14. Интервьюның эчтәлегенә йогынты ясаучы факторлар.
15. Фатих Әмирхан иҗатында хәбәри жанрлар.
16. Хәбәри текстларда баш исеме һәм башлам төрләре.
17. Репортажның тел-стиль үзенчәлекләре.
18. Татар журналистикасында хисап жанрының осталары.
19. Г.Сагал – интервью остасы.

20. Хәбәри текстларда анализ.
21. М.Кольцов репортажлары.
22. Интервьюның төзелеш һәм тел-стиль үзенчәлекләре.
23. Жанр һәм метод. Аларны нәрсә берләштерә?
24. Рус журналистикасында интервью осталары.
25. Г.Ибраһимов – репортер.
26. Хәбәри жанрлар үсешендәге яңа тенденцияләр.
27. Хәбәри текстларда бәя.
28. Татар журналистикасында интервью жанрының үсеше.
29. Телевидениедә хәбәри жанрларның үзенчәлекләре.
30. В.Гиляровский репортажлары.
31. Хәбәри жанрларның баш исемнәре.
32. М.Гудимов репортажлары.
33. Хәбәри текстларда башлам төрләре.
34. Татар журналистикасында репортаж жанрының осталары.
35. «Инфотейнтмент». Ул кайчан һәм ничек кулланыла?
36. Н.Мар интервьюлары.
37. Радиода хәбәри жанрларның үзенчәлекләре.
38. В.Песков – репортер.
39. Репортажда «катнашу эффекты».
40. Яңа технологияләр һәм хәбәри журналистика.
41. Аналитик журналистиканың предметы, максатлары, алымнары, функцияләре.
42. Бүгенге көндә аналитик жанрлар. Аналитик текстларга хас уртак сыйфатлар.
43. Аудиториянең аналитик текстны кабул итү үзенчәлекләре.
44. Аналитик хисап. Жанр үзенчәлекләре.
45. Рецензия. Жанр сыйфатлары. Төзелеше, төрләре. Бәя бирү чаралары. Рецензия язу шартлары һәм таләпләре.
46. Мөхбирнамә. Жанр үзенчәлекләре.
47. Татар журналистикасында диалогка корылган текстларның кулланылыш тарихы.
48. Аналитик интервью, әңгәмә, аналитик сорашу, анкета. Диалогка корылган жанрларның үзенчәлекләре.
49. Комментарий – жанр һәм алым. Жанр үзенчәлекләре, төзелеше.
50. Күзәтү. Күзәтүнең предметы, максаты, алымнары. Әлеге жанр өстендә эшләү үзенчәлекләре.
51. Мәкалә жанры. Мәкаләнең төрләре. Аргументлар системасы. Мәкалә текстын язу кагыйдәләре.
52. Журналист тикшерүе. Предметы, максаты, алымнары. Журналист тикшерүе өстендә эшләү үзенчәлекләре.

53. Эксперимент жанры үзенчәлекләре.
54. Хат. Жанр үзенчәлекләре, төрләре.
55. Фараз һәм версия. Үзенчәлекләре.
56. Рекомендация. Аналитик пресс-релиз. Жанр үзенчәлекләре.
57. Бүгенге көн матбугатында аналитик жанрларны куллану үзенчәлекләре.
58. Очеркта тасвирлау чаралары (портрет, пейзаж, лирик чигенеш, цитата, иллюстрация һ.б.).
59. Очеркта документаль һәм әдәби чаралар бәйләнеше.
60. Очеркта төрле стиль, сөйләм чаралары кушылмасы.
61. Бүгенге очеркчыларның иҗат үзенчәлекләре. (Ф.Бәйрәмова, И.Хәйруллина, Т.Миннуллин һ.б.).
62. Очеркта тел бизәкләү чаралары: эпитет, фразеологизм, троплар, чагыштыру, мәкаль-әйтем, синтаксик фигуралар.
63. Радиоочеркларның интонация һәм тавыш мөмкинлекләре (Р.Гаффар, Р.Нуруллин, Н.Акмал һ.б. иҗатыннан).
64. Конкрет очерк мисалында автор белән укучы мөнәсәбәте.
65. Эсседа «мин»нең әһәмияте һәм үзенчәлеге.
66. Тасвирнамә – парча – очерк жанрларның әдәби һәм публицистик чараларның бердәйлеге.
67. Очеркта проблеманың куелышы һәм чишелеше.
68. Очерк жанры зарисовкадан нәрсә белән аерыла? Очеркның нинди төрләре була?
69. Сатирик жанрларга хас төп сыйфатлар.
70. Татар вакытлы матбугатында сатира жанры осталары.
71. Нинди сатирик жанрларны беләсез?
72. Бу жанрларга хас уртак сыйфатлар һәм аерымлыклар.
73. XX гасыр башы татар матбугатының бер өлеше буларак сатирик журналлар.
74. Татар сатирик журналистикасының барлыкка килүенең алшартлары.
75. XX гасыр башында алдынгы карашлы язучы вә шагыйрьләрнең татар телендә сатирик журналлар чыгару омтылышлары (рус сатирик журналлары яссылыгында чагыштырып сөйләргә).
76. «Уклар» журналы һәм аның мөхәррирләре (Г.Тукай, К.Мотыйгый).
77. «Карчыга» журналы һәм Ш.Мөхәммәдев.
78. 1905–1908 елларда чыккан «Туп» (Әстерхан), «Яз», «Кармак», «Шәпи агай» журналлары хакында нәрсәләр беләсез?
79. Казанда басылган беренче сатирик басмалар.
80. «Яшен» журналы хакында сөйләгез.
81. «Ялт-йолт» турында нәрсә беләсез?
82. «Чаян» журналының барлыкка килүе.

83. Татар сатирик журналистикасында жанрлар үсеше.
84. Фельетон жанры.
85. Памфлет жанры.
86. Сатирик характеристика.
87. Пародия һәм эпиграмма.
88. XX гасыр башы татар сатирик журналларында күтәрелгән төп темалар.
89. Төрле юнәлештәге матбугатның сатирик журналларда бәяләнүе.
90. XX гасыр башы татар сатирик матбугатында тел үзенчәлекләре.
91. Сатира тудыру алымнары.

Әдәбият

1. Гарифуллин В.З. Журналист осталыгы. Казан: КДУ нәшр., 2004. 175б.
2. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник; СПб. гос. ун-т сервиса и экономики, фак. журналистики. 5-е изд. Изд-во Михайлова В.А., 2006. 639с.
3. Ким М.Н. Жанры современной журналистики. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 335 с.
4. Махонина С.Я. История русской журналистики XX века: учеб. пособие по спец. 021400 – Журналистика. 3-е изд.. М.: Флинта: Наука, 2004. 238 с.
5. Тертычный А.А. Жанры периодической печати: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению подгот. бакалавров и магистров «Журналистика» и спец. подгот. дипломир. специалистов «Журналистика». Изд. 3-е, испр., и доп.. М.: Аспект Пресс, 2006. 319 с.
6. Тертычный А.А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2010. 351 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8559
7. Әгъзамов Ф.И. Үзәктә – кеше. Казан: Тат. кит. нәшр., 1981. 144 б.
8. Бобров А.А. Путь к профессионализму: учеб. пособие для курса «Основы творческой деятельности журналиста». М.: 2011. 169 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8998
9. Вербицкая М.В. Литературная пародия как объект филологического исследования. Тбилиси: Изд-во Тбилис. ун-та, 1987. 166 с.
10. Виленский М.Э. Как написать фельетон? М.: Мысль, 1982. 208 с.
11. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. М.: Изд-во АН СССР, 1963. 225 с.
12. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник. 3-е изд. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2001.447 с.

13. Гарифуллин В.З. Вакытлы матбугатта жанрлар. Казан: КДУ нәшр., 2006. 90 б.
14. Дзялошинский И.М. Творческая индивидуальность в журналистике. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. 80 с.
15. Кәримов К. Татар кайчан көлгән яки Мәкәрҗә синдромы // Казан утлары. 2006. №4. Б.157–164.
16. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для вузов. М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
17. Непряхин Н. Убеждай и побеждай: секреты эффективной аргументации. М.: Альпина Паблишер Русский, 2010. 243 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=9676
18. Стрельцов Б.В. Фельетон: теория и практика жанра. Минск: Изд-во Белорус. гос. ун-та, 1983. 63 с.
19. Тепляшина А.Н. Сатирические жанры современной публицистики. СПб.: Изд-во СПб. гос. ун-та, 2000. 95 с.
20. Тертычный А.А. Сатира – острая стрела // Журналист. М., 2000. № 4. С. 12.
21. Прохоров Е.П. Исследуя журналистику: теорет. основы, методология, методика, техника работы исследователя СМИ: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. 021400 «Журналистика». М.: РИП–холдинг, 2006. 200 с.
22. Прохоров Е.П. Журналистика и демократия: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2004. 350 с.
23. Ким М.Н. Жанры современной журналистики. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 335 с.
24. Ким М.Н. Журналистика. Методология профессионального творчества. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 496 с.

Интернет-чыганаклар

Аналитичесая журналистика в России. URL: http://old.russ.ru/politics/20031022–resp.html
Блог. Жанры статей. URL: http://lindanester.blogspot.ru/2012/06/janru–statei.html
Учебник по журналистике. URL: http://old.vostrove.ru/learn/jur/index.htm

«АНАЛИТИК ЖУРНАЛИСТИКА ҺӘМ ӘДӘБИ ПУБЛИЦИСТИКА НИГЕЗЛӘРЕ»
дисциплинасы

1. Журналист тарафыннан чынбарлыкны чагылдыруда аналитик ысул.

2. Фикерләүнең төп элементлары.
3. Рецензиянең төрләре, компонентлары.
4. Күзәтү һәм матбугат күзәтүе.
5. Мәкалә – аналитик журналистикада төп жанр.
6. Матбугатта яңа аналитик жанр төрләре.
7. Хат һәм тәүбә жанрларындагы язмалар. Аналитик пресс-релиз.
8. Аналитик журналистика. Гомуми нәтиҗәләр.
9. Тасвирнамәдә факттан сурәт ясау осталыгы.
10. Тасвирнамәнең гомумиләштерү сәләте.
11. Очеркта автор белән укучы мөнәсәбәте. «Мин»нең тәэсир көче. Эсседа «мин»нең әһәмияте һәм үзенчәлеге.
12. Проблеманың куелышы һәм чишелеше («Казан утлары»нда очерк).
13. Документаль чаралар белән әдәби чаралар бәйләнеше.
14. Очеркта тасвирлау чаралары (портрет, пейзаж, лирик чигенеш, цитата, иллюстрация һ.б.).
15. Проблема – характер – конфликт (Ф.Бәйрәмова очерклары).
16. Очерк теориясенең көнүзәк мәсьәләләре (Ш.Бикчурин, Ф.Әгъзәмов һ.б. карашлары).
17. Тормышчан проблемага – тормышчан чишелеш (М.Зарипов очерклары).
18. Сюжет, композиция – осталык билгесе (Разил Вәлиев очерклары).
19. Төрле стиль, сөйләм чаралары синтезы (журнал очеркы).
20. Радиоочеркларның интонация һәм тавыш мөмкинлекләре (Р.Гаффар, Р.Нуруллин, Н.Акмал иҗатыннан).
21. «Чаян» журналында тел-стиль чаралары.
22. Көлке тудыру чаралары.
23. Көлке тудыруда карикатураның әһәмияте.
24. Флорид Әгъзамов – фельетон остасы.
25. Камил Кәримов – юмор остасы.
26. Юмор–шоу тапшыруының көлке сәхифәсе буларак үзенчәлекләре.
27. Сатирик шигырь һәм поэмалар (Г.Тукай «Соры кортларга», «Кисекбаш»).
28. Фотогаепләү.
29. Фоат Садриев иҗатындагы сатирик портретларның бирелеше («Көлми торган кеше» китабы).
30. Зөлфәт Хәким ирониясе (иҗаты буенча).
31. Мәгъсүм Гәрәевнең публицистикасында сатира.
32. Журналист Искәндәр Сираҗи публицистикасында көлке элементлары.
33. «Чаян» журналында сатирик жанрлар.
34. Мөхәммәт Мәһдиев – юмор остасы.
35. Ләбиб Лерон – юмор остасы.

36. Фаил Шәфигуллин публицистикасында әдәби-юмористик тасвир чаралары.

Әдәбият

1. Аграновский В.А. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике. М.: Вагриус, 1999. 416 с.
2. Гарифуллин В.З. Вакытлы матбугатта жанрлар. Казан: КДУ нәшр., 2006. 90 б.
3. Гарифуллин В.З. Журналист осталыгы. Казан: КДУ нәшр., 2004. 175 б.
4. Вербицкая М.В. Литературная пародия как объект филологического исследования. Тбилиси: Изд-во Тбилис. ун-та, 1987. 166с.
5. Виленский М.Э. Как написать фельетон? М.: Мысль, 1982. 208 с.
6. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник. СПб. гос. ун-т сервиса и экономики, фак. журналистики. 5-е изд. Изд-во Михайлова В.А., 2006. 639с.
7. Грабельников А.А. Работа журналиста в прессе: учеб. пособие. М.: РИП–холдинг, 2002. 213 с.
8. Гази Кашшаф – язучы-журналист, педагог, галим. Очерк һәм эссе: югары уку йортларының журналистика бүлеге студентларына «Әдәби-публицисик жанрлар» курсыннан уку ярдәмлеге. Казан: Казан дәүләт ун-ты нәшр., 2008. 200 б.
9. Кәримов К. Татар кайчан көлгән яки Мәкәрҗә синдромы // Казан утлары. 2006. №4. Б.157–164.
10. Ким М.Н. Жанры современной журналистики. СПб: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 335 с.
11. Ким М.Н. Журналистика. Методология профессионального творчества. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. 496 с.
12. Корконосенко С.Г. Основы журналистики. М.: Аспект Пресс, 2004. 287 с.
13. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста: учебник для вузов. М.: Аспект Пресс, 2000. 240 с.
14. Лазутина Г.В.; Распопова С.С. Жанры журналистского творчества. учеб. пособие для студентов вузов. М.: Аспект Пресс, 2011. 320 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=5988
15. Лукина М.М. Технология интервью: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2003. 192 с.
16. Низамов И.М. Очерк. Татар очеркы: кичә, бүген, иртәгә: уку кулланмасы. Чаллы: Яр Чаллы ш. КДУ фил., 2003. 68 б.

17. Низамов И.М. Тасвирнамә. Парча: укыту-методик ярдәмлеге: Казан: Казан дәүләт ун-ты, 2009. 43 б.
18. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики. М.: Изд-во МГУ, 2005, 67 с.
19. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист. М.: Аспект Пресс, 2011. 258 с. URL:http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020
20. Стрельцов Б.В. Фельетон: Теория и практика жанра. Минск: Изд-во Белорус. гос. ун-та, 1983. 63 с.
21. Тепляшина А.Н. Сатирические жанры современной публицистики. СПб.: Изд-во СПб. гос. ун-та, 2000. 95 с.
22. Тертычный А.А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2010. 351 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8559
23. Тертычный А.А. Жанры периодической печати: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по направлению подгот. бакалавров и магистров «Журналистика» и спец. подгот. дипломир. специалистов «Журналистика». Изд. 3-е, испр., и доп. М.: Аспект Пресс, 2006. 319 с.

Интернет-чыганаклар

Аналитическая журналистика в России: взгляд изнутри. URL: http://old.russ.ru/politics/20031022–resp.html
Жанры статей. URL: http://lindanester.blogspot.ru/2012/06/janru–statei.html
Издательство и журналистика. URL: http://old.vostrove.ru/learn/jur/index.htm
Система журналистких жанров. URL: http://evartist.narod.ru/text5/64.htm#з_02
Статья. URL: http://sch1636.ru/_/book/tert/book292_30.htm

«ПРОФЕССИЯГӘ КЕРЕШ» дисциплинасы

1. Журналистлар әзерләүгә җәмгыять ихтыяҗы.
2. Һөнәр сайлауга этәргән сәбәпләр.
3. Журналист һөнәренең тарихы.
4. Бүгенге журналистлар корпусы, кадрлар.
5. Журналистның җәмгыятьтәге роле.
6. Журнализм.
7. Журналистларның махсуслашуы.
8. Журналист һөнәренең башка һөнәрләр белән уртаклыгы һәм аерымлыгы.
9. Һөнәр төрләре.

10. Журналистиканың җәмгыятьтәге роле.
11. Җәмгыять ихтыяҗлары һәм аудитория кызыксынулары.
12. Журналистның социаль һәм һөнәри рольләре.
13. Журналист һөнәренең кыенлыклары.
14. Журналист оешмалары һәм һөнәри басмалар.
15. Һөнәрдәге каршылыклар.
16. Журналист өчен кирәкле эш шартлары. Иҗади коллективта эшләү үзенчәлекләре.
17. Журналист шәхесе. Һөнәри вазыйфаны үтәү өчен таләп ителгән сыйфатлар.
18. Журналистика һөнәренә әзерлек.
19. Журналистика өлкәсендә фәнни хезмәт.
20. Реферат, курс һәм чыгарылыш квалификация эше – фәнни эшчәнлек төре.

Әдәбият

1. Аграновский В.А. Ради единого слова: журналист о журналистике. М.: Мысль, 1978. 168 с.
2. Ахунов А. Журналист булу җиңелме? // Идел. 2006. №7. Б. 46.
3. Бобров А.А. Путь к профессионализму: учеб. пособие для курса «Основы творческой деятельности журналиста». М.: 2011. 169 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8998
4. Засорина Т., Федосова Н. Профессия – журналист. Ростов н/Д: Феникс, 1999. 318 с.
5. Колесниченко А.В. Практическая журналистика: учеб. пособие. М.: Из-во МГУ, 2010. 193 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7962
6. Пасти С. Российский журналист в контексте перемен: Медиа Санкт–Петербурга Тампере: Ун-т Тампере Media Studies, 2004. 292 с.
7. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист. М.: Аспект Пресс, 2011. 258 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020
8. Стечкин И. В. Журналист на перекрестке миров // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы Седьмой Международной научно-практической конференции, 21–23 октября 2010 г. Казань: Изд-во КГУ, 2010. С. 272–276.

Интернет-чыганаклар

Журнализм в мире профессий. URL: http://www.antonova.214–19s02.edusite.ru/p16aa1.html

Журналистика одна из опаснейших профессий в мире. URL: http://www.ohchr.org/RU/NewsEvents/Stories/Paes/Journalism–oneoftheworldsmostdangerousprofessions.aspx
Введение в журналистику. URL: http://lib.rus.ec/b/443721/read

«ЖУРНАЛИСТНЫҢ ҺӨНӘРИ ЭТИКАСЫ» дисциплинасы

1. Нәрсә ул һөнәри этика?
2. Журналистларның һөнәри этикасы барлыкка килү.
3. Безнең илдәге журналистның һөнәри этика тарихы.
4. Россия журналистларының һөнәри этика кодексы: уңай һәм тискәре яклары.
5. Чит ил гаммәви мәгълүмат чараларының һөнәри этикасы.
6. Журналист этикасының халыкара принциплары.
7. Мәгълүмат чыганаклары – репортерның әхлакый мөнәсәбәтләр объекты.
8. Мәгълүмат чыганагын һөнәри этика күзлегеннән чыгып төркемләү.
9. Мәгълүмат чыганагына акча түләү мәсьәләсе.
10. Әңгәмә алып бару этикасы. Төп таләпләр.
11. «Һөнәр алмашу» ысулын куллануның этик чикләре.
12. Мәгълүмат алуның рөхсәт ителгән һәм тыелган алымнары.
13. Тәҗрибә (эксперимент) шартларында журналист күзәтүләре. Әхлакый тыюлар.
14. Диктофон, «яшерен камера» куллану, видеоязманы халыкка чыгаруның әхлакый ягы.
15. Журналист – укучы мөнәсәбәтләренең әхлакый үзенчәлекләре.
16. Хәбәрдарлыкның чикләре буламы?
17. Журналист өчен «сер» яки «табу» төшенчәсе.
18. Гаммәви мәгълүмат чаралары һәм цензура.
19. Объективлыкка ирешү юллары.
20. Укучыга тәэсир итәрлек психологик чаралар.
21. «Яшерен реклама» әзерләгәндә килеп туган әхлакый проблемалар.
22. Хезмәтебез өчен яшерен бүләкләр кабул итәргә хокукыбыз бармы?
23. Заказга эшләргә ярыймы?
24. Журналист һәм язма каһарманы арасындагы мөнәсәбәтләрнең әхлакый ягы.
25. Персонажларга зыян китермәү принцибы.
26. Журналист өчен үз каһарманының эчке дөньясына һәм шәхси тормышына бәреп керү хокукы.
27. Җинаятьләр, террорчылык актларын яктыртуга әхлакый якын килү.

28. Редакция коллективы һәм хезмәт этикасы нормалары.
29. Журналистлар бергәлеге: уйдырма яки чынбарлыкмы?
30. Сайлау алды кампаниясен яктырту вакытында әхлакый мөнәсәбәтләр.
31. Гаммәви чараларының икътисадый проблемалары һәм журналист һөнәренә әхлакый караш.
32. «Дүртенче хакимият»не кем һәм нәрсә өчен тәнкыйтьли?
33. Сүз һәм ГМЧ иреге.

Әдәбият

1. Авраамов Д.С. Профессиональная этика журналиста. М.: Изд-во МГУ, 2003. 273 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7819
2. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста. М.: Аспект Пресс, 2011. 225 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=5986
3. Основы этических знаний: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по филос. спец. / В.П.Клычков, М.Н.Росенко, А.М.Склярова и др.; отв. ред. М.Н.Росенко. 2-е изд., испр. и доп. СПб.: Лань, 2002. 223 с.

Интернет-чыганаклар

Авраамов Д.С. Профессиональная этика журналиста. URL: http://jurnalist.by/elektronnaya–biblioteka/skachat–avraamov–d–s–professionalnaya–etika–zhurnalista–djvu.html

Библиотека Центра экстремальной журналистики. URL: http://www.library.cjes.ru

Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Lazut/index.php

«ЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ ХОКУКЫЙ НИГЕЗЛӘРЕ» дисциплинасы

1. Сүз ирегенең хокукый яктан рәсмиләшү тарихы.
2. Массакүләм мәгълүмат чараларының җәмгыятьтә тоткан хокукый урыны.
3. Россия Федерациясенең «Гаммәви мәгълүмат чаралары турындагы» законы. Аның төп нигезләмәләре.
4. «Журналист», «мәгълүмат», «массакүләм мәгълүмат чарасы» төшенчәләрен юридик яктан аңлату.
5. Гаммәви мәгълүмат чараларын гамәлгә кую хокукы.
6. ГМЧ эшчәнлеген билгеләүче редакция уставлары һәм башка документлар.

7. Гамәлгә куючы һәм редакция коллективы.
8. Мәгълүмат – хокукара мөнәсәбәтләр объекты. Мәгълүмат төрләре.
9. Җәмгыятьтә мәгълүмат җитештерү һәм аннан файдалану.
10. Һәркемгә ачык мәгълүматны җыю, эшкәртү һәм тарату.
11. Бар кешегә дә ачык булмаган мәгълүматны җыю, эшкәртү һәм тарату.
12. «Дәүләт сере», «хезмәт сере», «тикшерү сере» һ.б. «серләр», «яшерен мәгълүмат» төшенчәләре.
13. «Реклама» төшенчәсе. Рекламаның бурычлары.
14. Гаммәви мәгълүмат чараларындагы рекламага куела торган таләпләр. Россия Федерациясенең «Реклама турындагы» законы.
15. Журналист хокуклары. Дәүләт оешмаларында, предприятиеләрдә булу хокукы.
16. Техник чаралар кулланып, аудио яки видеоязмалар әзерләү хокукы.
17. Төрле чараларда катнашу хокукы. Яшерен чаралар.
18. Мәгълүмат җыю, эшкәртү һәм тарату хокукы.
19. Шәхес намусын, абруен саклау.
20. Журналистикада милләтара килешүчәнлек һәм ызгышлар мәсьәләсе.
21. Уңай этник мәгълүмат башкарган функцияләр.
22. Массакүләм мәгълүмат чараларындагы этник мәгълүматның ызгыш китереп чыгару мөмкинлекләре.
23. Массакүләм мәгълүмат чаралары сайлаулар вакытында.
24. Сайлаулар алдыннан ММЧларның шартлы төркемнәре һәм аларның эшчәнлеге.
25. Авторлык хокукы. Авторлык хокукларына бәйле законның төп положениеләре.
26. Редакциягә килеп кергән материалларга карата авторлык хокукы.
27. Авторлык хокукы объекты булмый торган материаллар.
28. Халыкара гуманитар хокук, кулланылү өлкәсе.
29. Халыкара гуманитар хокук чыганаклары
30. Журналистларны яклау мәсьәләләре.

Әдәбият

1. Зәйни Р.Л. Журналистиканың хокукый нигезләре: уку ярдәмлеге. Казан: КФУ нәшр., 2011. 120 б.
2. Рихтер А.Г. Правовые основы журналистики: хрестоматия. М.: Институт проблем информационного права, 2004. 352 с.
3. Рихтер А.Г. Свобода массовой информации на постсоветском пространстве. М.: Издательство «ВК», 2007. 366 с.
4. Федотов М.А. Правовые основы журналистики. М.: Владос, 2002. 356 с.

5. Федотов М.А. Право массовой информации в Российской Федерации. М.: Междунар. отношения, 2002. 624 с.

Интернет-чыганаклар

Библиотека Центра экстремальной журналистики. URL: http://www.library.cjes.ru
Э.Б. Книгафонд. URL: http://www.knigafund.ru/books/53207
Политика и СМИ. URL: http://www.democracy.ru/library/articles/rus_1996–2/page1.html

«РИТОРИКА» дисциплинасы

1. Нәрсә ул риторика? Ул кемгә, нигә кирәк?
2. Риториканың асылы: үзе һәм тирәлеге.
3. Ышандыруда риторик сөйләм тоткан урын.
4. Риториканың нигез төшенчәләре: уй-фикер, тел, сүз-сөйләм. Телдән башка чаралар.
5. Риториканың мантыйкый (логик) чаралары.
6. Риториканың психологик чаралары.
7. Риториканың этик, эстетик чаралары.
8. Риториканың сәнгать һәм фән буларак тарихы.
9. Татар риторикасының үз җирлеге, Көнбатыш һәм Көнчыгыш риторикасы йогынтысы.
10. Башка фәннәргә мөнәсәбәттә риторика.
11. Риторик сөйләмнең төрләре: иҗтимагый-сәяси, академик, мәхкәмә (суд), хөтбә уку, вәгазь сөйләү.
12. Нәфис сүз, ораторлык осталыгы.
13. Чыгышның эчтәлеге һәм төзелеше. Әзерлек.
14. Гаммәви аралашу чараларында сөйләм үзенчәлеге.
15. Журналистика һәм риторика.
16. Публицистика һәм риторика.
17. Ышандыру чараларының төрлелеге (мантыйкый, язуда, әйтүдә, күрсәтеп).
18. Жанр төренә карап ышандыру чаралары. Хәбәри, аналитик жанрларның тәэсир мөмкинлекләре.
19. Әдәби-публицистик жанрларда тасвирлап тәэсир итү чаралары.
20. Радио сөйләмендә риторик чаралар: тавыш, интонация, ритм, пауза һ.б.
21. Телевидение сөйләмендә язу, әйтү, күрсәтү чараларының бердәйлеге. Ораторлык тәҗрибәсен файдалану дәрәҗәсе.
22. Риторика фәнен һәм дисциплинасын мәктәптә һәм югары уку йортында укыту, өйрәтү мәсьәләсе.

23. Татар халык авыз иҗаты (мәкаль, әйтем, телбизәкләр, йола, әкият, миф, мәзәк, җырлар) – риторика башлангычын өйрәнү чыганагы.

24. «Идегәй» дастанында борынгы нәфис сүзнең һәм риторик чараларның ышандыру көченә мисаллар.

25. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» поэмасында сүз сәнгатенең тәэсири чараларына анализ.

26. Ш.Мәрҗәни, К.Насыйри, Р.Фәхреддин хезмәтләре – татар риторикасы фәнендә беренче адымнар.

27. Мифтахеддин Акмулланың чичәнлек осталыгында төрле халыкларның авыз иҗаты мирасының чагылышы.

28. Габдулла Тукайның халык авыз иҗаты әсәрләрендә тасвир чаралары һәм аларны куллану мөмкинлеге турында фикерләре.

29. Галимҗан Ибраһимов нәфис сүз осталыгы турында. Бу хакта аның фикерләренең үз әсәрләрендә чагылышы.

30. Нәфис сүз сәнгатенең синкретик нигезе.

31. Татар риторикасы һәм театр.

32. Риторик сөйләм төре буларак вәгазь. Хөтбәне татарча уку тарихын өйрәнү, бүгенге вәзгыятькә анализ бирү.

Әдәбият

1. Абдуллина Р.С. Риторика и интонация. Яр Чаллы, 1999. 400 б.
2. Абдуллина Р.С. Сөйләм культурасы. Казан. Татар. кит. нәшр., 2012. 527 б.
3. Бакиров М.Х. Шигърият бишеге: Гомумтөрки поэзиянең яралуы һәм иң борынгы формалары. Казан: Мәгариф, 2001. 343 б.
4. Галимуллин Ф.Г. Укучыларны сәнгатьле укырга өйрәтү. Казан: Тат.кит.нәшр., 1988. 86 б.
5. Гарифуллин В.З. Журналист текстында дәлил. Казан: Казан ун-ты нәшр., 1996. 22 б.
6. Гуревич С.С., Погорелка В.Ф., Герман М.А. Основы общей риторики. Киев: «Высшая школа», 1988. 248 с.
7. Карнеги Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. Минск: «Попурри», 2010. 416 с.
8. Кузнецов И.Н. Риторика. М.: Дашков Ик, 2012. 560 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=3625&ln=ru&search_query=риторика
9. Курбатов Х.Р. Хәзерге татар әдәби теленең стилистик системасы. Казан: Тат.кит.нәшр., 1971.176 б.
10. Низамов И.М. Нәфис сүз осталыгы: риторикадан уку-укыту кулланмасы. Казан: Казан ун-ты, 2013. 280 б.

11. Низамов И.М. Татар социолингвистикасы хәрәкәттә. 2 китап. Казан. Казан. ун-ты, 2011. 301 б.
12. Низамов И.М. Уем тел очында? Татар сөйләменең нигезләре. Казан: Татар. кит.нәшр., 1995. 287 б.
13. Низамов И.М. Ярдәмең берлән синең: фәнни публицистика. Казан: «Мәгариф», 2008. 239 б.
14. Низамов Илдар. Риторика: югары уку йортлары өчен дәреслек. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2005. 178 б.
15. Нуриев Р. Сәнгатьле уку: методик ярдәмлек. Казан, 2000. 152 б.
16. Поварисов С.Ш. Сүз – сәнгать илаһияте: уку-укыту әсбабы. Уфа. БДУ нәшр., 2011. 384 б.
17. Риторика: Основы общей риторики. Журналистика и риторика: программы, темы письменных работ по общей риторики и спецкурсам для студентов и аспирантов гуманитарных вузов / сост. И.М.Низамов: Изд-во Казан. ун-та, 2002. 43 с.
18. Смелкова З.С. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты: учеб. пособие 4-е. изд. испр. М.: Флинта Наука, 2006. 320 с.
19. Солганик Г.Я. Основы лингвистики речи: учеб. пособие. М.: Из-во МГУ, 2010. 128 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8676&search_query=риторика
20. Хаков В.Х. Татар әдәби теле. (Стилистика). Казан: Тат.кит.нәшр., 1999. 304 б.

Интернет-чыганаклар

Азатлык радиосы. URL: http://www.azatlyk.org/
Татар телендә интернет–белем үзәге. URL: www.belem.ru
Академик. URL: http://stylistics.academic.ru
Матбугат.ру. URL: www.matbugat.ru
Интернет газета. TATAR ZAMANI. URL: http://www.tatartime.com

«ТАТАР КАЛЕНДАРЬЛАРЫ: БАРЛЫККА КИЛҮ ҺӘМ ҮСЕШЕ» дисциплинасы

1. Татар календарьлары барлыкка килүнең алшартлары.
2. Татар мәгърифәтчеләренең татарча матбугат булдыру өлкәсендәге эшчәнлеге.
3. Календарьлар чыгаруга керешүнең үзенчәлекләре һәм әһәмияте.
4. Дөнья тарихында календарьлар тоткан урын.
5. Россиядә XIX–XX гасырларда рус телендәге басма календарьларның эчтәлеге.

6. Р.Әмирханов һәм «Горрәлек» календаре. Аның күләме һәм эчтәлеге.
7. Татарларда 1841–1871 нче еллар аралыгында чыккан даими булмаган календарьларның эчтәлеге.
8. Каюм Насыйриның мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
9. К.Насыйриның 1871–1898 елларда төзеп бастырган календарьларының фәнни белемнәр таратуга һәм татар халык авыз иҗаты әсәрләрен популярлаштыруга керткән өлеше.
10. Ш.Рәхмәтуллинның мәгърифәтчелек эшчәнлеге. 1891–1901 нче еллар аралыгында чыгарган өстәл календарьлары.
11. Фатыйх Халидинең мәгърифәтчелек эшчәнлеге. Календарьларында үгет-нәсихәт бирүче хикәятләр.
12. Әхмәтһади Максудиның мәгърифәтчелек эшчәнлеге. Календарының төп эчтәлеге.
13. XX гасыр башында чыккан татарча календарьларның төп үзенчәлекләре.
14. Шәрәфетдин Шаһидуллинның мәгърифәтчелек эшчәнлеге, татар рекламасын популярлаштыру юлында алып барган эшчәнлеге.
15. «Заман» календарьларының эчтәлеге.
16. Минһаҗетдин Кадермәти һәм аның «Мәшвәрәт» календаре.
17. XX гасыр башы календарьларына тематик һәм жанр ягыннан характеристика.
18. С.И.Строганов календарьларының рекламаны үстерүгә керткән өлеше.
19. 1841–1917 елларда чыккан календарьларның типологиясе.
20. Календарьларда хәбәри жанрларның кулланылышы.
21. Календарьларда аналитик язмаларга мөрәҗәгать итү.
22. Календарьларда фотосурәтләр басылу. Фотохәбәр, фоторепортаж жанры барлыкка килү процессы.
23. Календарь авторларының халык авыз иҗаты әсәрләрен җыюга керткән өлеше.
24. Беренче совет календарьлары.
25. Бөек Ватан сугышына кадәр чыккан календарьларның типологиясе һәм алардагы төп темалар.
26. Бөек Ватан сугышы чоры календарьларының төп темалары.
27. Хәзерге заман чыгучы календарьларга материал туплау үзенчәлекләре.
28. Газета-журнал редакцияләре чыгара башлаган календарьлар.

Әдәбият

1. Амирханов Р.У. Татарская демократическая печать (1905–1907 гг.). М.: Наука, 1988. 191 с.

2. Газеты и журналы на татарском языке. (1905–1985) / сост. Р.М.Нуруллина. Казан: Изд-во КГУ. 1989. 94 с.
3. Гайнанов Р.Р., Мәрданов Р.Ф., Шәкүров Ф.Н. Татар вакытлы матбугаты (1905–1924): библиографик күрсәткеч. Казан: Рухият, 1999. 310б.
4. Гайнуллин М.Х. Татарская литература и публицистика начала XX века. Казань, Тат. кн. изд-во, 1983. 352 с.
5. Гафуров В.З., Мифтахов З.З. Развитие полиграфии и печати в Татарии. Казань: Изд-во КГУ, 1977. 268 с.
6. Зайни Р.Л. Татарские печатные календари: становление и развитие. Казань: Изд-во КГУ, 2005. 153 с.
7. Йөз еллык матбугатыбыз: үткәне, бүгенгесе, киләчәге. Конференция (Казан, 17 май 2005 ел) материаллары: докладлар һәм тезислар. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2005. 144 б.
8. Каримуллин А.Г. Татарская книга пореформенной России: Исследование. Казань: Тат. кн. изд-во, 1983. 320 с.
9. Мәрдиева М.Б. Татар журналистикасы тарихы буенча очерклар: югары уку йортларының журналистика бүлеге студентларына «Татар журналистикасы тарихы» курсы буенча уку ярдәмлеге. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2003. 32 б.
10. Чернышев Е.И. К истории татарской периодической печати в России. Проект журнала «Файда» («Польза»). Казань: Татполиграф, 1930. 128 с.

Интернет-чыганаклар

Библиотека Центра экстремальной журналистики. URL: http://www.library.cjes.ru

Свободная энциклопедия ВИКИПЕДИЯ. URL: http://ru.wikipedia.org/wiki/%CA%E0%EB%E5%ED%E4%E0%F0%FC

«ТАТАР ЖУРНАЛИСТИКАСЫ ТАРИХЫ» дисциплинасы

1. Басма матбугат барлыкка килү өчен алшартлар.
2. Татар зыялыларының татар матбугатын булдыру өчен эшчәнлеге.
3. Газеталарны алмаштырып торган чара – календарьлар тарихы.
4. Татар телендәге беренче газета – «Нур».
5. Казандагы беренче газета – «Казан мөхбире».
6. Казанда чыккан беренче татар газета һәм журналлары.
7. Оренбургта чыккан беренче татар газета һәм журналлары.
8. Җаекта чыккан беренче татар газета һәм журналлары.

9. 1905–1917 елларда татар журналистикасында тематик юнәлешләр.
10. Татар матбугатын үстерүдә Фатих Кәриминең роле.
11. Татар матбугатын үстерүдә Габдулла Тукайның роле.
12. Татар матбугатын үстерүдә Фатих Әмирханның роле.
13. Татар матбугатын үстерүдә Галиәсгар Камалның роле.
14. Татар матбугатын үстерүдә Шәриф Камалның роле.
15. Татар телендә беренче совет басмалары. «Чулпан» газетасы.
16. Татар телендә беренче хәрби газета – «Кызыл Армия».
17. 1920 нче елларда матбугат кризисы һәм аннан чыгу юллары.
18. ТАССР оешу. Республика басмалары барлыкка килү.
19. 1920–1930 нчы елларда татар матбугаты системасы формалашу.
20. Бөек Ватан сугышы елларында татарча фронт басмалары.
21. Муса Җәлил һәм балалар журналистикасы.
22. Бөек Ватан сугышы елларында Гадел Кутуй иҗаты.

Әдәбият

1. Гайнанов Р.Р., Мәрданов Р.Ф., Шәкүров Ф.Н. Татар вакытлы матбугаты (1905–1924): библиографик күрсәткеч. Казан: Рухият, 1999. 310 б.
2. Есин Б.И. История русской журналистики XIX века: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Изд-во МГУ, 2008. 304 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7851
3. Әгъзамов Ф.И. Тукай – журналист. Казан: Тат. кит. нәшр., 1986. 272б.
4. Әйдә халыкка хезмәткә. (Күренекле татар публицистлары). Казан: Тат. кит. нәшр., 1985. 200 б.
5. Зайни Р.Л. Татарские печатные календари: становление и развитие. Казань: Изд-во КГУ, 2005. 153 с.
6. Йөз еллык матбугатыбыз: үткәне, бүгенгесе, киләчәге: конференция (Казан, 17 май 2005 ел) материаллары: докладлар һәм тезислар. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2005. 144 б.
7. Каримуллин А.Г. Татарская книга пореформенной России: Исследование. Казань: Тат. кн. изд-во, 1983. 320 с.
8. Мәрданов Р.Ф. «Шура» журналы (1908–1917): әдәбият мәсьәләләре. Казан: Рухият, 2001. 252 с.
9. Мәрдиева М.Б. Татар журналистикасы тарихы буенча очерклар: югары уку йортларының журналистика бүлеге студентларына «Татар журналистикасы тарихы» курсы буенча уку ярдәмлеге. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2003. 32 б.

10. Нуруллина Р.М. Становление и развитие партийно-советской печати на татарском языке (1917–1925 гг.). Казань: Изд-во КГУ, 1978. 167 с.
11. Нуруллина Р.М. Тарих яза каләмем. Казан: Изд-во КГУ, 2009. 335 б.
12. Овсепян Р.П. История новейшей отечественной журналистики, февраль 1917 – начало XXI в.: учеб. пособие. М.: МГУ, 2005. 350 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8180
13. Система средств массовой информации России: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2003. 259 с.
14. Таловов В.П. Журналистское образование в СССР. Л., ЛГУ, 1990. 58 с.
15. Хәйретдинов Р. «Чулпан» – беренче совет газетасы // Казан утлары. 1968. №11.
16. Чернышев Е.И. К истории татарской периодической печати в России. Проект журнала «Файда» («Польза»). Казань: Татполиграф, 1930. 128 с.

Интернет–чыганаклар

Тюрко-татарский мир. URL: http://www.tataroved.ru/institut/novhist/publ/4/
Международный татарский портал. URL: http://tatarlar.info/

«СТИЛИСТИКА ҺӘМ ӘДӘБИ РЕДАКЦИЯЛӘҮ» дисциплинасы

1. «Стилистика һәм әдәби редакцияләү» курсының максат-бурычлары, өйрәнү тәртибе.
2. Татар телендә функциональ стильләр, аларны ГМЧда куллану үзенчәлеге.
3. Журналистик-публицистик стиль.
4. Матур әдәбият стиле.
5. Фәнни стиль.
6. Рәсми стиль.
7. Эпистоляр стиль.
8. Язма һәм әйтмә стильләр мөнәсәбәте.
9. Авазларның стиль мөмкинлеге.
10. Морфология чараларының стиль мөмкинлеге.
11. Исем сүз төркеменең стиль мөмкинлеге.
12. Сыйфат, сан, алмашлык, рәвеш сүз төркемнәренең стиль мөмкинлеге.
13. Фигыльнең стиль мөмкинлеге.
14. Ымлык, кисәкчәнең, модаль һәм хәбәрлек сүзләрнең стиль мөмкинлеге.

15. Сүз ясауның стиль мөмкинлеге.
16. Сүзләрнең стиль мөмкинлеге.
17. Тропларны стиль максатында куллану.
18. Синонимның стиль мөмкинлеге.
19. Омоним, антоним, паронимның стиль мөмкинлеге.
20. Фразеологизмның стиль мөмкинлеге.
21. Синтаксис чараларының стиль мөмкинлеге.
22. Сүзтезмәләрнең синонимлыгы, аларны матбугатта куллану.
23. Җөмлә кисәкләренең стилистик кулланылышы.
24. Җөмлә составындагы мөстәкыйль тезмәләрне стилистик куллану.
25. Сөйләмдә сүз тәртибенә бәйле стиль үзенчәлекләре.
26. Гади җөмләнең стилистик кулланылышы.
27. Кушма җөмләнең стилистик кулланылышы.
28. Синтаксик бөтеннең стиль мөмкинлеге.
29. Синтаксик фигураларның стиль мөмкинлеге.
30. Чит сөйләмнең стиль мөмкинлеге.
31. Текстка бәйле стиль чаралары.
32. Тыныш билгеләренең стиль белән бәйләнеше.
33. Редакцияләүнең бурычлары: а) теманы дөрес сайлап алу бурычы; ә) теманы дөрес башкарып чыгу бурычы; б) теманы әдәби яктан дөрес эшкәртеп, кульязманы басарга дөрес әзерләү бурычы.
34. Редакцияләүнең принциплары: а) инану принцибы; ә) дөреслек, катгый фәннилек принцибы; б) халык белән тыгыз бәйләнеш принцибы; в) автор хезмәтенә игътибар принцибы; г) кульязманы әдәби эшкәртү принцибы; д) редакторның эшен дөрес, яхшы оештыру принцибы.
35. Редакторның һәм хезмәтенең асылы. Редактор кем ул? Редактор укуы. Редактор анализы.
36. Текст. Төрләренә карап төзәтү.
37. Төзәтү алымнары һәм төрләре: а) чагыштырып төзәтү; ә) кыскартып төзәтү; б) эшкәртеп төзәтү; в) кабат язып төзәтү; г) тәрҗемә текстын редакцияләү – төзәтү.
38. Редакцияләүнең мантыйкый (логик) нигезләре – төп кануннары: а) бердәйлек законы; ә) каршылык булмаска тиешлек законы; өченченең юклыгы законы; б) җитәрлек нигез (дәлил) законы. Исбатлау кагыйдәләре.
39. Мантыйкый анализ алымнары: а) тулаем текст төзелеше белән бәйле мантыйкый кимчелекләр; ә) эчтәлек белән бәйле мантыйкый кимчелекләр; б) мәгънә төгәллегенә ирешү өчен сүзләрне дөрес куллану; в) фикер агышына бәйле кимчелекләр; г) бәйләү чараларын дөрес кулланмау аркасында туган мантыйкый хилафлыклар.
40. Текстта фактик материалны төзәтү. Ялгыш фактны тою, аңлау, сәбәбен төшенү һәм төзәтү. Факт нәрсә ул? Аның дөреслегенең әһәмияте.

41. Фактик хатаны булдырмауның методологик һәм методик нигезләре. Фактик ялгышларның сәбәбе, аларны булдырмау алымнары.
42. Текстның композициясен төзәтү. Форма нәрсә ул? Композиция нәрсә ул? Әдәби (сәнгати) әсәрдә композиция. Журналистик әсәрләрнең композициясе.
43. Әсәрнең эчке төзелешен редактор тоемлавы. Композициягә редактор анализы методикасы һәм алымнары. Рубрикаларның график бирелеше.
44. Баш исемен сайлау, төзәтү. Эчтәлек көзгесе. Баш исемен алыштыру, яңасын эзләп табу.
45. Баш исеменә лингвистик күзәтү. Баш исемендә җөмләнең функциональ төрләре. Җөмләдән зур берәмлекле баш исемнәре. Баш исеме – композиция элементы.
46. Редакцияләү – сөйләм эшчәнлеге (текстның тәэсир чараларын, телен, өслүбен камилләштерү). Редакцияләү – сөйләм оештыру эше ул.
47. Сөйләмнең төгәллек таләпләрен үтәү өчен редакторның эш алымнары. Сөйләмне төзәткәндә бөтенлек хисе.

Әдәбият

1. Ибраһимов С.М. Сандугач теле кирәк: синтаксик стилистика: уку-укыту ярдәмлеге. Казан: Мәгариф, 2008. 159 б.
2. Мөхиярова Р.Х. XX гасыр ахыры – XXI гасыр башы татар әдәби теле лексикасы. Казан: Татар. кит. нәшр., 2009. 183 б.
3. Фаттахов И.Ф. Актуальные проблемы современной татарской стилистики // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы V Международной научно-практической конференции (16–18 октября 2008 г.) / под ред. В.З.Гарифуллина; сост. Р.П.Баканов. Казан: Изд-во КГУ, 2008. С. 281–285.
4. Фәттахов И.Ф. Туган тел сакчысы иде (Остазым хакында мәрсия) // Хаков укулары – 2010. Студент һәм аспирантларның Казан дәүләт университеты атказанган профессоры Вахит Хөҗҗәт улы Хаков истәлегенә багышланган төбәк фәнни-гамәли конференциясе материаллары. К.: Ихлас, 2010. Б. 22–24.
5. Фәттахов И.Ф., Шәймәрданов А.Ф. Тагын орфографиябез турында // Хаков укулары – 2010. Студент һәм аспирантларның Казан дәүләт университеты атказанган профессоры Вахит Хөҗҗәт улы Хаков истәлегенә багышланган төбәк фәнни-гамәли конференциясе материаллары. Казан: Ихлас, 2010. Б. 89–92.

Интернет–чыганаклар

Татар телендә интернет-белем үзәге. URL: http:// belem.ru

«ГАММӘВИ МӘГЪЛҮМАТ ЧАРАЛАРЫНДА ДИНИ ТЕМАТИКА» дисциплинасы

1. «ГМЧда дини тематика» махсус курсының максат-бурычлары, предметы.
2. «Дин», «дөнья диннәре (Зороастризм, Буддачылык, Иудаизм, Христианлык, Ислам)», «дини тематика» терминнарын ачыклау.
3. Ислам темасына академик Миркасыйм Госманов, галим Әнвәр Хәйринең карашлары.
4. Дин темасына Ренат Нәбиев, Рәфыйк Мөхәммәтшиннең фикерләре.
5. Исламга карата Айдар Хабутдинов, Айдар Юзиев карашы.
6. Радиожурналист Гадилә Нургали («Балкыш» радиотапшыруы), тележурналист Хәйдәр Гайнетдинов (Казан мәчетләре турында телевизион фильм) эшчәнлеге.
7. «Ватаным Татарстан» газетасында Рәшит Минһаҗ тарафыннан дин темасының яктыртылышы.
8. «Ислам info» газетасының дини тематикасы (Хатыйп Гәрәй эшчәнлеге).
9. «Шәһри Казан» газетасында дин тематикасының чагылышы.
10. Рәкыйп Гаффарның «Иртәнге нур» авторлык программасы.
11. Рөстәм Гәрәевнең «Дин һәм тормыш», «Рухи дөнья» телетапшырулары.
12. «Безнең гәҗит» атналык басмасында Айзат Шәймәрданов тарафыннан Ислам тематикасының яктыртылышы.
13. Фәүзия Бәйрәмова иҗатында Ислам темасының чагылышы.
14. Рәзилә Кукушкина, Алсу Мәҗитованың дини темага язмалары.
15. Ирек Нигъмәтинең дини темага мәкаләләре.
16. А.Г.Бабич язмаларында дини теманың куелышы, Исламга мөнәсәбәт.

Әдәбият

1. Кимилев Ю.А. Философия религии: Систематический очерк. М.: Изд. Дом «Nota Bene», 2008. 424 с.
2. Фәттахов И.Ф. Халкыбызның рухый остазы (Ризаеддин Фәхреддин хакында) // Юлдаш («Дин вә йола» кушымтасы). 2009. № 20. апр.
3. Фаттахов И.Ф. Освещение духовной жизни в светских и мусульманских СМИ Республики Татарстан // Исламоведческие исследования в современной России и СНГ: достижения, проблемы, перспективы: материалы I Международного научно-практического

симпозиума (КГУ, 19–20 февраля 2009 г.): В 2-х т. Т. II. Казан: «Intelpress+», 2009. С. 202–211.
4. Мәдрәсә – гыйлем учагы: Мәдрәсә шәкертләре өчен уку ярдәмлеге. К.: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2011. 64 б.
5. Дингә һәм халыкка хезмәт итү юлында: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. Казан югары мөселман мәдрәсәсе оешуга 20 ел тулуга багышланган республика фәнни-гамәли конференциясе материаллары (2011 елның 17 декабре). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2012. 56 б.
6. Фәттахов И.Ф. Мәдрәсәдә татар теле укытуның үзенчәлекләре // Дингә һәм халыкка хезмәт итү юлында: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. Казан югары мөселман мәдрәсәсе оешуга 20 ел тулуга багышланган республика фәнни-гамәли конференциясе материаллары (2011 елның 17 декабре). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2012. Б. 26–28.
7. Бишенче Кулаткы укулары: Шәһри Болгар җыены кысаларында уздырылган «Түгәрәк өстәл» материаллары (Шәһри Болгар, 2012 елның 9 июне). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2012. 57 б.
8. Алтынчы Кулаткы укулары: төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (Иске Кулаткы, 2012 елның 22 сентябре). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2012. 76 б.
9. Фәттахов И.Ф. Татар авылын саклаучы иде // Алтынчы Кулаткы укулары: төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (Иске Кулаткы, 2012 елның 22 сентябре). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2012. Б. 51–63.
10. Җиденче Кулаткы укулары: «Әбү Хәнифә мәзһәбе буенча дини структура төзелеше» төбәкара фәнни-гамәли конференциясе материаллары (Иске Кулаткы, 2012 елның 22 декабре). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2013. 39 б.
11. Сигезенче Кулаткы укулары: «Асылыбызга кайтабыз» төбәкара фәнни-гамәли конференциясе материаллары (Иске Кулаткы, 2013 елның 7 апреле). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2013. 48 б.
12. Тугызынчы Кулаткы укулары: төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (Иске Кулаткы, 2013 елның 11 августы). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2014. 42 б.
13. Чистави укулары: республика фәнни-гамәли конференция материаллары (Чистай шәһ., 2012 елның 8 июле). Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2013. 60 б.

14. Гомерләр заяга узмасын: Ульяновск өлкәсе татар мили-мәдәни автономиясенең Идел аръягы район Советы рәисе Рафаэль Нәҗметдинов турында җыентык. Казан: «Ислам динен кабул итүгә 1000 ел» исем. КЮММ, 2013. 52 б.
15. Диннәр тарихы: Татар урта гомуми белем бирү мәкт. 10–11 нче сыйныфлары өчен уку әсбабы. Казан: Мәгариф, 2008. 407 б.

Интернет-чыганаклар

Центр религиоведческих исследований. URL: http:// religiopolis.org

«ӘДӘБИЯТ ТЕОРИЯСЕ НИГЕЗЛӘРЕ» дисциплинасы

1. Танып белү эшчәнлеге буларак сәнгать.
2. Сүз сәнгатендә образ.
3. Иҗат хыялы. Тормышчанлык һәм шартлылык.
4. Сәнгать төре буларак матур әдәбият.
5. Сәнгать төрләре бүленеше.
6. Сәнгать төрләре рәтендә матур әдәбиятның урыны.
7. Әдәбият теориясенең өйрәнү предметы.
8. «Эчтәлек», «форма» төшенчәләре.
9. Эчтәлек өлешләре.
10. Сүз сәнгатендә вакыт һәм пространство.
11. Әдәбиятның төрләргә бүленеше.
12. «Жанр» төшенчәсе.
13. Лирика жанрлары.
14. Лиро-эпик жанрлар.
15. Эпик жанрлар.
16. Драма жанрлары.
17. «Сюжет» төшенчәсе.
18. Сюжет элементлары.
19. «Фабула» төшенчәсе.
20. «Композиция» төшенчәсе.
21. Шигырь төзелешенең төп төшенчәләре.
22. Әдәби әсәрнең образлы теле.
23. Троплар.
24. Стилистик чаралар.
25. Лексик чаралар.
26. Фонетик чаралар.
27. Романтизм.
28. Реализм.

29. Модернизм.
30. Мифологик ысул.
31. Яңарыш реализмы.
32. Классицизм.
33. Сентиментализм.
34. Мәгърифәтчелек реализмы.
35. Классик реализм.
36. Тәнкыйди реализм.
37. Социалистик реализм.
38. Стиль.
39. Иҗат барышы.
40. Әдәбиятның халыкчанлыгы.
41. «Ирек» төшенчәсе.
42. Иҗат иреге.
43. Әдәбият һәм газета-журналлар.
44. Әдәбият һәм радио.
45. Әдәбият һәм телевидение.
46. Журналист эшчәнлегендә әдәбият теориясенең роле.

Әдәбият

1. Әдипләребез: Биобиблиографик белешмә: 2 томда. II т. / төз. Р.Н.Даутов, Р.Ф.Рахмани. Казан: Татар. кит. нәшр., 2009. 736 б.
2. Галиуллин Т.Н. Әдәбият – хәтер хәзинәсе: уку кулланмасы. Казан: КГУ, 2008. 231 б.
3. Фәттахов И.Ф. Әдәбият теориясе нигезләре: укыту программасы. Казан: КДУ нәшр., 2007. 16 б.
4. Фәттахов И.Ф. Әдәбият теориясе нигезләре: уку ярдәмлеге. Казан: К(И)ФУ нәшр., 2011. 208 б.

«КУЛЬТУРА ҺӘМ ИҖАТ ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯСЕ» дисциплинасы

1. «Культура» (мәдәният) төшенчәсенә аңлатма бирегез.
2. Интеллигенциянең җәмгыять үсешенә йогынтысын ничек аңлыйсыз?
3. Борынгы гомумтөрки мәдәнияты. Аның Идел Болгарстаны, Алтын Урда һәм Казан ханлыгы мәдәниятына йогынтысы.
4. Идел Болгарстанының күренекле галимнәре, шагыйрьләре иҗатына хас сыйфатлар.
5. Болгарларның мәдәнияте турынданиләр беләсез? Аларның архитектурасы, зәркән сәнгате турында кыскача сөйләп бирегез.

6. Идел болгарларының рухи мәдәнияте – әлифба, язма әдәбият мәгърифәте.
7. Алтын Урда чоры мәдәнияты, аның үзенчәлекләре.
8. Алтын Урда чорында иҗат иткән шагыйрьләр иҗатына кыскача белешмә бирергә. Аларның кыйммәте нидән гыйбарәт?
9. Казан ханлыгында мәдәният үсеше өчен алшартлар, чорның күренекле шәхесләре.
10. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» әсәре, авторның сурәтләү чаралары.
11. Әхмәт Ясәви иҗаты, аның болгар-татар мәдәнияты үсешенә йогынтысы.
12. Ни өчен Сәйф Сарай иҗатын Алтын Урда чоры әдәбиятының иң югары ноктасы – кульминациясе дип атыйлар?
13. Казан ханлыгында матди һәм рухи мәдәният (зәркән сәнгате, әдәбият, фольклор һ.б.) хакында ниләр беләсез?
14. Мөхәммәдьяр иҗаты. Аның җәмгыять тормышында тоткан урыны.
15. Габдерәхим Утыз Имәни мирасы. Аның XIX гасыр мәгърифәтчелек әдәбиятын тудырудагы роле.
16. Габделҗаббар Кандалый иҗатына хас сыйфатлар.
17. Шиһабетдин Мәрҗани – татар дөньясының мөхтәрәм заты. Шуны дәлилләгез.
18. Каюм Насыйри – энциклопедист.
19. XX гасыр башы мәдәниятен билгели торган төп сыйфатлар.
20. Беренче татар театрлары кайчан барлыкка килә? Аларга нигез салучылар?
21. XX гасыр башында татар матбугаты. Татар телендә басылып чыккан беренче газеталар һәм журналлар.
22. «Габдулла Тукай чоры» дигәнне ничек аңлыйсыз? Тукай чоры шигъриятенең күренекле вәкилләре.
23. XX гасыр башы прозасы турында сөйләгез. (Г.Исхакый, Г.Ибраһимов, Ф.Әмирхан, Ш.Камал һ.б.).
24. Совет чорында татар мәдәнияте үсешенең төп юнәлешләре (әдәбият, музыка, театр, сынлы сәнгать).
25. Татар әдәбиятында һәм мәдәниятендә традицияләр дәвамчанлыгын ничек аңлыйсыз?
26. Хәзерге заман татар әдәбиятының күренекле вәкилләрен атагыз.
27. Татар театр сәнгатенең бүгенге торышы. Танылган драматурглар һәм артистлардан кемнәрне беләсез?
28. Сынлы сәнгать осталарыннан кемнәрне беләсез. Аларның иҗаты турында сөйләгез.

29. Бүгенге татар эстрадасы, аның күренекле вәкилләре турында ниләр беләсез?
30. XXI гасыр башында татар мәдәниятенең хәлен һәм аның үсеш перспективаларын ничек күзаллыйсыз?

Әдәбият

1. Амирханов М.У. Татарская дореволюционная пресса. Казань: Татар. кн. изд-во, 2002. 240 с.
2. Борынгы татар әдәбияты. Казан: Тат. китап нәшр. 1963. 580 б.
3. Гафаров И.А. От истоков к истине (История Волжской Булгарии и Казанского ханства на перекрестке мнений). Казан. пед. ун-т, 2002. 191 с.
4. Гобәйдуллин Газиз. Тарихи сәхифәләр ачылганда. Казан: Татар. китап нәшр., 1989. 334 б.
5. Гумилев Л.Н. Древняя Русь и Великая степь. М.: Изд-во «Мысль», 1992. 782 с.
6. Гуревич П.С. Человек и культура. Основы культуроведения. М.: Дрофа, 2001. 384 с.
7. Дәүләтшин Гамирҗан. Төрки-татар рухи мәдәнияте тарихы. Казан: Татар. китап нәшр., 1999. 512 б.
8. Әдәбият белеме: кайбер терминнар һәм төшенчәләр сүзлеге. Казан: Мәгариф нәшр., 2007. 231 б.
9. Зәкиев М.З. Татары. Проблемы истории и языка. Казань: Тат. кн. изд-во., 1995. 463 с.
10. Зәкиев М.З. Төрки-татар этногенезы. М: ИНСАН, РФК, 1998. 624 б.
11. Идегәй: Татар халык дастаны. Казан: Тат. кит. нәшр., 1988. 254 б.
12. Из глубины столетий /сост. Б.Л.Хамидуллина. Казань: Татар. кн. изд-во, 2000. 271 с.
13. Кол Гали. Кыйссаи Йосыф. Казан. Тат. кит. нәшр., 1983. 544 б.
14. Миннегулов Х.Ю. Татарская литература и восточная классика: вопросы взаимосвязей и поэтики. Казань: Изд-во КГУ, 1993. 384 с.
15. Мир русской культуры. Энциклопедический справочник. М. Изд-во «Вече», 1997. 624 с.
16. Мөхәммәдьяр һәм аның чоры. Казан: Изд-во «Гасыр», 1997. 80 б.
17. Очерки по истории татарской культуры (в контексте «Запад-Восток») Казань: «Фикер», 2001. 624 с.
18. Ризаэддин Фәхреддинев. Казан ханнары. Казан: Тат. кит. нәшр., 1995. 189 б.
19. Сафаргалиев М.Г. Распад Золотой Орды. Саранск: Мордовск. кн. изд-во, 1960. 276 с.
20. Синицына К.Р. Татарстан һәм татар халкы тарихы. 2 нче кисәк. Казан: «Мәгариф» нәшр., 1995. 175 б.

21. Смирнов А.П. Волжские булгары // Тр. гос. исторического музея. М.: Изд-во ГИМ, 1951. Вып. 19. 275 с.
22. Степи Евразии в эпоху средневековья // Археология СССР. М.: Наука, 1981. 301 с.
23. Тагиров И.Р. История национальной государственности татарского народа и Татарстана. Казань. Тат. кн. изд-во, 2000. 310 с.
24. Татар поэзиясе антологиясе. Казан: Тат. китап нәшр., 1992. 1 китап. 543 б.
25. Татарлар: исемебез һәм җисемебез. Казан: Татар китап нәшр., 1995. 160 б.
26. Татары. М.: Наука, 2001. 583 с., ил.
27. Фахрутдинов Р.Г. Очерки по истории Волжской Булгарии. М.: Наука, 1984. 216 с.
28. Федоров–Давыдов Г.А. Искусство кочевников и Золотой Орды. М.: Изд-во «Искусство», 1976. 227 с.
29. Фәхреддинев Ризаэддин. Болгар вә Казан төрекләре. Казан: Тат. китап нәшр., 1993. 287 б.
30. Фәхретдинов Р.Г. Мондадыр безнең бабайлар. Казан: Тат. китап нәшр., 1992. 176 б.
31. Фәхретдинов Р.Г. Татар тарихы (кыскача басма). Казан: Мәгариф, 1999. 112 б.
32. Фәхретдинов Р.Г. Татар халкы һәм Татарстан тарихы. Казан: Мәгариф, 1996. 256 б.
33. Халиков А.Х. Древняя история Среднего Поволжья. М.: Наука, 1969. 395 с.
34. Халитов Н.Х. Архитектура мечетей Казани. Казань: Тат. кн. изд-во.,1991. 192 с.
35. Худяков М.Г. Очерки по истории Казанского ханства. Казань: Гос. изд-во, 1923. 310 с.
36. Шиһабетдин Мәрҗәни. Мөстафадел–әхбар фи әхфәли Казан вә Болгар. Казан: Тат. китап нәшр., 1989. 415 б.

Интернет-чыганаклар

Хрестоматия по культурологии. URL: http://kulturoznanie.ru
Сайт: Культуролог. URL: http://www.culturolog.ru

«МАСТЕР–КЛАСС: ЖУРНАЛИСТ ТИКШЕРҮЕ» дисциплинасы

1. Журналист тикшерүенең үзенчәлекләре.

2. Журналист тикшерүенең барлыкка килүе.
3. Россиядә журналист тикшерүенең традицияләре.
4. Чит ил журналистикасында журналист тикшерүе.
5. Журналист тикшерүенең методикасы.
6. Мәгълүмат туплау үзенчәлекләре.
7. Тикшерү материалының төзелеше.
8. Журналист тикшерүенең хокукый һәм әхлакый кысалары.
9. Тикшерү үткәргәндә хокукый документларга таяну.
10. Тикшерү барышында әхлак кагыйдәләре йогынтысы.
11. Журналист тикшерүенең максаты нидән гыйбарәт?
12. Журналист тикшерүе һәм хокук саклау органнары тикшерүе арасындагы уртак һәм аермалы сыйфатлар нинди?
13. Җәмгыятьтәге кайсы күренешләр журналист күзәтүенең объекты була ала?
14. Журналист тикшерүе үткәрүче татар журналистларын атагыз.
15. Хәзерге матбугатта журналист тикшерүе жанрында иҗат ителгән язмаларны табыгыз.
16. Әлеге жанрга караган язма иҗат итеп карагыз.

Әдәбият

1. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики. М.: Изд-во МГУ, 2005, 67 с.
2. Гарифуллин В.З. Журналист осталыгы. Казан: КДУ нәшр., 2004. 175 б.
3. Горохов В.М. Основы журналистского мастерства. М.: Высшая шк., 1989. 119 с.
4. Ворошилов В.В. Журналистика. СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002. 656 с.
5. Колесниченко А.В. Практическая журналистика: учеб. пособие. М.: Моск. ун-т, 2010. 193 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7962
6. Корконосенко С.Г. Основы журналистики. М.: Аспект Пресс, 2004. 287 с.
7. Лазутина Л.В. Основы творческой деятельности журналиста. М.: Аспект Пресс. 240 с.
8. Свитич Л.Г. Профессия журналист: учеб. пособие. М.: Аспект Пресс, 2003. 255 с.
9. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист. М.: Аспект Пресс, 2011. 258 с. URL:http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020

10. Тертычный А.А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2010. 351 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8559

Интернет-чыганаклар

Библиотека Центра экстремальной журналистики. URL: http:www.library.cjes.ru
Факультет журналистики МГУ. URL: http:www.journ.msu.ru
Журналист: ежемесячный профессиональный журнал. URL: http:www.journalist–virt.ru

«ЖУРНАЛИСТИКА ТЕОРИЯСЕ НИГЕЗЛӘРЕ» дисциплинасы

1. Журналистика теориясенә кереш – журналистика нигезләре дәресләре нинди мәсьәләләрне өйрәнә?
2. Хәзерге чордагы Россия мәгълүмат чараларының үзенчәлекләре һәм тенденцияләре нинди?
3. Журналистиканың килеп чыгуы һәм алшартлары.
4. Нәрсә ул журналистика?
5. Иоган Гутенберг – кем ул?
6. Журналистика барлыкка килсен өчен нинди әдәби чыганаклар кирәк булган?
7. Журналистның өч төрле аспекты: семантик аспект, синтактик аспект, прагматик аспект.
8. Журналистика – принциплар системасы.
9. Партиялелек принцибы.
10. Халыкчанлык принцибы.
11. Миллилек һәм интернациональлек принцибы.
12. Гуманизм принцибы.
13. Хакыйкыйлек принцибы.
14. Информациягә гомуми сыйфатлама. Аның төрләре.
15. Традицион һәм яңа ГМЧ. Аларның типологиясе.
16. Информациянең төрләре.
17. Социаль мәгълүмат нәрсә ул?
18. Журналист мәгълүматы башка төрле мәгълүматлардан нәрсә белән аерыла?
19. Журналистика эшчәнлеге кайчан барлыкка килгән?
20. Журналистикада информацион аспектлар.
21. Аралашуның тарихи баскычлары.
22. Журналистика – иҗтимагый эшчәнлек төре.

23. Иҗат турында гомуми төшенчә.
24. Журналистика – сәяси эшчәнлек төре.
25. Журналист иҗатының төп үзенчәлекләре.
26. Иҗатның объектив һәм субъектив алшартлары.
27. Журналистикада метод төшенчәсе.
28. Иҗат процессының төзелеше.
29. Журналистиканың функцияләре.
30. Журналистика һәм җәмәгатьчелек фикере.
31. Сүз иреге төшенчәсе, иреклелекнең аспектлары.
32. Коммунистик мәгълүматның үзенчәлеге.
33. Матбугат ирегенең «ГМЧ турында» Законда чагылыш табуы.
34. Журналист эшчәнлеге һәм аудитория.
35. ГМЧ теркәү механизмы.

Әдәбият

1. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник. 6-е изд., перераб. и доп. М.: КНОРУС, 2009. 496 с.
2. Дорощук Е.С. Основы журналистики: введение в теорию журналистики: учебно-методический комплекс. Казань: Изд-во КГУ, 2009. 155 с.
3. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
4. Корконосенко С.Г. Теория журналистики: моделирование и применение. М.: Логос, 2010. 248 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=3273
5. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 520600 и специальности 021400 «Журналистика». 8-е изд., испр. М.: Аспект Пресс, 2012. 349 с.
6. Прохоров Е.П. Журналистика и демократия: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2004. 350 с.
7. Прохоров Е.П. Исследуя журналистику: теорет. основы, методология, методика, техника работы исследователя СМИ: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. 021400 «Журналистика». М.: РИП–холдинг, 2006. 200 с.
8. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист: учеб. пособие для студентов вузов. 3-е изд. испр., М.: Аспект Пресс, 2011. 255 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020

Интернет-чыганаклар

Виноградова С.М. Слагаемое журналистской профессии. URL: http://evartist.narod.ru/text5/60.htm

Лазутина Г.В. Журналистское познание мира. URL: http://evartist.narod.ru/text5/61.htm

Лозовский Б.Н. Методика сбора информации. URL: http://evartist.narod.ru/text5/62.htm

Михайлов С.А. Технологический фактор в деятельности журналиста. URL: http://evartist.narod.ru/text5/66.htm

Основы журналистики. URL: http://tmg–ukraine.com/index.php/2011–07–06–06–50–30?start=29.

Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2006 г. N 149–ФЗ Об информации, информационных технологиях и о защите информации. URL: http://www.rg.ru/2006/07/29/informacia–dok.html

Чигринская Л. Основы журналистики. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Chigrinskaya/2.php

«ТАТАР ТЕЛЕНЕҢ АКТУАЛЬ МӘСЬӘЛӘЛӘРЕ» дисциплинасы

1. Тәрҗемә теориясенең предметы, максат-бурычлары.
2. Бүгенге җәмгыятьтә тәрҗемәгә ихтыяҗ һәм тәрҗемәнең урыны.
3. Уңышлы һәм нәтиҗәле тәрҗемәнең алшартлары.
4. Тәрҗемәдә оригиналның эчтәлеген, мәгънәсен төгәл бирү юллары.
5. Тәрҗемәдә теманың форма һәм жанр үзенчәлекләрен, автор стилен тулы гәүдәләндерү мөһимлеге.
6. Тәрҗемә – иҗади эш төре.
7. Тәрҗемәченең «иҗат иреге» һәм «буквализм» төшенчәләре.
8. Тәрҗемәченең ике телнең дә төзелешен, сөйләм нормаларын белүнең әһәмияте.
9. Тәрҗемәнең төп берәмлекләре.
10. Адекват яки тулы кыйммәтле тәрҗемә төшенчәсе.
11. Төгәл тәрҗемә – оригиналга мөмкин кадәр якынаю.
12. Сүзгә-сүз тәрҗемәдә һәм калькалаштыруда уңай һәм тискәре күренешләр.
13. Тәрҗемәдә җөмлә тәңгәллекләре.
14. Сүз тәңгәллекләре, аларның төрләре.
15. Рус һәм татар телләрендә сүзләр нисбәте.
16. Сүзтезмә тәңгәллекләре.
17. Рус телендәге фразеологик берәмлекләрне дөрес тәрҗемә итү мәсьәләсе.

18. Лексик сурәтләү чараларын тәрҗемә итү.
19. Баш исемнәрне уңышлы тәрҗемә итү.
20. Рус һәм татар телләрендә җөмлә төзелеше һәм сүз тәртибенә караган үзенчәлекләр.
21. Грамматик чаралар системасындагы үзенчәлекләр.
22. Рус һәм татар телләрендә төрле сүз төркемнәренә караган сүзләр: исем, фигыль, алмашлыкларны тәрҗемә итү.
23. Рус теленнән татар теленә бәйләүче чараларны тәрҗемә итү.
24. Матбугат телендә неологизмнар, аларны оригиналдагыча куллану һәм тәрҗемә итү.
25. Хәзерге татар һәм рус телләренең иҗтимагый-сәяси лексикасы.
26. Хәзерге ГМЧда тәрҗемәнең роле, урыны һәм күләме.
27. Ике телдә нәшер ителүче басмаларга күзәтү.
28. Хәбәри жанрга караган язмаларны тәрҗемә итү.
29. Аналитик мәкаләләрне тәрҗемә итү үзенчәлекләре.
30. Әдәби-публицистик жанрлардагы мәкаләләрне тәрҗемә итү үзенчәлекләре.
31. Русчадан татарчага уңышлы тәрҗемә текстларына күзәтү ясау.
32. Соңгы еллар иҗтимагый-сәяси лексикасындагы яңа күренешләр һәм искергән сүзләр (архаизмнар).
33. Татар телендә тәрҗемә мәсьәләсенә караган хезмәтләр.
34. «Русча-татарча» һәм «татарча-русча» сүзлекләрдә сүзләрне тәрҗемә итү үзенчәлекләре.
35. Татар матбугатында һәм гыйлемендә халыкара терминнарны тәрҗемә итүгә карашлар.

Әдәбият

1. Ганиев Ф.А. Русско-татарский словарь. Русча-татарча сүзлек: около 30000 слов; Акад. наук Респ. Татарстан, Ин-т яз., литературы и искусства им. Г.Ибрагимова. Казань: Раннур, 2009. 630 с.
2. Гилемшина А.Г. Разновременная синонимия в переводном тексте (на материале переводов Коранических текстов на русский и татарский языки): дис. канд. филол. наук: 10.02.01; Казанский государственный университет им. В.И.Ульянова-Ленина. Казань: Б.и., 2009. С. 233–238.
3. Едиханов И.Ж. Лексико-стилистические особенности языка этико-дидактических и философских татарских текстов и их переводов на русский язык (на материале произведений К. Насыри, Ш. Марджани): дис... канд. филол. наук: 10.02.01; 10.02.02; Казанский государственный университет им. В. И.Ульянова-Ленина. Казань: 2009.160 с.
4. Мусина И.И. Межязыковые особенности реализации вариантов концептов татарский язык, русский язык, английский язык: автореф. дис...

канд. филол. наук: 10.02.20; Татарский государственный гуманитарно-педагогический университет. Казань: 2008.18 с.
5. Нелюбин Л.Л. Наука о переводе (история и теория с древнейших времен до наших дней): учеб. пособие. 2-е изд. М.: Флинта: МПСИ, 2008. 416 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=320770
6. Нелюбин Л.Л. Переводоведческая лингводидактика: учеб.-метод. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Флинта: Наука, 2009. 320 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=200412
7. Основы профессиональной межкультурной коммуникации: учебник / Н.В. Барышников. М.: НИЦ ИНФРА–М, 2013. 368 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=408974
8. Современная система образования в условиях введения и реализации ФГОС: проблемы и перспективы. Билингвизм как проблема языкового образования в России и Татарстане: материалы Всероссийской научно-практической конференции. Казань: Изд-во КФУ, 2013. 319 с.
9. Филиппов А.В. Панькин В.М. Языковые контакты: краткий словарь. М.: Флинта: Наука, 2011. 160 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=409697
10. Юсупов Р.А. Мәгълүмат чаралары теле һәм сөйләм культурасы. Казан: Татар дәүләт гуманитар-педагогика ун-ты, 2007. 192 б.
11. Юсупов Р.А. Тәрҗемә һәм сөйләм культурасы. Казан: Татар. кит. нәшр., 2008. 237 б.

Интернет-чыганаклар

Перевод и переводоведение. URL: http://www.twirpx.com/files/languages/translation
Развитие теории перевода. URL: http://student.zoomru.ru/ino/razvitie–teorii–perevoda/25830.195684.s1.html
Тимакина О.А. Теория перевода: Курс лекций. URL: http://window.edu.ru/library/pdf2txt/707/67707/41071/page1
Шеметов. URL: http://www.durov.com/study/1115212880–114.html

«МАСТЕР–КЛАСС: ТАТАР РЕКЛАМАСЫНЫҢ ТЕОРИЯСЕ ҺӘМ ПРАКТИКАСЫ» дисциплинасы

1. Октябрь революциясенә кадәрге татар матбугатында («Тәрҗеман», Бәянелхак», «Вакыт», «Йолдыз», «Казан мөхбире», «Кояш», «Нур» һ.б. газеталарда, «Аң», «Дин вә мәгыйшәт», «Икътисад», «Сөембикә», «Шура», «Ялт-йолт» һ.б. журналларда) реклама мәсьәләләре.

2. Революцион үзгәреш чоры татар матбугатында («Кызыл байрак», «Кызыл яу», «Эшче», «Башкортстан хәбәрләре» һ.б. хәбәрләрдә, «Азат хатын», «Безнең юл», «Кызыл шәрыкъ», «Совет мәктәбе» һ.б. журналларда) рекламаның яңа шартларга ярашуы.
3. Совет хакимияте чоры матбугатында (газета һәм журналларда) реклама текстының кайбер үзенчәлекләре.
4. Чит илләр, Россия рекламасының тарихы. Үсеш баскычлары.
5. Рекламаның функцияләре, бурычлары, рольләре, типлары.
6. Рекламаның психологик үзенчәлекләре.
7. Бүгенге татарча һәр басмага (район, шәһәр, республика, корпоратив газеталарга, журналларга, бюллетень, буклет, проспект, календарь һ.б.) реклама эшчәнлеге ягыннан күзәтү: оештыру үзенчәлекләре, тел-стиль, иллюстрация, һәр басмага хас аерымлыклар.
8. Радиода реклама. Татарстанда һәм чит илләрдәге эшләүче радиостанцияләрнең эшчәнлегенә күзәтү. («Азатлык», «Төркия авазы», «Шәрыкъ» һ.б.).
9. Җирле радиоларда рекламаны оештыру, текст әзерләү үзенчәлекләре.
10. Телевидениедә реклама. Язма, әйтмә, күрсәтмә сөйләм элементларын бердәйлекле (синтезлап) файдалану алымнары һәм тәҗрибәсе.
11. Кино сәнгатендә һәм Интернетта реклама.
12. Альбом, проспект, буклет тибындагы басмаларда реклама эшчәнлегенең үзенчәлеге. Тел-стиль чаралары белән иллюстрация бердәйлеге.
13. Реклама максатын күздә тотып язылган: а) хәбәри, ә) аналитик, б) әдәби-публицистик жанрларның текстны оештыру, язу, бизәү үзенчәлекләре.
14. Реклама жанрының төрләре. Аларда журналистика жанрларының төп сыйфатлары чагылышы.
15. Реклама текстында төгәллеккә, конкретлыкка ирешү чаралары. Конкрет-номинатив атамаларны, терминнарны куллану үзенчәлеге. Кыскалыкка ирешү алымнары.
16. Рекламада җәлеп итү алымнары һәм чаралары. Хис белдерү мөмкинлекләре.
17. Текстта тел-стиль чаралары белән экстралингвистик, иллюстратив чараларның бердәйлегенә, гармониясенә ирешү юллары.
18. Күренекле тәрҗемәчеләрнең реклама текстын тәрҗемәләү тәҗрибәсе. Икетеллелек һәм реклама.
19. Реклама текстының төзелеше. Аңа баш исеме кирәкме? Яңача технологияләр текстны бизәүдә ничек ярдәм итә?

20. Реклама тексты сюжетлы буламы? Рекламада күчерелмә мәгънәлелек.
21. Рекламаны авыл кешесе буларак (шәһәр кешесе, яшь кеше, олы кеше, хатын-кыз, ир-ат, студент, укучы бала, эшче кеше, зыялы, Татарстаннан читтә яшәүче буларак) укып-анализлап карыйк әле.
22. Реклама текстын редакцияләү үзенчәлекләре. Сүз, тавыш, хәрәкәт чаралары бердәйлегенең бозылу очракларын төзәтү осталыгы.

Әдәбият

1. PR: методы работы со средствами массовой информации: учеб. пособие / Б.Р.Мандель. М.: НИЦ ИНФРА–М, 2014. 205 с. URL: znanium.com/bookread.php?book=421194
2. Антипов К.В. Основы рекламы: учебник. М.: Дашков и К, 2012. 327 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7792
3. Бобров А.А. Путь к профессионализму: учеб. пособие для курса «Основы творческой деятельности журналиста». М.: 2011. 169 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8998.
4. Григорьева Т.Е. Реклама бүген: уңай күренешме, тискәреме? Татарская культура в контексте европейской цивилизации = Европа цивилизациясенә мөнәсәбәттә татар мәдәнияте: материалы международной научной конференции. Казань, 3–4 ноября 2009 г. Казань. 2010. Б. 24–25.
5. Дымова И.А. Редактирование текстов массовой коммуникации: учеб. пособие. Оренбург: ОГУ, 2012. 191 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7713
6. Модели анализа рекламного текста: учеб. пособие / Н.В.Аниськина, Т.Б.Колышкина. М.: Форум: НИЦ ИНФРА–М, 2013. 304 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=326841
7. Синчурина М.Г. Реклама и связи с общественностью в различных сферах деятельности: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Реклама» и «Связи с общественностью». Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, ГОУ ВПО «Иркут. гос. ун-т». М.: МГИМО Университет, 2007. 383 с.
8. Чумиков А.Н. Реклама и связи с общественностью: имидж, репутация, бренд. М.: Аспект Пресс, 2012. 161 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6040

Интернет-чыганаклар

InfoReklama.Ru. URL: http://www.inforeklama.ru
Рекламная коммуникация. URL: http://bsuirad.appspot.com/2/

Связи с общественностью как вид коммуникации. URL: http://kurs.ido.tpu.ru/courses/theory_comm_basics/tema7.html

«ЖУРНАЛИСТ ЭШЕН ОЕШТЫРУ»
дисциплинасы

1. Журналист эшен оештыруның төп принциплары.
2. Редакция структурасы, иерархия. Эш бүленеше. Бүлекләр эшчәнлеге.
3. Эшкә урнашу. Эшкә алуның төп принциплары.
4. Мотивация, референция төшенчәләре. Эш бирүчеләрнең аларга карашы.
5. Резюме. Автобиография.
6. Коллективта адаптация. Персоналга характеристика.
7. Коллективта үзеңне тоту кагыйдәләре. 100 көн кагыйдәсе. Эшкә урнашкач барлыкка килә торган комплекслардан котылу юллары.
8. Бүгенге көн татар җурналисты. Ул нинди булырга тиеш?
9. Эшкә алучы – баш редакторның журналистка таләпләре. Очрашу.
10. Редакциядә штат расписаниесе. Вазыйфалар бүленеше. Вазыйфа регламенты.
11. Хезмәт урыны бурычлары. Хезмәт кодексы.
12. Журналистның тышкы кыяфәте, стиль, имидж төшенчәләре. Стильнең эш урыныннан бәйлелеге.
13. Журналистның аудитория каршындагы имиджы: чыганаклар белән эшләү, материал геройлары белән, хезмәттәшләр белән аралашуы. Журналистның визиткасы.
14. Журналистның социаль имиджын модельләштерү. Контактлар, социализация, текст буенча.
15. Журналистның һөнәри осталыгы һәм төп эш кораллары. Эш принциплары. Характеры.
16. Басма төренә карап язу ысуллары. Газета һәм журнал, интернет-портал өчен язу үзенчәлекләре. Планлаштыру. Тел үзенчәлекләре. Төгәллек.
17. Интернет-портал тоту, анда эшләү үзенчәлекләре. Сайтларның юнәлешенә карап, язу ысуллары.
18. Очрашу. Мәгълүмат җыю ысуллары. Чыганаклар белән эш. Аларның классификацияләү. Тема сайлау. Тема, вакыйга, укучы бәйләнеше. Жанрлар төрлелеге.
19. Яңалык, журналист эзләнүе, профессия алыштыруга ничек әзерләнергә.

20. Аудиториянең игътибарын җәлеп итү юллары, укучылар белән эшләү.
21. PR-чара уздыру планын төзү. PR-агентлык эшчәнлеге үзенчәлекләре.
22. Хатлар, хәбәрчеләр белән эшләү. Хат эшкәртү. Хат язу. Рәсми хатлар белән эшләү.
23. Даими авторлар булдыру. Авторлар белән эш үзенчәлекләре.
24. ГМЧ эшчәнлеген алып баруның хокукый нигезләре. ГМЧны теркәү, оештыручы, баш редакторның хокук һәм бурычлары.
25. ГМЧ уставы. Журналистикада тыюлар.
26. Нашир кыйммәтләре.
27. Укучы кыйммәтләре.
28. Журналист мәдәнияте.
29. Пресс-релиз язу үзенчәлекләре.
30. Газета оештыручылар өчен «бизнес-план».

Әдәбият

1. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
2. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности «Журналистика». 2-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2007. 239 с.
3. Массмедиа в социокультурном пространстве: учеб. пособие. М.: НИЦ ИНФРА–М, 2014. 224 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=415337
4. Основы профессиональной межкультурной коммуникации: учебник. М.: НИЦ ИНФРА–М, 2013. 368 с. URL: http://znanium.com/bookread.php?book=408974
5. Прохоров Е.П. Исследуя журналистику: теорет. основы, методология, методика, техника работы исследователя СМИ: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. 021400 «Журналистика». М.: РИП–холдинг, 2006. 200 с.
6. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 520600 и специальности 021400 «Журналистика». 8-е изд., испр. М.: Аспект Пресс, 2012. 349 с.

Интернет-чыганаклар

Библиотека центра экстремальной журналистики. URL: http://www.library.cjes.ru

Journalist PRO. URL:http://www.journalist–virt.ru
Информационно-аналитический центр. URL: http://www.sova–center.ru/

«XX ГАСЫРНЫҢ ИКЕНЧЕ ЯРТЫСЫНДА ТӨБӘК ПУБЛИЦИСТИКАСЫ» дисциплинасы

1. XX гасырның икенче яртысында төбәк публицистикасы» модуленең максат-бурычлары, аны өйрәнү тәртибе.
2. «Публицистика», «публицист» төшенчәләренә билгеләмә бирегез.
3. «XX гасырның икенче яртысында төбәк публицистикасы»ның үсеш үзенчәлекләрен аңлатыгыз.
4. Модульне ничә баскычка бүлеп өйрәнәбез? I баскыч. 1951–1953 елларга (И.В.Сталин дәвере ахырына) тарихи характеристика бирегез. «Врачлар эше», антисемитизм, космополитизмга каршы көрәш, корея сугышы һ.б.шундый сәяси вакыйгалар шул чор публицистикасында ничек яктыртылган?
5. II баскыч. 1953–1964 елларга (Н.С.Хрущёв чорына) тарихи-сәяси аңлатма бирегез. СССРда башланган иҗтимагый-сәяси һәм икътисадый реформаларны публицистика ни рәвешле чагылдырган?
6. Хрущёв «җепшеклеге» татар матбугатына нәрсә бирде? Милли публицистиканың яңарышы.
7. Гази Кашшаф – Муса Җәлил исемен гайбәттән яклаучы кыю публицист.
8. Шәмси Хамматов – Муса Җәлил мирасын өйрәнүче журналист.
9. Рафаэль Мостафин – Җәлил һәм җәлилчеләр язмышын өйрәнүче эзтабар-публицист.
10. Шәйхи Маннурның Н.С.Хрущевка язган хаты.
11. Гариф Ахунов – очерк остасы.
12. Марсель Зарипов – күренекле очеркчы.
13. Мөхәммәт Мәһдиев – халыкчан публицист.
14. Аяз Гыйләҗев – туры сүзле публицист.
15. Әмирхан Еники – зыялы публицист.
16. III баскыч. 1964–1982 елларга (Л.И.Брежнев чорына) тарихи-сәяси бәяләмә бирегез. Ф.Ә.Тәбиев эшләгән дәвердә ТАССРда иҗтимагый-сәяси тормыш.
17. Әмирхан Еникинең Л.И.Брежневка хаты.
18. IV баскыч. 1982–1984 елларга (Ю.В.Андропов вакытына), 1984–1985 елларга (К.У.Черненкога) бәяләмә бирегез.
19. V баскыч. 1985–1991 елларга (М.С.Горбачёв чорына) тарихи-сәяси характеристика бирегез. «Үзгәртеп кору» сәясәте: вөҗдан, сүз һәм

матбугат иреге, хәбәрдарлык, демократия үсү. СССР таркалу. Г.И.Госманов эшләгән заманда Татарстанда иҗтимагый-сәяси вәзгыять.

20. VI баскыч. 1992–1999 елларга (Б.Н.Ельцин чорына) бәяләмә бирегез. Либераль-демократик реформалар башлану.

21. VII баскыч. 1990–2010 елларга (М.Ш.Шәймиев чорына) бәяләмә бирегез. Татарстан Республикасының дәүләт бәйсезлеге турында Декларация. Татарстан – суверен республика. Референдум (1992 елның 21 марты). ТР һәм РФ дәүләт хакимияте органнары арасында вәкаләтләрне чикләү турында Шартнамә (1994 елның 14 феврале). «ТР һәм РФ дәүләт хакимияте органнары арасында вәкаләтләрне чикләү турында» Федераль Канун (2006 ел).

22. Р.Фәйзуллин («Сайланма әсәрләр»енең 5 нче томы), Т.Галиуллин («Замана балалары», «Дәгъва») публицистикасы.

23. Ф.Бәйрәмова («Таралып яткан татар иле», «Мишәрнең бөек улы»), А.Хәлим публицистикасы («Сез беләмсез кая барганны?»).

24. Р.Вәлиев, Р.Хәким публицистикасы («Кем син, татар?», «Татар рухы», «Где наша «Мекка»?»).

25. Т.Миңнуллин («Татарның бер баласы»), Р.Миңнуллин («Шагыйрь генә булып калмады…») публицистикасы.

26. Рәфыйкъ Юныс, Рифә Рахман – публицистлар.

27. Рәшит Фәтхерахман, Рәфыйкъ Шәрәфи – публицистлар.

28. 1990 еллар публицистикасы.

29. XXI гасырда публицист сүзе (Публицистикада авыл тематикасы. Чит җирләрдәге татар язмышы. Уку-укыту мәсьәләләре.)

30. Публицист Шаһинур Мостафинның иҗади йөзе.

31. Рүзәл Юсупов публицистикасында уку-укыту мәсьәләләре.

32. Марсель Галиев публицистикасында шәхес темасы.

33. Публицистикада – шәхес, милләт язмышы, татар зыялылары мәсьәләсен күтәрү.

34. Фәүзия Бәйрәмова публицистикасы.

35. Публицист Айдар Хәлимнең шәхси иҗади йөзе.

36. Мансур Мортазин – публицист.

37. Татар публицистикасында татар зыялылары темасы (З.Мансуров).

38. Хатын-кыз публицистлар эшчәнлеге (Мәдинә Маликова, Роза Камалетдинова, Мәдинә Авзалова, Илсөяр Ихсанова, Асия Юнысова).

Әдәбият

1. Низамов И.М. Ярдәмең берлән синең...: фәнни публицистика: югары һәм махсус урта уку йортлары өчен уку ярдәмлеге. Казан: Мәгариф, 2008. 237 б.

2. Гарифуллин В.З. Милләт мәгълүматтан башлана: фәнни мәкаләләр җыентыгы. Казан: КДУ нәшр., 2008. 87 б.

3. Колесниченко А.В. Практическая журналистика: учеб. пособие. М.: Моск. ун-т, 2010. 193 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7962

4. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист. М.: Аспект Пресс, 2011. 258 с. URL:http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020

5. Солганик Г.Я. Язык современной публицистики: сб. статей. М.: Флинта, 2008. 234 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7713

6. Тертычный А.А. Аналитическая журналистика: учеб. пособие для вузов. М.: Аспект Пресс, 2010. 351 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=8559

7. Фәттахов И.Ф. Фидаи җаннар иде алар (мәрсия) // Милләт. Заман. Шәхес: тарих фәннәре докторы Г.Л.Фәйзрахманов истәлегенә җыентык. Казан: ТР ФАның Ш.Мәрҗәни исем. Тарих ин-ты, 2008. Б. 196–198.

8. Фәттахов И.Ф. Эшләгән эше таулар кадәр... (Остазым Т.Н.Галиуллинның иҗат портреты) // Мәгърифәт: укытучылар һәм укучы яшьләр газетасы. 2008. 19 июль.

9. Фаттахов И.Ф. М.Магдиев – публицист (1990–1995 гг.) // Тонус. №17. Социализация личности и проблемы развития общественных отношений: научн. и учебно-методическое издание. Казан.: изд-во КГУ, 2009. С. 222–226.

10. Фәттахов И.Ф. Р.Харис иҗатында милләтара багланышлар // Ренат Харис һәм татар шигърияте: Татарстанның халык шагыйре, Россия Федерациясенең Дәүләт премиясе лауреаты Ренат Хариска (Ренат Мәгъсүм улы Харисовка) 70 яшь тулуга багышланган бөтенроссия фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 21 апрель). Казан: «Идел Пресс», 2011. Б. 113–118.

11. Фәттахов И.Ф. Язучы-публицист осталыгы серләре: уку ярдәмлеге. Казан: К(И)ФУ нәшр., 2011. 64 б.

12. Флорид Әгъзамов: осталар остазы / төз. В.З.Гарифуллин. Казан: КФУ нәшр., 2011. 155 б.

13. Фәттахов И.Ф. Гази Кашшаф публицистикасында Муса Җәлил образы // Татар журналистикасы XXI гасырда: үсеш юллары. Флорид Әгъзамовның тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 11 февраль). / төз. В.З.Гарифуллин, Р.М.Галиева. Казан: КФУ нәшр., 2011. Б. 84–86.

14. Фәттахов И.Ф. Безнең авылның энциклопедиясе (М.Мәһдиевнең иҗат портретына эскизлар) // Классик филология һәм КФУның татар

филологиясе һәм тарихы факультеты галимнәре: төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 18 март) Казан: Казан ун-ты, 2012. Б. 66–80.
15. Фәттахов И.Ф. Мөхәммәт Мәһдиев дөньясына бер караш // «Казан утлары» журналы һәм милли мәдәният: журналның 90 еллык юбилеена багышланган төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (2012 ел, 17 май). Казан: КФУ нәшр., 2012. Б. 103–105.
16. Фәттахов И.Ф. Равил Фәйзуллин – публицист // Равил Фәйзуллин: шәхес, иҗат, заман: Татарстанның халык шагыйре Равил Фәйзуллинга 70 яшь тулуга багышланган Бөтенроссия фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2013 елның 17–18 октябре). / төз. Ә.М.Закирҗанов. Казан: Татар. кит. нәшр., 2013. Б. 292–300.
17. Фаттахов И.Ф. Муса Джалиль в публицистике Гази Кашшафа // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы X Международной научно-практической конференции (17–19 октября 2013 г.). / сост. Р.П.Баканов. Казан: Казан. ун-т, 2013. С. 113–117.
18. Фаттахов И.Ф. Роль Гази Кашшафа в пропаганде творчества Мусы Джалиля // Фундаментальные и прикладные науки сегодня: материалы II международной научно-практической конференции (19–20 декабря 2013 г., Москва). / сост. Р.П.Баканов. М., 2013. В 2-х т. Т. I. С. 200–204.
19. Фаттахов И.Ф. Публикации о Габдулле Тукае на страницах журнала «Совет әдәбияты» («Советская литература»): обзор номеров за 1950–1957 гг. // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы IX Международной научно-практической конференции, 18–20 октября 2012 г. / сост. Р.П.Баканов. В 2-х т. Т. II. К.: Изд-во КФУ, 2012. С. 113–120.

«ҺӨНӘРИ ИҖАТ СТУДИЯСЕ» дисциплинасы

1. Текстның тәэсирен арттыруда баш исемнең әһәмияте?
2. Автор корректурасы нәрсә ул?
3. Редакторның шәхси иҗади йөзе.
4. Нәрсә ул текст?
5. Хатаны төзәтү өчен мәгълүматны редактор иң башта каян ала?
6. Текст корректурасы.
7. Редакцияләү һәм текст төзәтү нәрсә ул?
8. Автор һәм текст. Бу очракта нинди ялгышлыклар булырга мөмкин?
9. Текстка төзәтү кирәкме?
10. Нинди төр төзәтүләр була?
11. Редакторның максаты нидә?

12. Корректура билгеләрен беләсезме?
13. Интервью жанрында иҗат итүнең төп үзенчәлекләре нинди?
14. Интервьюның эчтәлегенә йогынты ясаучы төп факторларны атагыз.
15. Интервью жанрның төрләрен санап чыгыгыз.
16. Интерью жанрының популярлыгы.
17. Интервьюны оештыру үзенчәлеге.
18. Интервьюның композицион һәм тел-стиль үзенчәлекләре турында сөйләгез.
19. Интервью жанрның татар матбугатындагы тарихы.
20. Алым буларак интервью.
21. Жанр буларак интервью.
22. Сорауларның йомшак күчешле һәм кискен күчешле төзелеш төрләре.
23. Сорауларның төп функциясе, аларны әзерләү үзенчәлекләре.
24. Журналист иҗатының психологик үзенчәлекләре һәм интервьюдагы роле.
25. Интервью жанры – үзенчәлекле сөйләм категориясе.
26. Интервьюда «лид» нәрсәне аңлата һәм ни өчен кирәк?
27. Журналистның әңгәмә алып бару этикасы.
28. Аралашуда телдән тыш чаралар.

Әдәбият

1. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник. 4-е издание. СПБ.: Изд-во Михайлова В.А., 2002. 656 с.
2. Гарифуллин В.З. Журналист эшчәнлегенең нигезләре: югары уку йортларының журналистика бүлеге студентлары өчен уку ярдәмлеге. Казан: КДУ, 2009. 148 б.
3. Гарифуллин В.З. Язар сүзең булса…Казан: «Школа» нәшрияты, 2000. 172 б.
4. Гарифуллин В.З. Вакытлы матбугатта жанрлар. Казан: КДУ, 2006. 90 б.
5. Дымова И.А. Редактирование текстов массовой коммуникации: учеб. пособие. Оренбург: Орен. гос. ун-т, 2012. 191 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7713
6. Низамов И. М. Татар соцолингвистикасы. Казан: Казан дәүләт ун-ты нәшр., 2006. 152 б.
7. Грабельников А.А. Работа журналиста в прессе: учеб. пособие. М.: РИП–холдинг, 2002. 273 с.
8. Кодола Н.В. Интервью: методика обучения. Практические советы. 2-е изд., М.: Аспект Пресс, 2011. 174 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=5980

9. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
10. Криницын Е. Акулы интервью: 11 мастер-классов. М.: Альпина Паблишерз, 2010. 182 с.
11. Кройчик Л.Е. Система журналистских жанров URL: http://evartist.narod.ru/text5/64.htm
12. Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. М.: 2000. 239 с.
13. Лазутина Г.В.; Распопова С.С. Жанры журналистского творчества: учеб. пособие для студентов вузов. М.: Аспект Пресс, 2011. 320 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=5988
14. Мельник Г.С. Психология профессионального общения в журналистике: учеб. пособие. СПб. гос. ун-т., 2001. 159 с.
15. Мельник Г.С. Общение в журналистике: секреты мастерства. СПб.: Питер, 2005. 217 с.
16. Моисеев В.А. Журналистика и журналисты: (о самой интересной профессии). Киев: Дакор, 2002. 402 с.
17. Низамов И.М. Татарская речь: функционирование и развитие речевой системы в массовой коммуникации. Казань: Матбугат йорты, 2002. 272 с.
18. Олешко В.Ф. Журналистика как творчество, или что нужно делать, чтобы читатели, телезрители, радиослушатели тебя понимали и вступали в диалог: учеб. пособие. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2002. 188 с.
19. Петрова Н.Е. Язык современных СМИ: средства речевой агрессии: учеб. пособие. М.: Флинта, 2011. 81 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7111
20. Пиз А. Язык разговора / А. Пиз, А. Гарнер. М.: ЭКСМО–Пресс, 2001. 224 с.
21. Солганик Г.Я. Язык современной публицистики: сб. статей. М.: Флинта, 2008. 234 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=7713
22. Тертычный А.А. Жанры периодической печати: учеб. пособие. 4-е изд. М.: Аспект Пресс, 2011. 320 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6054
23. Типология периодической печати: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. 030601 «Журналистика». Москва: Аспект Пресс, 2007. 234 с.

Интернет-чыганаклар

Интервью как жанр журналистики. URL: http://kgu–journalist.ucoz.ru/publ/zhanry_zhurnalistiki/intervju_opredelenie_vidy_struktura_podgotovka_k_intervju/6–1–0–215
Как стать журналистом? URL: http://www.journ–lessons.com/litra.html
Интервью как способ создания имиджа. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/intervyu–kak–sposob–sozdaniya–imidzha
Литературное редактирование. URL: http://rudocs.exdat.com/docs/index–40835.html
В творческой лаборатории журналиста. URL: http://knigafund.ru/books/42570

«БЕЛГЕЧЛЕККӘ КЕРЕШ», «ГАММӘВИ МӘГЪЛҮМАТ ЧАРАЛАРЫ СИСТЕМАСЫ» дисциплиналары

1. ГМЧ системасына аңлатма. Системалылыкның билгеләре.
2. Журналистика төзелеше.
3. Басма мәгълүмат чыганаклары – газета-журналлар: төзелеш-функциональ үзенчәлекләре.
4. Матбугат чаралары, радионың һәм телевидениенең мәгълүмат базары шартларында эшләү үзенчәлекләре.
5. Журналистика төзелеше. Радио һәм телевидение: төзелеш-функциональ үзенчәлекләре.
6. Басма, аудио-видеопродукция җитештерүче мәгълүмат агентлыклары.
7. Электрон ГМЧ: төзелеш-функциональ үзенчәлекләре.
8. ГМЧ инфраструктурасы.
9. Дөньядагы мәгълүмат челтәре. Паблик рилейшнз хезмәте, реклама оешмалары.
10. Журналистиканың үсеш этапларында ГМЧның үзара йогынтылары.
11. ГМЧ системасының барлыкка килүендәге һәм үсешендәге төп шартлар һәм факторлар.
12. Бүгенге Россия журналистиканың төп типологик төркемнәре.
13. Типологик анализның алымнары, методикасы.
14. ГМЧ типологик төркемнәре үсешендәге үрнәк модельләр.
15. ГМЧның тыгызлануы һәм бер кулга күчү тенденциясе.
16. Мәгълүмат предприятиеләрен оештырудагы яңа формалар.
17. Мәгълүмат чыганакларының эчтәлеген, бизәлешен, юнәлешен яңарту алымнары.

18. Редакциянең төзелеш структурасын формалаштыру принциплары.
19. Татарстанда эшләүче ГМЧның заман белән бергә үзгәрүе.
20. Татарстан мәгълүмат базарында монополия барлыкка килү.
21. Россия иҗтимагый телевидениесенең барлыкка килү тарихы.
22. Татар телендә нәшер ителгән беренче газета-журналлар.
23. Татарстан Республикасында чыгып килүче гаммәви мәгълүмат чараларының типологик бүленеше.
24. Татарстанда радионың барлыкка килү тарихы.
25. ТНВ каналындагы тапшырулар программасының тематикасы.
26. Татарстандагы шәхси матбугат чараларының аудиториясе.
27. Татарстан яшьләре газетасының үсеш баскычлары.
28. Сыйфатлы матбугатның үзенчәлекләре.
29. Татарстандагы радио үсеше.
30. «Болгар радиосы»ның типологик үзенчәлеге.
31. Региональ матбугат чараларының бүгенгесе һәм иртәгәсе.
32. Глобальләшүнең татар мабугатына ясаган роле.
33. Татар телле журналларның типологик үзенчәлекләре.
34. Район газеталарының бүгенге йөзе.
35. Республика матбугатында экология темасын яктырту.
36. Бүгенге татар матбугатында баш исем кую омтылышы.
37. Басма матбугатның кәгазь һәм электрон варианты.
38. «Әтнә таңы» газетасында жанр төрлелеге.

Әдәбият

1. Ворошилов В.В. Журналистика: учебник. СПб. гос. ун-т сервиса и экономики, Фак. журналистики. 5-е изд. СПб: Изд-во Михайлова В.А., 2006. 639 с.
2. Корконосенко С.Г. Основы журналистики: учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика». М.: Аспект Пресс, 2004. 285 с.
3. Корконосенко С.Г. Теория журналистики: моделирование и применение. М.: Логос, 2010. 248 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=3273
4. Прохоров Е.П. Введение в теорию журналистики: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 520600 и специальности 021400 «Журналистика». 8-е изд., испр. М.: Аспект Пресс, 2012. 349 с.
5. Прохоров Е.П. Журналистика и демократия: учеб. пособие. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Аспект Пресс, 2004. 350 с.
6. Прохоров Е.П. Исследуя журналистику: теорет. основы, методология, методика, техника работы исследователя СМИ: учеб. пособие для

студентов вузов, обучающихся по спец. 021400 «Журналистика». М.: РИП–холдинг, 2006. 200 с.
7. Свитич Л.Г. Введение в специальность: профессия журналист: учеб. пособие для студентов вузов. 3-е изд. испр., М.: Аспект Пресс, 2011. 255 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6020
8. Тертычный А.А. Жанры периодической печати: учеб. пособие. 4-е изд. М.: Аспект Пресс, 2011. 320 с. URL: http://www.bibliorossica.com/book.html?currBookId=6054
9. Типология периодической печати: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. 030601 «Журналистика». Москва: Аспект Пресс, 2007. 234 с.

Интернет-чыганаклар

Журналистика: Типология СМИ.
http://www.e–ng.ru/zhurnalistika/tipologiya_smi.html
Введение в журналистику / С.Г. Корконосенко http://www.knorus.ru/upload/knorus_new/pdf/6504.pdf
Введение в теорию журналистики
http://media.utmn.ru/library.php?book=70
Журналистика http://cdelau–vce.ru/jurnalistika/1119/index.html

КУРСҺӘМ ЧЫГАРЫЛЫШ КВАЛИФИКАЦИЯ ЭШЕ (ДИПЛОМ) ТЕМАЛАРЫ

Фәнни җитәкче: профессор,
филология фәннәре докторы В.З. Гарифуллин

1. Репортерның эш алымнары.
2. Алган тема нинди жанр таләп итә?
3. Интервью – жанр да, метод да.
4. Репортер күзлегеннән шәһәр тормышы.
5. Репортер күзлегеннән авыл тормышы.
6. Иҗатымда – «һөнәр алыштыру» алымы.
7. Татар матбугатында криминаль тема.
8. Газета битендә – замандаш портреты.
9. Хосусый басманың үз йөзе: ул нинди?
10. Газета дизайны: заман таләпләре.
11. Матбугат хезмәте: булышамы, әллә аяк чаламы?
12. Журналистика һәм хакимият.
13. Балалар басмаларының типологиясе.
14. Корпоратив матбугат, функцияләре, үзенчәлекләре.
15. Журналист иҗатында гадәти булмаган формалар.
16. Матбугатта сәяси реклама.
17. Матбугат тибы буларак муниципаль газета.
18. Җирле матбугатта милли тематика.
19. Журналистның иҗади лабораториясе.
20. Журналист иҗатында бәя төрләре.
21. Бәя бирүдә тел чаралары.
22. Дини басманың тел үзенчәлекләре.
23. Челтәр ресурсларында дини тематика.
24. XX йөз башы журналистикасында сатирик жанрлар.
25. Хәзерге матбугатта бәхәс.
26. Аудиторияне ничек өйрәнергә?
27. Матбугатта конфликтлар чагылышы.
28. Хәзерге журналистикада эксперимент.
29. Журналистның социаль җаваплылыгы.
30. Журналистикада яшьләр образы.
31. Журналист һәм сенсация.
32. Жанр төре буларак анонс.
33. Телевизион журналистның иҗади портреты, тәнкыйть.
34. Имидж тудыру чарасы буларак мәгълүмат органы.
35. Интернет аша хәбәр тапшыруның үзенчәлекләре.
36. FM радиода мәгълүмат җиткерү.
37. Татарча хосусый мәгълүмат чараларының үзенчәлекләре.

38. Татар журналларының кушымталары: алар нәрсә белән ота.
39. «Ватаным Татарстан»: яңа сулыш алганда.
40. Журналистика һәм социология дуслыгы.
41. Журналистикада шәхесне өйрәнү ысуллары.
42. Газета хәбәренең төрләре.
43. Газетада интервью-портретның үзенчәлекләре.
44. Журналда интервью-портретның үзенчәлекләре.
45. Репортажда «катнашу эффекты»н тудыру чаралары.
46. Парламент хисабы. Аның осталары.
47. Балалар газетасына ничек язмаска?
48. Республикабыз матбугатында диаспора тормышы.
49. Газетада форма һәм эчтәлек бердәмлеге.
50. Яңадан туу: Татарстаннан читтә чыгучы татар матбугатына анализ.
51. Эмигрант басмаларына характеристика.
52. Татар газетасында башламнар.
53. Татар матбугатында баш исемнәренең үсеш-үзгәреше.
54. Журналистның шәхси иҗади йөзе. Ул ничек формалаша?
55. Матбугатта милли мәгариф проблемалары.
56. Икетеллелекне тормышка ашыруда матбугатның роле.
57. Радионың яшьләр аудиториясенә тәэсир итү чаралары.
58. Журналист иҗатының үзенчәлекләре.
59. Журналист иҗатында интуициянең роле.
60. Журналист иҗатында аралашу.
61. Күзәтү методын ничек кулланырга?
62. Журналистикада текст типлары.
63. Аралашуда туган киртәләрне җимерү алымнары.
64. Журналистикада фактологик текстлар.
65. Иҗат методы буларак әңгәмә.
66. Журналист иҗатында фактларның роле.
67. Журналист әсәрен тудырганда фәнни методлар.
68. Журналистикада дәлилләүле текстлар.
69. Иҗат этәргече чыганаклары.
70. Журналистикада тасвири текстлар.
71. Журналист әсәренең эчтәлеге элементлары.
72. Журналистикада диалогик текстлар.
73. Үткен каләм остасы (яраткан журналистым иҗатына штрихлар).
74. Айдар Хәлим (Фәүзия Бәйрәмова, Искәндәр Сираҗи) публицистикасында милли проблематика.
75. Татарда сәяси журналистика осталары.
76. Икътисад журналистикасы: үсеш юллары.
77. Сайлаулар һәм матбугат.

78. Журналистикада икътисад мәсьәләләре.
79. Район газетасы ничек сулый?
80. Мөһаҗирлектәге татар матбугатының авторлары.

Фәнни җитәкче: профессор,
филология фәннәре докторы И.М. Низамов

1. Ш.Мәрҗани (К.Насыйри, И.Гаспралы, Р.Фәхретдинев, Ф.Кәрими, С.Максудый, Г.Исхакый, М.Бигиев, Х.Ямашев, Г.Камал, Г.Тукай, Ф.Әмирхан, Г.Ибраһимов, Ш.Әхмәдиев, М.Вахитов, Г.Баембитев, С.Атнагулов, М.Борһан, М.Җәлил, Ш.Хамматов һ.б.) мөхәррир һәм редактор.
2. Газета материалларында мантыйкый хаталар, аларны төзәтү юл-алымнары (бер журналист яисә газета мисалында).
3. Хатларны редакцияләгәндә фактик хаталарны төзәтү. Төрләрен системалау (бер журналист яисә газета мисалында).
4. Атналык газетада композиция, рубрикацияләү.
5. Газета материалларын төзәткәндә автор белән эш. Автор хокукы. (Бер редакция тәҗрибәсе).
6. Китап редакторының автор белән эшләү үзенчәлеге.
7. Эчтәлек һәм форма бердәйлеге. Төзәткәндә жанр таләпләрен саклау.
8. Сүз – төзәтүдә дә төп корал. (Район газетасында тел хаталары, аларны бетерү юллары).
9. Төзәтү – ул сөйләм оештыруның бер төре. Укучы – редактор – автор. Сөйләм мотивларына карап тел һ.б. чараларны урынлы куллану.
10. Тәрҗемә текстын редакцияләү үзенчәлеге («Татарстан» журналы тәрҗемәчеләренең иҗади йөзе).
11. Язма һәм әйтмә текст каршылыкларын бетерү юллары (радио тексты мисалында).
12. Катнаш текстны төзәтү үзенчәлеге (телевидение сөйләме мисалында).
13. Интернет сөйләмендә редактор эшчәнлеге.
14. Журналда рубрикацияләү. Бизәлеш белән текст нисбәте («Сөембикә», «Идел», «Ялкын» «Чаян» журналлары мисалында).
15. Татар классиклары әсәрләрен бастыру тәҗрибәсе (Редактор Рәис Даутов архивыннан).
16. Татар календарен редакцияләү үзенчәлеге (В.Шәрипованың иҗат тәҗрибәсе).
17. «... редакторның шәхси иҗади йөзе» (Бер күренекле татар редакторының иҗат тәҗрибәсе).
18. Бүгенге татар орфографиясе кагыйдәләренә редактор күзәтүе.
19. Сезнең төбәктә мөрәҗәгать итү, исәнләшү, танышу, саубуллашу рәвешләре, тел чаралары.

20. Авыл сөйләме белән шәһәр сөйләме арасында аермалы һәм уртак яклар.
21. Гаиләдә төрле шивә (диалектларда), төрле телләр кулланып аралашу үзенчәлеге.
22. Оста язучының (Г.Тукай, Ф.Әмирхан, Г.Камал, Һ.Такташ, Ә.Еники, Г.Бәшир, Ф.Хөсни, Х.Сарьян, М.Мәһдиев, Т.Миңнуллин) үзенчәлекле сөйләме нидән гыйбарәт?
23. «Газета теле» төшенчәсенең аерым бер газета сөйләмендә чагылышы (диахроник һәм синхроник яссылыкта).
24. Татар фикерләвендә фәнни-популяр сөйләм («Мәгариф» журналы мисалында).
25. Татар фикерләвендә рәсми-популяр сөйләм (Министр Марат Әхмәтов сөйләме мисалында).
26. «Сөембикә» журналында шәфкать, мәрхәмәт, кешелеклек, ана мәхәббәте һ.б. хисе укучыга ничек җиткерелә?
27. «Чаян» журналында көлү, көлдерү, сатира алым-чаралары.
28. Сөйләм төре буларак жанр (журналистиканың һәр төр (хәбәри, аналитик, әдәби-публицистик) жанрын анализларга була).
29. Гаиләдә (балалар бакчасында, мәктәптә һ.б.) үзләштерелә торган сөйләм төрләре.
30. Телевидение тапшыруларында әйтмә, язма, күрсәтмә чараларның синтезын барлыкка китерү, куллану үзенчәлеге.
31. Радиотапшыруларда язма һәм әйтмә сөйләм бердәйлеге.
32. Язма драма әсәрен сәхнәдә куюның сөйләм төре буларак мөмкинлекләре.
33. Татарча интернет текстында сөйләм мотивларына карап тел һ.б. чаралар куллану үзенчәлеге.
34. Язучы Рафаил Төхфәтуллин хикәя, повестьларында тасвир чаралары.
35. Язучы Факил Сафинның әсәрләрендә тасвирлау, сәнгати сурәт чаралары.
36. Галиәсгар Камал драмаларында персонаж сөйләмендә тасвир чаралары.
37. Күренекле, бүгенге яшь тамашачы алдында абруйлы артистның пара-экстралингвистик (тавыш, ым-хәрәкәт) тасвир чаралары
38. Язучы Роза Хафизованың әсәрләрендә балалар сөйләме үзенчәлекләре.
39. Шагыйрь Нияз Акмалның сәнгати сүрәтләү чаралары.
40. Шагыйрь Муса Җәлил иҗатында хис белдерү чаралары.
41. Гаяз Исхакый әсәрләрендә сүздән сурәт ясау алымнары.
42. Язучы Шәриф Камал әсәрләрендә хис белдерү алымнары.
43. Шагыйрә Нәҗибә Сафинаның публицистик осталык чалымнары.

44. Язучы Вахит Имамовның тарихи мохит тудыру лексикасы һәм фразеологиясе.
45. Язучы Йосыф Гәрәйнең тел, сүз турында фәлсәфәсе.
46. «Ялкын» журналының тел, стиль үзенчәлекләренә күзәтү.
47. Шагыйрь Самат Шакирның әсәрләрендә патриотик хис белдерү лексикасы һәм фразеологиясе.
48. Габдулла Тукай иҗатыннан мин нәрсәгә өйрәнәм?
49. Ышандыру (инандыру) максатында матбугатта кулланыла торган тел чаралары.
50. Ышандыру (инандыру) максатында радиода кулланыла торган тавыш-интонация чаралары.
51. Ышандыру (инандыру) максатында телевидениедә (яисә сәхнәдә) кулланыла торган паралингвистик (хәрәкәт) чаралары.
52. «Идегәй» дастанында борынгы нәфис сүзнең һәм башка риторик чараларның ышандыру үзенчәлеге.
53. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» поэмасында сүз сәнгатенең тәэсири чаралары.
54. Татар чичәннәренең милли риторика сәнгатен үстерүдәге урыны (Мифтәхетдин Акмулла мисалында).
55. «Коръән»нең сүз сәнгатенә мөнәсәбәте. Аның татарча тәрҗемә текстларында риторик фигуралар, дәлилләү һәм тасвирлау чаралары.
56. Вәгазь сөйләү осталыгына ничек ирешелә (бер имам-хатыйп, мөгаллим мисалында).
57. Татар хөтбәчелеге турында Габдулла Бубый (Җиһангир Абызгилдин) фикерләре һәм хезмәтләре.
58. Ш.Мәрҗәни (К.Насыйри, Р.Фәхретдин, Г.Исхакый, И.Гаспралы, Ф.Кәрими) әсәрләрендә татар риторика сәнгатенә һәм фәненә керткән өлеш.
59. Шигърият һәм риторика (Г.Тукай, С.Рәмиев, М.Гафури, Ш.Бабич).
60. Театр һәм драматургия – татар риторикасы нигезендә (Г.Кариев, С.Гыйззәтуллина–Волжская, К.Камал, М.Мутин һ.б.).
61. Инкыйлабый ораторлык осталыгы (С.Максудый, М.Вахитов, М.Солтангалиев һ.б.).
62. Бүгенге иҗтимагый-сәяси ораторлык осталыгы (бер министр, район башлыгы сөйләме мисалында).
63. Мәхкәмә сөйләме (адвокат, гаепләүче, гаепләнүче, судья һ.б.) төренең ышандыру чаралары (Әтнә, Актаныш, Мөслим халык мәхкәмәләре мисалында).

Фәнни җитәкче: доцент,
филология фәннәре кандидаты Р.Л. Зәйни

1. Җәмгыятьтә журналист һөнәренә карата мөнәсәбәт.
2. Журналистикада креативлыкның чагылышы.
3. Журналистикага чиктәш чаралар – блоглар, интернет көндәлекләр, сайтлар...
4. Журналистның көндәлек басмада эшләү үзенчәлекләре.
5. Рәсемле-популяр басмаларның типологик һәм стилистик үзенчәлекләре.
6. Бүгенге көн газетасында язучы каләме.
7. Экологик журналистика: актуаль проблемалар.
8. Матбугат көзгесендә – социаль проблемалар.
9. Матбугат битләрендә гаилә проблемалары.
10. Журналларда сәламәт яшәү рәвешен тарату үзенчәлекләре.
11. Матбугат яктыртуында сәяси тормыш.
12. Газетада белем бирү темасы.
13. Матбугат иреге мәсьәләләренең матбугатта яктыртылышы.
14. Матбугатта уңай материал һәм яшерен реклама: чикләре кайда?
15. Мәгълүматның дөреслеген тәэмин итүдә баш исемнәрнең роле.
16. Журналист тикшерүе барышында журналист этикасы.
17. Профессиональлек баскычлары (конкрет автор мисалында).
18. Һөнәри басмаларда журналист этикасы мәсьәләләренең яктыртылышы.
19. Җәмгыять тарафыннан журналистка куелган таләпләр.
20. Факт һәм фикер аермасы.
21. Журналист һәм коллегалары арасындагы этик мөнәсәбәтләр.
22. Хаталар өстендә эшләү этикасы.
23. Матбугат иреге мәсьәләләренең матбугатта яктыртылышы.
24. Гаммәви мәгълүмат чараларының җәмгыятьтә тоткан хокукый урыны.
25. ГМЧ эшчәнлеген билгеләүче редакция уставларының төп үзенчәлекләре.
26. Шәхес намусын саклау өлкәсендә журналист эшчәнлеге.
27. Журналистикада милләтара килешүчәнлек һәм ызгышлар мәсьәләсе.
28. Матбугатта авторлык хокукы һәм плагиат проблемасы.
29. Россиядә «ГМЧ турындагы» законның бәхәсле урыннары.
30. Журналист хокукларын яклау.
31. Матбугатта гуманитар проблемалар.
32. Халыкара гуманитар хокук турындагы законнарның үтәлеше.
33. Татар матбугатында эксперимент жанрын куллану үзенчәлекләре.

34. Татар матбугатында социологик тикшеренү алымын куллану үзенчәлекләре.
35. Журналист тикшерүе жанрының матбугатта кулланылышы.
36. Журналда рецензия жанрын куллану үзенчәлекләре.
37. Татар матбугатында мәкалә жанры эволюциясе.
38. Татар матбугатында бәхәс алып бару үзенчәлекләре.
39. Чор һәм формат үзгәрешенең журналистика жанрларына тәэсире.
40. Сәяси публицистика: жанр һәм стиль үзенчәлекләре.
41. Журналист эшчәнлегендә аналитик алымнар.
42. Аудитория белән эшләүдә яңа технологияләр.
43. Татар мәгърифәтчеләренең татарча матбугат булдыру өлкәсендәге эшчәнлеге.
44. Дөнья тарихында календарьлар тоткан урын.
45. Р.Әмирхановның «Горрәлек» календаре.
46. Каюм Насыйриның мәгърифәтчелек эшчәнлеге.
47. Ш.Рәхмәтуллинның календарь чыгару өлкәсендәге эшчәнлеге.
48. Фатих Халидинең календарь чыгару өлкәсендәге эшчәнлеге.
49. Әхмәтһади Максудиның календарь чыгару өлкәсендәге эшчәнлеге.
50. Шәрәфетдин Шаһидуллинның татар рекламасын популярлаштыру юлында алып барган эшчәнлеге.
51. Минһаҗетдин Кадермәти һәм аның «Мәшвәрәт» календаре.
52. XX гасыр башы календарьларына тематик һәм жанр ягыннан характеристика.
53. Календарьларда хәбәри жанрларның кулланылышы.
54. Календарьларда аналитик язмаларга мөрәҗәгать итү тәҗрибәсеннән.
55. Календарь авторларының халык авыз иҗаты әсәрләрен җыюга керткән өлеше.
56. Бүгенге көн календарьларына материал туплау үзенчәлекләре.
57. XX гасыр башында татар матбугатында аналитик жанрлар.
58. Матбугатта дини теманың яктыртылыш үзенчәлеге: тарихи караш.
59. Татар матбугатында әдәби материал куллану үзенчәлекләре.
60. Татар матбугатында тәрҗемә материаллары куллану тәҗрибәсе.
61. Үзгәртеп кору елларында ГМЧның төп үсеш тенденцияләре.
62. Үзгәртеп кору елларында ГМЧ һәм хакимият арасындагы мөнәсәбәтләр.
63. Яңа базар мөнәсәбәтләре шартларында район матбугаты.
64. Бүгенге көн матбугат системасында аудитория белән хезмәттәшлек тәҗрибәсе.
65. Яшьләр матбугаты: функциональ һәм тематик үзенчәлекләре.
66. Татар матбугатында дини юнәлеш.

67. Татар телендә күңел ачу чаралары базары.
68. Журналистикада сәяхәт итү һәм туризм темасы.
69. Бүгенге матбугатта гендер проблемалары.
70. Татар мәгълүмати кырында һөнәри басмалар.

Фәнни җитәкче: доцент,
филология фәннәре кандидаты Г.М. Сөнгатов

1. Хәзерге радио телендә дөрес әйтелеш кагыйдәләренең сакланышы.
2. Телевидение телендә дөрес әйтелеш кагыйдәләренең сакланышы.
3. «Хәерле иртә» тапшыруына килгән кунакларның сөйләме.
4. Радио-телевидение телендә диалекталь үзенчәлекләрнең чагылышы.
5. Татарча тапшырулар теленә рус әйтелешенең йогынтысы.
6. XX гасыр башы татар матбугатында язылыштагы төрлелек һәм вариантлылык.
7. «Татарстан яшьләре» газетасы битләрендә язылыштагы төрлелек һәм вариантлылык.
8. «Мәдәни җомга» һәм «Татарстан яшьләре» газетасында алынма сүзләрнең язылышы.
9. Район газеталарында орфография кагыйдәләренең сакланышы.
10. Татарстаннан читтәге матбугатта язу кагыйдәләренең сакланышы.
11. РФ төбәкләрендә нәшер ителүче татар матбугатында диалект теле үзенчәлекләре.
12. Хәзерге татар матбугатында алынма сүзләрнең язылышы.
13. Газета битләрендә дөрес әйтелеш һәм язылыш мәсьәләләре («ВТ», «ТЯ», «МҖ» һ.б. берәр басма мисалында).
14. 1985–1990 елларда «Социалистик Татарстан» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
15. 1990–2010 елларда «Ватаным Татарстан» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
16. XXI гасыр башында «Ватаным Татарстан» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
17. 1985–1990 елларда «Татарстан яшьләре» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
18. 1990–2010 елларда «Татарстан яшьләре» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
19. XXI гасыр башында «Татарстан яшьләре» газетасында татар теленең кулланылыш мәсьәләсе.
20. «Мәдәни җомга» газетасында татар телен дәүләт теле буларак гамәлгә кую мәсьәләсе.
21. «Идел» журналында телләрнең хокукый статусы мәсьәләсе.

22. «Казан утлары» журналында татар теленең кулланылыш даирәсе мәсьәләләре.
23. Татар матбугатында сөйләм культурасы мәсьәләләре (аерым басма мисалында).
24. Хәзерге татар матбугатында татар телен укыту проблемасының яктыртылышы (бер яки берничә басма мисалында).
25. Татар матбугатында милли тәрбия мәсьәләләре (республика газеталары мисалында).
26. РФ төбәкләрендә чыгучы матбугатта татар телен укыту мәсьәләсенең яктыртылышы.
27. Телләр кулланылышында башка илләр һәм халыклар тәҗрибәсе (аерым басмаларга социолингвистик күзәтү).
28. Татар матбугатында алфавит һәм орфография мәсьәләләре (газета һәм журналлар мисалында).
29. 1990–2012 еллар татар матбугатында латин алфавитын яңадан торгызу мәсьәләсе.
30. Татар матбугатында тәрҗемә мәсьәләсенең яктыртылышы.
31. Татарчага тәрҗемәдә терминнар кулланылышы («Татарстан» журналы мисалында).
32. Тәрҗемә ителгән публицистик мәкаләләрдә яңа сүзләр һәм калькалар (русча һәм татарча нәшер ителүче журналлар мисалында).
33. Тәрҗемәдә чыгучы район газеталарының тел-стиль үзенчәлекләре.
34. Тәрҗемә–публицистика теленең стилистик үзенчәлекләре (аерым басма мисалында).
35. Оригинал һәм тәрҗемә язмаларында җөмлә калыплары (аерым басма мисалында).

Фәнни җитәкче: доцент,
филология фәннәре кандидаты И.Ф. Фәттахов

1. Гази Кашшафның Муса Җәлил мирасын халыкка кайтаруда публицистик эшчәнлеге.
2. Афзал Шамов очеркларында хезмәт темасы.
3. Самат Шакир очеркларында илсөярлек (патриотизм) темасы.
4. Гариф Ахунов очеркларында күренекле әдипләр портретын тудыру.
5. Марсель Зарипов очеркларында татар нефтьчесенең портреты.
6. Сибгат Хәким публицистикасында милләт һәм тел берлеге.
7. Мөхәммәт Мәһдиев «Сайланма әсәрләр»енең V томындагы публицистик язмалары.
8. Аяз Гыйләҗевнең «Йөгез, бер дога» әсәрендә ГУЛАГ системасын тасвирлаган публицистика.

9. Рафаэль Мостафин публицистикасында җәлилчеләр – сәяси репрессия корбаннары.
10. Марсель Галиев – эссе остасы.
11. Илдар Низамов парчаларының образлы теле.
12. Тәлгат Галиуллинның «Замана балалары» публицистик китабына бер караш.
13. Равил Фәйзуллин «Сайланма әсәрләр»енең V томына кергән публицистикасы.
14. Туфан Миңнуллинның «Татарның бер баласы» публицистик китабында (2003) халык гыйбарәләре.
15. Роберт Миңнуллинның «Шагыйрь генә булып калмадым» публицистик китабы.
16. Рәфикъ Юнысның «Татарстан референдумы» китабында (2000) публицистик чаралар.
17. Равил Фәйзуллинның вакытлы матбугаттагы публицистикасы.
18. «Мәдәни җомга» газетасында Разил Вәлиевнең публицистик язмалары.
19. «Идел» журналында Рәфикъ Юныс публицистикасы.
20. «Шәһри Казан» газетасында публицистик стиль.
21. «Татарстан яшьләре» газетасында Т.Миңнуллинның «Кызыл тышлы дәфтәр»е.
22. Туфан Миңнуллинның «Утырып уйлар уйладым: Көндәлекләр» китабында (2001) фразеологизмнар.
23. Тәлгат Галиуллинның «Дәгъва» китабында милли мәсьәлә.
24. XX гасырның 90 еллары матбугатында Ф.Бәйрәмова публицистикасы.
25. Фәүзия Бәйрәмованың «Таралып яткан татар иле» хезмәтендә милләт проблемалары.
26. Фәүзия Бәйрәмованың «Мишәрнең бөек улы» китабына бер караш.
27. «Казан утлары» журналында Рифә Рахман публицистикасы.
28. «Мәгърифәт» газетасында Рәшит Фәтхерахман язмалары.
29. Хәзерге татар матбугатында публицист Рәфыйкъ Шәрәфи.
30. «Мәгърифәт» газетасында Рөстәм Мәһдиев мәкаләләре.
31. «Татарстан яшьләре» газетасында Рөстәм Зариповның публицистик эшчәнлеге.
32. «Шәһри Казан» газетасында Люция Хәбибуллина язмалары.
33. Рафаил Хәкимнең «Татар рухы» (Төрки-татар цивилизациясе мәсьәләсенә карата) публицистик-фәлсәфи хезмәте.
34. Рафаил Хәкимнең «Где наша Мекка? (Евроислам манифесты)» публицистик-фәлсәфи трактаты.
35. Айдар Хәлимнең «Боза-боза паспортны, арттырабыз башкортны» хезмәте.

36. Айдар Хәлимнең «Сез беләмсез кая барганны?» публицистик мәкаләсе.
37. Радик Сибгәтовның фәнни-публицистик мәкаләләре.
38. Фәнис Яруллин көндәлекләре.
39. Хатыйп Миңнегуловның фәнни-публицистик язмалары.
40. Вахит Имамовның тарихи очерклары.
41. Индус Таһировның фәнни-популяр мәкаләләре («Гасырлар авазы», «Казан утлары» журналлары).
42. Рәшит Әхмәтовның сәяси публицистикасы («Звезда Поволжья» газетасы).
43. Дамир Исхаковның фәнни-публицистик мәкаләләре («Звезда Поволжья» газетасы).
44. Нурихан Фәттахның публицистик мәкаләләре («Ватаным Татарстан» газетасы).
45. Рабит Батулла публицистикасы («Ватаным Татарстан», «Шәһри Казан», «Казан утлары» басмалары).
46. Ркаил Зәйдулла язмалары («Идел» журналы).
47. Рафаэль Мостафинның сәяси репрессия корбаны Мирсәй Әмир турында публицистик мәкаләсе («Татарстан» журналы).
48. «Мәдәни җомга» газетасында матур әдәбият стиле.
49. «Фән һәм Тел» журналында фәнни стиль.
50. Радио сөйләме: дикция, интонация, интонация басымы, ритм, пауза.
51. Интонациянең аваз, сүз, синтагма, фраза белән бәйләнеше.
52. Шәхси интонация (берәр диктор яки хәбәрче мисалында).
53. Телевидение сөйләме үзенчәлекләре.
54. Журналистикада профессионализмнар.
55. Вакытлы матбугатка матур әдәбиятның йогынтысы.
56. Газетада стильләр кушылмасы.
57. Бүгенге язучы (Фоат Садриев, Айдар Хәлим, Фәүзия Бәйрәмова, Тәлгат Галиуллин һ.б.) әсәрендә публицистик стильнең чагылышы?
58. «Фән һәм мәктәп» журналында фәнни стиль.
59. «Ватаным Татарстан» газетасында рәсми стиль.
60. «Акчарлак» газетасында эпистоляр стиль.
61. «Юлдаш» газетасында хат стиле.
62. Бүгенге татар матбугатында тыныш билгеләренең стиль белән бәйләнеше.
63. Бүгенге татар матбугатында синтаксик фигураларның стиль мөмкинлекләре.
64. Бүгенге татар матбугатында журналистик текстка бәйле стиль чаралары.

65. Бүгенге татар матбугатында журналистик текстта автор сөйләме һәм чит сөйләм.
66. Бүгенге татар матбугатында синтаксик бөтеннең стилистик мөмкинлекләре.
67. Бүгенге татар матбугатында кушма җөмләләрнең стиль үзенчәлеге.
68. Бүгенге татар матбугатында гади җөмләләрнең стилистик кулланылышы.
69. Бүгенге татар матбугатында сүздә, сүзтезмәдә, җөмләдә уңай һәм кире тәртип.
70. Бүгенге татар матбугатында инверсия: аны тудыра торган ихтыяҗ һәм факторлар.
71. Бүгенге татар матбугатында җөмлә составындагы мөстәкыйль төзелмәләрнең стилистик кулланылышы.
72. Бүгенге татар матбугатында җөмлә кисәкләренең стилистик кулланылышы.
73. Бүгенге татар матбугатында сүзтезмәләрне матбугатта куллану үзенчәлеге.
74. Бүгенге татар матбугатында фразеологизмнарны стилистик куллану.
75. Бүгенге татар матбугатында синтаксис чараларының стиль мөмкинлеге.
76. Бүгенге татар матбугатында омоним, антоним, паронимны стилистик куллану.
77. Бүгенге татар матбугатында синонимнарның стиль мөмкинлеге.
78. Бүгенге татар матбугатында тропларны стиль максатында куллану.
79. Бүгенге татар матбугатында сүзләрнең стиль мөмкинлеге.
80. Бүгенге татар матбугатында сүз ясауның стиль мөмкинлекләре.
81. Бүгенге татар матбугатында морфология чараларының стиль мөмкинлеге.
82. Бүгенге татар матбугатында фигыльнең стиль мөмкинлекләре.
83. Бүгенге татар матбугатында исем, сыйфат, сан, рәвеш, алмашлыкның стиль мөмкинлекләре.
84. Бүгенге татар матбугатында язма һәм сөйләшү стильләре мөнәсәбәте.
85. Бүгенге татар матбугатында авазларның стиль мөмкинлеге.
86. «Мәгариф» журналында фәнни стиль.
87. «Гаилә һәм мәктәп» журналында публицистик стиль белән фәнни стиль синтезы.
88. «Чаян» журналында юмор-сатира стиле.
89. Газетаның оператив эшләнүе һәм стиль чаралары.
90. Галимнәр Миркасыйм Госманов, Әнвәр Хәйринең Ислам темасына карашы.

91. Тарихчы Ренат Нәбиев, политолог Рәфыйк Мөхәммәтшиннең дин темасына караган фәнни хезмәтләре.
92. Тарихчы Айдар Хабутдинов, фәлсәфәче Айдар Юзиевнең Исламга кагылышлы фәнни китаплары.
93. Радиожурналист Гадилә Нургали («Балкыш» радиотапшыруы), тележурналист Хәйдәр Гайнетдинов (Казан мәчетләре турында телевизион фильм) эшчәнлеге.
94. «Ватаным Татарстан» газетасында Рәшит Минһаҗ тарафыннан дин темасының яктыртылышы.
95. «Ислам info» газетасының дини тематикасы (Хатыйп Гәрәй).
96. «Шәһри Казан» газетасында дин тематикасының чагылышы.
97. Радиожурналист Рәкыйп Гаффарның «Иртәнге нур» авторлык программасы.
98. Тележурналист Рөстәм Гәрәевнең «Дин һәм тормыш», «Рухи дөнья» телетапшырулары.
99. «Безнең гәҗит» атналык басмасында Айзат Шәймәрданов тарафыннан Ислам тематикасының яктыртылышы.
100. Фәүзия Бәйрәмова иҗатында Ислам темасының чагылышы.
101. Рәзилә Кукушкина, Алсу Мәҗитованың дини темага язмалары.
102. Ирек Нигъмәтинең дини темага мәкаләләре.
103. А.Г.Бабич публикацияләрендә дини теманың куелышы, Исламга мөнәсәбәт.
104. Татар телле ГМЧда Ислам диненә журналистик мөнәсәбәт.

Фәнни җитәкче: доцент,
филология фәннәре кандидаты Р.М. Галиева

1. Сатирик буларак минем эш алымнарым (иҗади эш).
2. Үткен каләм остасы (яраткан журналистымның сатирик иҗатына анализ).
3. Фельетон ничек языла? (Иҗади эш)
4. Фельетонда – халык җорлыгы (Г.Тукай фельетоннары).
5. Фельетон һәм заман сулышы (Ш.Камал фельетоннары).
6. Г.Тукай иҗатының сатирик теле.
7. Ф.Баттал иҗатына штрихлар (Фәнзаман Баттал сатирасы).
8. Сатирик әсәрдә фактларның роле.
9. Тәнкыйть – конфетмы? (Сатирик әсәрнең фаш итү көче)
10. Сатирик әсәрдә нинди проблема чишелә...
11. Сатираның сәясәткә катнашы бармы?
12. XX гасыр башында сатирик журналлар.
13. «Уклар» һәм «Карчыга» журналы.
14. Казанда чыккан көлке журналлары.

15. «Ялт-йолт» журналы.
16. «Яшен» журналы.
17. Г.Тукай – сатирик.
18. «Чаян» журналында тел-стиль чаралары.
19. «Чаян» журналында юмор һәм сатира урыны.
20. Көлке тудыру чаралары.
21. Көлке тудыруда карикатураларның әһәмияте.
22. Ф.Әгъзамов – фельетоннар остасы.
23. К.Кәримов – юмор остасы.
24. Телевидениедәге юмор тапшыруларының көлке сәхифәсе буларак үзенчәлекләре.
25. Сатирик шигырь көче (Г.Тукай «Соры кортларга», «Кисекбаш»).
26. Гамил Авзал, Әнгам Атнабаев, Әхмәт Исхак, Салих Баттал, Ләбиб Лерон шигырьләрендә сатира.
27. Карикатура, дусларча шарж (Зөлфәт Хәйруллин иҗаты буенча).
28. Фотогаепләү.
29. Фоат Садриев иҗатындагы сатирик портретларның бирелеше («Көлми торган кеше» китабы).
30. Зөлфәт Хәким ирониясе (иҗаты буенча).
31. Мәгъсүм Гәрәевнең публицистикасында сатира.
32. Искәндәр Сираҗи публицистикасында көлке элементлары.
33. «Чаян» журналында сатирик жанрлар.
34. М.Мәһдиев – юмор остасы.
35. Ләбиб Лерон – юмор остасы.
36. Язучы Фаил Шәфигуллин публицистикасында әдәби-юмористик тасвир чаралары.
37. Бүгенге мәзәк.
38. «Һәнәк» журналы.
39. Татар матбугатында сатирик жанрлар үсеше.
40. Публицистик осталык чалымнары.
41. Журналист тикшерүенә этика кагыйдәләренең йогынтысы.
42. Журналист тикшерүенең үзенчәлекләре.
43. Журналист тикшерүенең хокукый һәм этик кысалары.
44. Тикшерү үткәргәндә хокукый документларга таяну.
45. Журналист тикшерүендә – дәлил.
46. Россиядә журналист тикшерүенең традицияләре.
47. Чит ил журналистикасында – журналист тикшерүе.
48. Мәгълүмат туплау үзенчәлекләре.
49. Хат эзеннән.
50. Журналист – тикшерүче.
51. Журналист тикшерүендә авыл кешесе проблемаларының чагылышы.

52. Журналист тикшерүендә авыл хуҗалыгы һәм социаль проблемаларының чагылышы.
53. Журналист тикшерүендә тормыш-көнкүреш проблемаларының куелышы.
54. Журналистның ижади йөзе (берәр журналистның иҗаты буенча).
55. Журналист иҗатында тарихи мирас мәсьәләләре.
56. Журналистикада сәясәт һәм сәнгать мәсьәләләре.
57. Заман журналистикасында – хатын-кыз журналистлар (Илсөяр Хәйруллина, Люция Фаршатова, Алсу Хәсәнова, Гөлсинә Хәбибуллина, Илсөяр Ихсанова һ.б.).
58. Заман журналистының сәяси карашлары.
59. «Ватаным Татарстан» газетасында интервью жанры.
60. Фатих Кәрими – журналист һәм нәшир.
61. Зиннур Мансуров публицистикасы.
62. Марсель Галиев публицистикасы.
63. Тәүфыйк Әйди – публицист.
64. Татарстанда яшьләр матбугатының үсеше.
65. Татар матбугатында спорт темасы.
66. Татар матбугатында аналитик интервью («Ватаным Татарстан» газетасы һәм «Татарстан» журналы мисалында).
67. Интернет-газета: тема һәм проблема куелышы («Intertat.ru» газетасы).
68. Татар матбугатын популярлаштыруда «Матбугат.ру» сайтының роле.

Фәнни җитәкче: өлкән укытучы,
филология фәннәре кандидаты Л.Р Сабирова

1. Борынгы мәгълүмат чаралары.
2. Журналистика һәм социология фәннәренең синтезы.
3. Региональ ГМЧ үзенчәлеге (аерым басма мисалында).
4. Аерым басма мисалында редакция эшчәнлегенең үзенчәлеге.
5. Традицион һәм яңа ГМЧ типологиясе.
6. Региональ матбугатта мәдәният темасы.
7. Газетада аудитория белән эшләү үзенчәлеге.
8. Традицион жанрларның эволюциясе.
9. «...» газетасында яшьләр проблемасы.
10. Региональ матбугатта наркомания проблемасын яктырту.
11. Региональ матбугатта сәяси һәм икътисади мәгълүмат.
12. Журналистиканың төп принциплары, басмада чагылышы.
13. ГМЧда миллилек һәм интернационализм күренеше.
14. Гуманизм принцибы белән эшләүче журналист.

15. Журналист эшчәнлеге һәм аудитория.
16. Интервью жанры – үзенчәлекле сөйләм категориясе.
17. Интервьюның композицион һәм тел-стиль үзенчәлекләре.
18. Интервью остасы (аерым журналист иҗаты мисалында).
19. Татар теленең лексик составын үстерүдә интервьюның роле.
20. Интервьюның сөйләм жанры буларак структурасы.
21. Интервьюның сөйләм мотивларына бәйле үзенчәлекләре.
22. Интервьюда сорауларның төп функциясе, аларны әзерләү үзенчәлеге.
23. Интервьюның жанрлар системасындагы урыны.
24. Интервью жанрының психологик үзенчәлекләре.
25. Алым буларак интервью.
26. Матбугатта интервью жанрының эволюциясе (яңа төрләре).
27. Интервьюда башлам («лид»).
28. «Йолдыз» белән интервью.
29. Басмада интервью жанры (контент анализ).
30. Соңгы еллар иҗтимагый-сәяси лексикасындагы яңа күренешләр һәм искергән сүзләр.
31. Икетеллек шартларында ГМЧда тәрҗемәнең роле, урыны һәм күләме.
32. Татар матбугатында халыкара терминнарны тәрҗемә итү (конкрет басма мисалында).
33. Татар матбугатында инглиз (немец, гарәп, һ.б.) теленнән килеп кергән сүзләр кулланышы.
34. Ике телдә нәшер ителүче басмаларга күзәтү.
35. Матбугат телендә неологизмнар, аларны оригиналдагыча куллану һәм тәрҗемә итү.
36. Тәрҗемә хаталарының матбугатта чагылуы (конкрет басма мисалында).
37. Татарстан Республикасында икетеллелекне тормышка ашыруда ГМЧ роле.
38. Билингвлар сөйләменең матбугатта чагылуы.
39. Тәрҗемә агентлыкларының эшчәнлеге.
40. ГМЧда рус сүзләренең урынсыз кулланылуы.
41. Матбугатта тел нормаларын бозу очраклары.
42. Журналистикада уңышсыз фразеологизм төзү очраклары.
43. Реклама текстында төгәллеккә, конкретлыкка ирешү чаралары. (конкрет–номинатив атамаларны, терминнарны куллану үзенчәлеге. Кыскалыкка ирешү алымнары).

44. Альбом, проспект, буклет тибындагы басмаларда реклама эшчәнлегенең үзенчәлеге (тел-стиль чаралары белән иллюстрация бердәйлеге).
45. Конкрет басмага реклама эшчәнлеге ягыннан күзәтү.
46. Матбугатта яшерен реклама: уңай һәм тискәре бәя.
47. Балалар психологиясенә рекламаның тәэсире.
48. Җирле радиоларда рекламаны оештыру, текст әзерләү үзенчәлекләре.
49. Рекламада яңача технологияләр.
50. Татар рекламасының үсеш этаплары («Бәянелхак», «Кызыл яу», «Йолдыз» һ.б. газеталары мисалында).
51. Сәяси һәм социаль реклама текстларын анализлау.
52. Икетеллелек һәм татар рекламасы.
53. Матбугат рекламасы – жанрның бер төре.
54. Рекламада җәлеп итү алымнары һәм чаралары.
55. Кино сәнгатендә һәм Интернетта реклама.
56. Реклама агентлыкларының эшчәнлеге.
57. Очеркта тасвирлау чаралары (портрет, пейзаж, лирик чигенеш, цитата, иллюстрация һ.б.) (аерым автор мисалында).
58. Очеркта документаль белән әдәби чаралар бәйләнеше (конкрет басма очеркы мисалында).
59. Очеркта төрле стиль, сөйләм чаралары синтезы (журнал очеркы мисалында).
60. Бүгенге очеркистларның иҗат үзенчәлекләре. (Ф.Бәйрәмова, И.Хәйруллина, Т.Миннуллин һ.б.).
61. Очеркта тел бизәкләү чаралары: эпитет, фразеологизм, троплар, чагыштыру, мәкаль-әйтемнәр, синтаксик фигуралар (газета очеркы мисалында).
62. Радиоочеркларның интонация һәм тавыш мөмкинлекләре (Р.Гаффар, Р.Нуруллин, Н.Акмал һ.б. иҗатыннан).
63. Конкрет очерк мисалында автор белән укучы мөнәсәбәте.
64. Эсседа «мин»нең әһәмияте һәм үзенчәлеге.
65. Тасвирнамә – парча – очерк жанрларның әдәби һәм публицистик чараларның бердәйлеге.
66. Очеркта проблеманың куелышы һәм чишелеше.

Фәнни җитәкче: ассистент,
филология фәннәре кандидаты А.Ф. Галиәхмәтова

1. Татарстанда гаммәви мәгълүмат чаралары типологиясе.
2. Журналистика һәм аудитория бәйләнеше.
3. Татар телендәге шәхси басмаларга типологик сыйфатлама.

4. Татарстанда корпоратив басмалар.
5. Татарстанда сәнәгать өлкәсен яктыртучы басмалар.
6. Авыл хуҗалыгы басмалары тип буларак.
7. Тип буларак медицина басмалары.
8. Тип буларак уку йортлары басмалары.
9. Мәктәп газеталары.
10. Тип буларак завод газеталары («КамАЗ хәбәрләре», «Авиатөзүчеләр газетасы Алга», «Хезмәттәш авазы» мисалында).
11. Предприятиеләрдәге локаль ГМЧ системасы (Түбән Кама Нефтехим, КАМАЗ мисалында).
12. Татарстанда нефтьчеләр басмалары.
13. Чаллыдагы ГМЧ типологиясе.
14. Әлмәттә нәшер ителүче басмалар тип буларак.
15. Түбән Кама ГМЧ типологиясе.
16. Район журналистикасы (районда ГМЧ системасы, аерым район мисалында).
17. Татарстандагы реклама басмалары бүленеше.
18. Татарстан республикасында медиахолдинглар эшчәнлеге.
19. Бүгенге район газетасы: төрләре, киләчәге.
20. Районара газеталар: мәгълүмат бирү үзенчәлеге.
21. Гаммәви мәгълүмат чарасына типологик сыйфатлама (аерым басма мисалында).
22. Россиядә татар басмалары: үткәне һәм бүгенгесе (төбәктәге бер яки берничә басма мисалында).
23. Татарстанда медиахолдинглар эшчәнлеге (бер яки берничә медиахолдинг мисалында).
24. Татарстанда төбәк радиолары.
25. Татарстанда коммерцияле район һәм шәһәр радиолары.
26. Интернет-басмалар эшчәнлегенең хокукый нигезләре. Интернет киңлегендә сүз иреге проблемасы.
27. Медиасистемада СРО эшчәнлеге: чынбарлыкмы, утопияме?
28. Журналистикада экстремизм күренеше.
29. Татарстан ГМЧлары суд юлында.
30. Басма матбугатта һәм электрон периодик басмаларда сүз иреге.
31. Татарстан журналистикасында журналист хокуклары бозылу.
32. Татар матбугатында конкуренция.
33. Матбугатта кара PR.
34. Матбугатта авторлык хокукы.
35. Балалар матбугаты: яшь үзенчәлекләре градациясе.
36. Матбугатта – исем (аерым журналист иҗаты мисалында).
37. Публицистикада автор образы.

38. Татар телендә нәшер ителүче әдәби-нәфис басмалар: чагыштырма анализ.
39. «Мөгаллим» журналында уку-укыту проблемалары.
40. «Мөгаллим» журналында мәдрәсәләр тормышы.
41. «Мәктәп» журналы – мөгаллимнәр басмасы буларак.
42. «Укытучы» журналында мәгариф проблемалары.
43. «Тәрбия» журналы – иң беренче педагогик басма.

УКУ БАРЫШЫНДА КУЛЛАНЫРГА МӨМКИН БУЛГАН САЙЛАНМА ФӘННИ ХЕЗМӘТЛӘР ИСЕМЛЕГЕ

В.З. Гарифуллин хезмәтләре

2008 ел.

- Милләтне мәгълүмат берләштерә. Казан: Казан ун-ты, 2008. 86 б.
- Каләм көче. I китап. Казан: Казан ун-ты, 2008. 128 б.
- Пути развития мусульманской журналистики // Инфоноосфера и массовые коммуникации: материалы Международной научно-практической конференции (Ростов-на-Дону, 1–4 октября 2008). Ростов н/Д: Изд-во НМЦ «Логос». С. 28–31.
- Жизнь требует перемен // Мультимедийная журналистика Евразии–2008: информационные войны, партизанский маркетинг, кризисные коммуникации Востока и Запада: материалы международной науч.-практ. конф. (г. Казань, 18–19 декабря 2008 г.) Казань: КГУ, 2008. С. 258–262.
- Как нам реорганизовать районки?// СМИ в условиях глобальной трансформации социальной среды: материалы Всероссийской научно-практической конференции «Журналистика–2007». М.: МГУ, 2008. С. 210–211.
- Роберт Миңнуллинның публицистик осталыгы // Современная татарская литература и Роберт Миннуллин: материалы межрегиональной научно-практической конференции. Казань, 2008. С. 78–86.
- Лингвостилистическая система татарского газетного текста // Журналистская наука в Казанском университете: коллективная монография. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2008. С. 87–102.
- Вакытлы матбугатыбыз тарихын өйрәнү // Милли матбугат: хәзергесе һәм киләчәге. Казан: Идел Пресс, 2008. 43–49 б.
- Композиционно-речевая и модально-темпоральная структура текста информационных жанров // Журналистская наука в Казанском университете: коллективная монография. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2008. С. 376–387.
- Проблемы становления и развития мусульманских СМИ на татарском языке // Наука, технологии и коммуникации в современном обществе: материалы республиканской научно-практической конференции. Наб. Челны, 2008. С. 230–231.

2009 ел.

- Журналист эшчәнлеге нигезләре. Казан: Казан ун-ты, 2009. 148 б.

- Об опыте создания первого дайджест-портала на татарском языке // Мультимедийная журналистика Евразии: стратегический PR: спортивный маркетинг, медиапроекты в инновационном формате развития СМИ Востока и Запада: сборник статей и материалов международной научно-практической конференции. Казань: Казанский государственный университет, 2009. С. 56–58.
- Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы Шестой Международной научно-практической конференции / под. ред. В.З.Гарифуллина. Казань: Изд-во Казан. гос. ун-та, 2009. 402 с.
- Мөселман журналистикасының яңа сулышы // Тонус. 2009. №17. 176–179 б.
- Татар телендәге хосусый газеталарның йөзе // Тонус. 2009. №17. 165–170 б. (Г.Галимҗанова белән авторлыкта).
- Перспективные направления развития журналистского образования в условиях реформирования высшей школы // Теория и методика современного журналистского образования: сборник научно-методических статей и материалов (Межвузовская научно-метод. конференция-семинар «Научно-методическое обеспечение профессиональной подготовки будущих журналистов в контексте модернизации высшей школы». Набережные Челны, 9–10 апреля 2009 г.). Казань: Казан. гос. ун-т, 2009. С. 9–13.
- Развитие духовной журналистики на татарском языке // Журналистика в 2008 году: Общественная повестка дня и коммуникативные практики СМИ: материалы Всероссийской научн.-практ. конф. (Москва, 9–11 февр. 2009 г.). М., 2009. С. 318–319
- Журналистское образование: проблемы и решения // Материалы республиканской научно-практ. конф. «Науки, технологии и коммуникации в современном обществе». Т.2. Наб. Челны, 2009. С. 158–160.

2010 ел.

- Каләм көче. II китап. Казан: Казан ун-ты, 2010. 160 б.
- Татарский Интернет: тенденции развития // Мультимедийная журналистика Евразии–2010: национально-информационные рынки и региональный Интернет в эпоху глобальных изменений (2–3 декабря 2010): сборник статей и материалов международной научно-практической конференции. Казань: Казан. ун-т, 2010. С. 65–68.
- Development of Tatar Journalism // Tatar history and civilisation /Project director Halit Eren. Istanbul: Soures and studies on the history of islamik civilisation, 2010. p. 644–647.

- Перспективы развития журналистского образования в Федеральном университете // Информационное общество и журналистское образование: социокультурные парадигмы XXI века: материалы Всерос. науч.-практ. конф. Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2010. С. 171–174.
- Мусульманская журналистика как важнейший механизм демократизации общества // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы Седьмой Международной научно-практической конференции / под. ред. В.З.Гарифуллина. Казань: Казан. ун-т, 2010. С. 47–49.
- Илдар Низамовның публицистик эшчәнлеге // Тонус: научно-публицистический альманах. 2010. №18. С. 173–180.
- Преподаватель национальной журналистики // Теория и методика современного журналистского образования: материалы VI межвузовской научно-методической конференции-семинара «Методическая культура преподавателя вуза в компетентностном измерении: модели журналистского образования». Казань: Изд-во Казан. гос. ун-та, 2010. С.8–10.
- Журналистское образование в федеральном университете: новые перспективы / Журналистика в 2009 году: трансформация систем СМИ в современном мире: материалы международной научно-практической конференции. М.: МГУ, 2010. С. 280–281.
- Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы Седьмой Международной научно-практической конференции / под. ред. В.З.Гарифуллина. Казань: Казан. ун-т, 2010. 484 с.

2011 ел.

- Флорид Әгъзамов: осталар остазы. Казан: Казан ун-ты, 2011. 155 б.
- Развитие Интернета на татарском языке // СМИ в публичной сфере. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2011. С. 251–252.
- Газета «Казанские известия» и традиции многонациональной прессы Республики Татарстан // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы VIII Международной научно-практической конференциии. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 43–46.
- Употребление терминологии в текстах татароязычных СМИ // Региональные СМИ: проблематика, тенденции развития / науч. ред. С.К.Шайхитдинова. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 327–334.
- СМИ как фактор демократизации арабского мира // Информационное пространство региона: история, современность и актуальные проблемы: материалы Всероссийской научно-практической конференции. Чебоксары: Чуваш. гос. пед. ун-т. 2011. С. 16–20. (А.А.Отман белән авторлыкта).

- Роль спутникового телевидения в популяризации региона // Мультимедийная журналистика Евразии–2011: традиции и инновации Востока и Запада: сборник научных статей и материалов V Международной научно-практической конференции. Казань, 15–16 декабря 2011 г. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 90–94. (Абдель Вахед Эссам белән авторлыкта).

2012 ел.

- Татар журналистикасы XXI гасырда. Үсеш юллары: Флорид Әгъзамовның тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-практик конференция материаллары / фәнни редакторы В.З.Гарифуллин. Казан: Казан ун-ты, 2012. 212 б.
- Казань полвека готовит журналистов // Полвека вместе: Сборник научных материалов. Казань: Идель Пресс. С. 8–11.
- Содружество образования и науки (50 лет журналистскому образованию в Поволжье) // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы IX международной научно-практической конференции. Т.2. Казань: Казан. ун-т, 2012. С. 33–40.
- Ценностные ориентиры современной татарской журналистики // Ценности современного общества и средства массовой информации. М.: МГУ, 2012. С. 325–326.
- Свобода печати в культурном контексте развивающегося общества // Мультимедийная журналистика Евразии–2012: международная медиапроекты, глобальные Сети и информационные тренды Востока и Запада. Казань: Казан. ун-т, 2012. С. 40–44.

2013 ел.

- Открытое письмо как жанр публицистического творчества // Казанская наука. 2013. №9. С. 189–191.
- Медиа-ресурсы: формирование ценностных ориентаций в полиэтноконфессиональной среде (на примере деятельности мусульманских СМИ // Социокультурный потенциал межконфессионального диалога: материалы Международной научной конференции, Казань, 23–24 мая 2013 г. / составитель и отв. ред. Р.А.Набиев. Казань: Казан. ун-т, 2013. С. 177–184.
- Место и роль мусульманских СМИ в информационном поле Татарстана // Журналист. Социальные коммуникации. 2013. №1. С. 120–125.
- Роль мусульманских СМИ в обеспечении этноконфессиональной толерантности в Татарстане // Вестник Челябинского государственного

университета. 2013. № 21 (312). Филология. Искусствоведение. Вып. 80. С. 131–134.

2014 ел.

- Place of Internet Resources in the System of Islamic Mass Media in Russia // World Applied Sciences Journal 30 (12): 1808–1810, 2014 ISSN 1818–4952 IDOSI Publications, 2014 DOI: 10.5829/idosi.wasj.2014.30.12.14270 (Scopus) (Л.Р. Сабирова белән авторлыкта).
- Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Выпуск 5: сборник научных статей / под ред. В.З.Гарифуллина, Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2014. 191 с.
- Тенденции развития районных газет // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 65–69.
- Средства массовой информации – основа национального единства // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 6–7.
- Концептуальные основы исследования истории татарской журналистики // Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. 2013. Том 155, Книга 6. С. 125–135. (Р.Л.Зәйни белән авторлыкта).
- Путевой очерк в татарской журналистике (на примере творчества Гаяза Исхаки) // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 27–37. (А.З.Мөбәрәкҗанова белән авторлыкта).
- Матбугатыбыз тарихын язып калдырды (остазыбыз Розалина Нуруллина ядкаре) // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы X международной научно-практической конференции, 17–19 октября 2013 г. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 36–38.
- СМИ как катализатор терминотворчества // XV международная конференция посвященная проблемам общественных и гуманитарных наук: международная научно-практическая конференция, Москва, 13.12.2013 г. М.: Центр гуманитарных исследований «Социум», 2014. С. 23–26. (Л.И.Староверова белән авторлыкта).
- У истоков истории журналистики // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы X международной

научно-практической конференции, 17–19 окт. 2013 г. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 39–42.

И.М. Низамов хезмәтләре

2008 ел.

- Кто ты, татарский редактор? // «Милли матбугат: хәзергесе һәм киләчәге». «Ватаным Татарстан» газетының 90 еллыгына багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. Казан. 2008. 19 май. Казан: Идел Пресс. 2008. С. 132–141.
- Татар редакторы кем ул? // «Милли матбугат: хәзергесе һәм киләчәге». «Ватаным Татарстан» газетының 90 еллыгына багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. 2008, 19 май. Казань: Идел Пресс, 2008. Б. 62–78.
- Гаилә һәм ана – теле аерылгысыз // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 29 февр.
- Исем – телнең тере бөртеге // Татарстан яшьләре. 2008. 13 март.
- Телебезнең сизгер сакчысы («Кызыл таң»га 90 ел) // Ватаным Татарстан. 2008. 7 март.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 27 июнь.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 25 июль.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 29 авг.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 26 сент.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 31 окт.
- Тукай авылының үз басмасы (Г.Жамалетдинев турында) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 30 май.
- «Кызыл таң» энциклопедиясе. // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2008. 31 окт.
- Матбугат һәм ана теле («Кызыл таң» газеты мисалында) // «Милли матбугат: тарихы һәм бүгенгесе» – «Кызыл таң» газетының 90 еллыгы уңаеннан үткәрелгән Бөтенрусия фәнни-практик конференциясе материаллары. Уфа. 2008. Б. 12–15.
- Татарча әдәби редакцияләү: программа. Язма эш темалары. Тестлар. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2008. 36 б.
- Гази Кашшаф – журналист-язучы, педагог, галим. Очерк. Эссе. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2008. 200 б.

- Ничек әйтергә? Ничек язарга? Казан: Казан ун-ты нәшр., 2008. 48 б.
- Ярдәмең берлән синең... Фәнни публицистика // Татар теле – дәүләт теле сериясе. Казан: Мәгариф, 2008. 230 б.

2009 ел.

- Тагын калька... // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 30 гыйнв.
- Сүзгә кемнәр канат куя (И.Гыйззәтуллинның «Канатлы сүзләр» китабына рецензия). // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 27 февр.
- Тагын ... термин турында // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009, 27 февр.
- Әтнә театры: милләткә, ана теленә тугрылык // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 24 апр.
- Әтнә театры: милләткә, ана теленә тугрылык // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 29 май.
- Әтнә театры: милләткә, ана теленә тугрылык // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 26 июнь.
- Татар сөйләме Интернетта. // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 29 май.
- Остазыма рәхмәт (Суфиян Поварисовка 85 яшь) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 28 авг.
- Тагын «милли» термины турында // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2009. 27 ноябрь.
- Җурналист текстында троплар // Тонус. 2009. №17. С. 198–204.
- Татарча редакцияләү тарихы // Тонус. 2009. №17. С. 205–212.
- Тасвирнамә. Парча: «Әдәби-публицистик жанрлар» курсыннан укыту-методик ярдәмлеге. Казань: Казан ун-ты нәшр., 2009. 44 б.

2010 ел.

- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 29 гыйнв.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 26 февр.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 26 март.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 30 апр.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 28 май.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 25 июнь.

- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 30 июль.
- Татар сөйләме интернетта. Социолингвистик күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 27 авг.
- Шагыйрь сүзлеге. Г.Тукай сүзлеге чыгу уңаеннан // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 30 апр.
- Хәзинәбезне саклаучы. С.Поварисовның «Галимджан Ибрагимов и татарский язык» монографиясенә күзәтү // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 30 апр.
- Әдәбият – ул сүз сәнгате. Татарстан язучыларының ел йомгаклары җыелышында уйлану: яшь иҗатчының ана теленә мөнәсәбәте // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 28 май.
- Ихластан тойган җаваплылык (редактор Равил Сәгъдиев тәҗрибәсе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2010. 31 дек.

2011 ел.

- Киләчәк хакына (Бүгенге орфография проблемалары. Мәгариф һәм фән министры А.Гыйлметдиневкә ачык хат) // Ватаным Татарстан. 2011. 14 гыйнв.
- Тәрҗемә мәктәбенең остазы (Ф.Әгъзамов). // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 28 гыйнв.
- Термин – «хикмәтле» берәмлек. // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 25 март.
- Сүз тылсымын тоеп (А.Шамовның тел куллану осталыгы) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 29 апр.
- Нәрсә ул семасиология (И.Бәширова дәреслеге турында) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 29 июль.
- Талантның нигезе – сурәтле сүз (И.Сәләхев сөйләме) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 26 авг.
- Сүз сәнгатенең көче турында (С.Поварисовның «Сүз – сәнгать илаһияте» китабына фикер) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 30 сент.
- Арадашчы нигә кирәк? (В.Гарифуллинның «Каләм көче» китапларына фикер) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 28 окт.
- Түз инде, йөрәккәем (Җыруларым. «Йөрәк» сүзе язмышы) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2011. 25 ноябрь.
- Осталар остазы // Кай илләрдә яшәсәң дә. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2011. Б. 6–10.
- Осталар остазы // Бикмәтленең сүзе хикмәтле. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2011. Б. 44–47.

- Журналист текстында яңа сүзләр // «Төрки телләрдә сүзъясалышы: тикшеренүләр һәм проблемалар. Фуат Ганиевнең 80 еллык юбилеенә багышланган Халыкара тюркологик конференция материаллары. Казан, 20–21 сент. 2010. Б. 510–517.
- Татар социолингвистикасы хәрәкәттә. Икенче китап. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2011, 300 б.

2012 ел.

- Ике газиз сүз (Сибгат Хәкимнең осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 27 гыйнв.
- Ике газиз сүз (Сибгат Хәкимнең осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 24 февр.
- Илле минут изгелек. «Татарстан» радиосында әдәби тапшырулар яңарды. Парча. // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 24 февр.
- Китапчыга мәдхия (Гарәфетдин Шәрәфетдинев турында) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 24 февр.
- Фәнгә яшьләрчә омтылыш (Диссертацияне татарча яклап булмый) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 27 апр.
- Шалтыраумы, чылтыраумы, яисә хата өчен кем җаваплы // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 25 май.
- Туфанның тел тоемы (Драматург һәм публицист Туфан Миңнуллинның осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 29 июнь.
- Туфанның тел тоемы (Драматург һәм публицист Туфан Миңнуллинның осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 27 июль.
- Туфанның тел тоемы (Драматург һәм публицист Туфан Миңнуллинның осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 31 авг.
- Туфанның тел тоемы (Драматург һәм публицист Туфан Миңнуллинның осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 28 сент.
- Туфанның тел тоемы (Драматург һәм публицист Туфан Миңнуллинның осталык мәктәбе) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 26 окт.
- Тарих яза каләмем... (Галимә Розалина Нуруллина иҗатына бер караш) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2012. 30 ноябрь.
- Флорид Әгъзамов – тәрҗемәче. // Татар журналистикасы XX1гасырда. Үсеш юллары. Флорид Әгъзамовның тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. Казан. 11 февр. 2011ел. Казан: Казан ун-ты нәшр. 214 б.

- Хәзинәбезне саклаучы / С.Ш.Поварисов.: уку-укыту әсбабы. Өфө: БДУ нәшрияте. 2012. Б. 54–58.).
- Остазларым. Шәкертләрем (Журфакка – 50 яшь). Казан: Казан ун-ты нәшр., 2012. 152 б.
- Татарча әдәби редакцияләү: югары уку йортлары өчен дәреслек. Казан: Казан ун-ты. 2012. 196 б.

2013 ел.

- Сез бик кадерле безгә (Хәкимҗан Халиковның тел осталыгы) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 25 гыйнв.
- Китап багышларлык шәхес (Татар теле үсешендә Мидхәт Мөхәррәмовның тарихи урыны) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 22 февр.
- Тукайчы әдибебез («Ибраһим Нуруллин – галим, тәнкыйтьче, прозаик» китабына рецензия) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 29 март.
- Тукайча яшик (Шагыйрь үлеме еллыгында уйлану) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 26 апр.
- Ырым, фалларда халык җәүһәрләре (Марсел Әхмәтҗанов төзегән китапка күзәтү) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 26 апр.
- Шигырь «җене» кагылса... (Яшь шагыйрьләрнең республика конкурсы нәтиҗәләре турында уйлану) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 31 май.
- Нуруллиннар – милләт горурлыгы (Истәлек җыентыгына күзәтү) // Мәдәни җомга (И туган тел...). 2013. 31 май.
- Олыларга хөрмәт безнең каныбызга сеңгән. Публицист язмасы. // Мәдәни җомга (И туган тел...).. 2013. 28 июнь.
- Бай мираслы остаз (Күренекле журналист Таһир Ахунҗановка 90 яшь тулу уңаеннан) // Кызыл таң. 2013. 14 сент.
- Милли җанлы остаз–галим (Равил Үтәбай–Кәриминең тууына 80 ел) // Мәдәни җомга (И туган тел...).. 2013. 27 сент.
- Шагыйрьнең җан сулышы (Шамил Анакның осталык мәктәбе. Тууына – 85 ел) // Мәдәни җомга (И туган тел...).. 2013. 29 ноябрь.
- Өч төрле язулы китап (С.Ш.Поварисовның «Проблемы изучения языка художественных произведений» китабына күзәтү) // Мәдәни җомга (И туган тел...).. 2013. 27 дек.
- Розалина Нуруллина – сама историческая личность // Ибрагим Нуруллин в воспоминаниях. Документально-публицистическое издание. Казань: ООО «Изд. дом Маковского», 2013. С. 186–193.

- Нәфис сүз осталыгы: риторикадан уку-укыту кулланмасы. Казан: Казан ун-ты, 2013. 280 б.

2014 ел.

- «Ы»га, «ЫЙ»га мәдхия // Татарстан яшьләре («И туган тел...» рубрикасы). 2014. 1 апр.
- Тукайча яшик (Шагыйрь үлеме еллыгында уйлану) // Современное коммуникативное пространство журналистской науки. Практика и образование: контуры и реальность новых медиа: сборник научных статьей. Выпуск 5. Казань: Изд-во КФУ, 2014. С. 79–84.

Р.Л. Зәйни хезмәтләре

2008 ел.

- Татарские печатные календари: становление и развитие (вторая половина XIX – начало XX вв.) // Журналистская наука в Казанском университете: концепции диссертационного исследования / под общей ред. А.А.Роот. Казань: Изд-во Казан. ун-та, 2008. С. 548–560.
- Связь между календарями и газетами // Наука, технологии и коммуникации в современном обществе. Материалы республиканской научно-практической конференции (11-15 февраля 2008 года). Набережные Челны, 2008. С.233-234.

2009 ел.

- К вопросу о календаре как типе периодического издания // Журналистика в 2008 году: общественная повестка дня и коммуникативные практики СМИ: сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции. М.: Факультет журналистики МГУ имени М.В.Ломоносова; Медиа Мир, 2009. С. 299–300.
- Роль татарских календарей военных лет в формировании патриотизма // Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. науки. 2009. Т. 151, кн. 5, ч. 2. С. 202–207.
- К вопросу о календаре как типе периодического издания (на примере календарей на татарском языке) // Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. науки. 2009. Т. 151, кн. 5, ч. 1. С. 110–117.

2010 ел.

- История России на страницах татарских календарей // Журналистика в 2009 году: общественная Трансформация СМИ в современном мире: сборник материалов Международной научно-практической конференции.

М.: Факультет журналистики МГУ имени М.В.Ломоносова, 2010. С. 366–367.

2011 ел.

- Тематические предпочтения татароязычных газет и журналов // Региональные СМИ: проблематика, тенденции развития: коллективная монография / науч. ред. С.К.Шайхитдинова. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 113–129.
- Советы и рекомендации на страницах татарских календарей // Татарская журналистика в XXI в. Векторы развития: сборник материалов научно-практической конференции, посвященной 75-летию со дня рождения Флорида Агзамова. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 74–79.
- Журналистика 021400 белгечлеге буенча дәүләт имтиханы: программа, бәяләүче чаралар, әзерләнү өчен материаллар. Казан: Казан ун-ты, 2011. 40 б.
- Журналистиканың хокукый нигезләре: уку ярдәмлеге. Казан: Казан ун-ты, 2011. 120 б.

2012 ел.

- Формирование и развитие жанров рекомендации и мини-совета в татарских календарях // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2012. №5. С. 79–82.
- Печатный календарь на татарском языке как средство коммуникации // Информационное поле современной России: практики и эффекты. материалы (международной научно-практической конференции, 18–20 октября 2012 г. / под ред. Р.П.Баканова: в 2-х т. Т.1. Казань, Казан. ун-т, 2012. С. 171–173.

2013 ел.

- Концептуальные основы исследования истории татарской журналистики // Ученые записки Казанского университета. Серия Гуманитарные науки. 2013. Том 155, Книга 6. С. 125–135. (В.З.Гарифуллин белән авторлыкта).

2014 ел.

- Журналистның һөнәри этикасы (программа, методик күрсәтмәләр, лекцияләр): укыту-методик кулланмасы. Казан: Казан ун-ты, 2014. 48 б.

И.Ф. Фәттахов хезмәтләре

2008 ел

- Актуальные проблемы современной татарской стилистики // Информационное поле современной России: практики и эффекты:

материалы V Международной научно-практической конференции (16–18 октября 2008 г.) / под ред. В.З.Гарифуллина; сост. Р.П.Баканов. К.: Изд-во КГУ, 2008. С. 281–285.

- Фидаи җаннар иде алар (мәрсия) // Милләт. Заман. Шәхес: тарих фәннәре докторы Г.Л.Фәйзрахманов истәлегенә җыентык / җаваплы мөхәр. һәм төз. И.К.Заһидуллин. Казан: ТР ФАның Ш.Мәрҗәни исем. Тарих ин-ты, 2008. Б. 196–198.
- Эшләгән эше таулар кадәр... (Остазым Т.Н.Галиуллинның иҗат портреты) // Мәгърифәт. 2008. 19 июль.

2009 ел.

- М.Магдиев – публицист (1990–1995 гг.) // Тонус. 2009. № 17. С. 222–226.
- Халкыбызның рухый остазы (Ризаеддин Фәхреддин хакында) // Юлдаш («Дин вә йола» кушымтасы). 2009. апр.
- Освещение духовной жизни в светских и мусульманских СМИ Республики Татарстан // Исламоведческие исследования в современной России и СНГ: достижения, проблемы, перспективы**:** материалы I Международного научно-практического симпозиума (КГУ, 19–20 февраля 2009 г.): В 2-х т. Т. II / под ред. Б.М.Ягудина. Казан: «Intelpress+», 2009. С. 202–211.

2010 ел.

- Туган тел сакчысы иде (Остазым хакында мәрсия) // Хаков укулары – 2010. Студент һәм аспирантларның Казан дәүләт университеты атказанган профессоры Вахит Хөҗҗәт улы Хаков истәлегенә багышланган төбәк фәнни-гамәли конференциясе материаллары / төз.: Ф.Ш.Нуриева, Х.Х.Кузьмина, Г.Ф.Гайнуллина, Л.Н.Закирова. Казан: Ихлас, 2010. Б. 22–24.
- Тагын орфографиябез турында // Хаков укулары – 2010. Студент һәм аспирантларның Казан дәүләт университеты атказанган профессоры Вахит Хөҗҗәт улы Хаков истәлегенә багышланган төбәк фәнни-гамәли конференциясе материаллары / төз.: Ф.Ш.Нуриева, Х.Х.Кузьмина, Г.Ф.Гайнуллина, Л.Н.Закирова. Казан: Ихлас, 2010. Б. 89–92. (А.Ш.Шәймәрданов белән авторлыкта).

2011 ел.

- Әдәбият теориясе нигезләре: уку ярдәмлеге. Казан: К(И)ФУ нәшр., 2011. 208 б.
- Язучы-публицист осталыгы серләре: уку ярдәмлеге. Казан: К(И)ФУ нәшр., 2011. 64 б.

- Р.Харис иҗатында милләтара багланышлар // Ренат Харис һәм татар шигърияте: Татарстанның халык шагыйре, Россия Федерациясенең Дәүләт премиясе лауреаты Ренат Хариска (Ренат Мәгъсүм улы Харисовка) 70 яшь тулуга багышланган бөтенроссия фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 21 апрель) / фән. ред. Т.Н.Галиуллин, төз. Ф.Ф.Хәсәнова. Казан: «Идел Пресс», 2011. Б. 113–118.
- Безнең авылның энциклопедиясе (М.Мәһдиевнең иҗат портретына эскизлар) // Классик филология һәм КФУның татар филологиясе һәм тарихы факультеты галимнәре: төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 18 март) / фән. мөхәр. Х.Й.Миңнегулов, төз.-мөхәр. Т.Ш.Гыйлаҗев. Казан: Казан ун-ты, 2012. Б. 66–80.
- И.Ф. Гази Кашшаф публицистикасында Муса Җәлил образы // Татар журналистикасы XXI гасырда: үсеш юллары. Флорид Әгъзамовның тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2011 ел, 11 февраль) / ред. В.З.Гарифуллин, төз. Р.М.Галиева. Казан: Казан ун-ты, 2011. Б. 84–86.

2012 ел.

- Публикации о Габдулле Тукае на страницах журнала «Совет әдәбияты» («Советская литература»): обзор номеров за 1950–1957 гг. // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы IX Международной научно-практической конференции, 18–20 октября 2012 г. / под ред. Р.П.Баканова: в 2-х т. Т. II. Казан: Казан. ун-т, 2012. С. 113–120.
- Мөхәммәт Мәһдиев дөньясына бер караш // «Казан утлары» журналы һәм милли мәдәният: журналның 90 еллык юбилеена багышланган төбәкара фәнни-гамәли конференция материаллары (2012 ел, 17 май) / төз.-мөхәр. Ә.М.Закирҗанов. К., 2012. Б. 103–105.

2013 ел.

- Равил Фәйзуллин – публицист // Равил Фәйзуллин: шәхес, иҗат, заман: Татарстанның халык шагыйре Равил Фәйзуллинга (Равил Габдрахман улы Фәйзуллинга) 70 яшь тулуга багышланган бөтенроссия фәнни-гамәли конференция материаллары (Казан, 2013 елның 17–18 октябре) / төз. Ә.М.Закирҗанов. Казан: Татар. кит. нәшр., 2013. Б. 292–300.
- Муса Джалиль в публицистике Гази Кашшафа // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы X Международной научно-практической конференции (17–19 октября 2013 г.) / под ред. Р.П.Баканова. Казан: Казан. ун-т, 2013. С. 113–117.

- Роль Гази Кашшафа в пропаганде творчества Мусы Джалиля // Фундаментальные и прикладные науки сегодня: материалы II международной научно-практической конференции (19–20 декабря 2013 г., Москва). М., 2013. В 2–х т. Т. I. С. 200–204.

2014 ел.

- Гази Кашшаф чорындагы «Совет әдәбияты» журналында публицистика // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Выпуск 5: сборник научных статей / под ред. В.З.Гарифуллина, Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2014. С.113–129.
- Гөберчәгем, Кесмәс буйларым... // Шәһри Казан. 2014. 28 март.
- Мәһдиев авылы гөрләп яши // Акчарлак. 2014. 30 апр.
- Нәфис сүз остасы // Кызыл таң. 2014. 17 апр.
- И туган тел... // Мәдәни җомга. 2014. 25 апр.

Р.М. Галиева хезмәтләре

2009 ел.

- 90-летие газеты «Ватаным Татарстан». / под ред. М.М.Ахлиуллина. Казань: Идел Пресс, 2009. 224 с.

2010 ел.

- Татарские сатирические журналы начала XX века на татарском языке. Казань: Казан. ун-т. 2010. 181 с.
- Журналист-сатирик осталыгы: учеб. программа. Казань: Казанский (Приволжский) федеральный университет, 2010. 12 с.
- Журналистның иҗади эшчәнлеге нигезләре. Әдәби публицистика: сатирик жанрлар: учеб. программа. Казань: Казанский (Приволжский) федеральный университет, 2010. 12 с.
- Мастер-класс: журналист тикшерүе: учеб. программа Казань: Казанский (Приволжский) федеральный университет, 2010. 9 с.

2011 ел.

- Флорид Әгъзамов – фельетончы // Татарская журналистика в XXI веке: векторы развития: сборник материалов научно-практической конференции, посв. 75-лет. годовщине со дня рожд. Флорида Агзамова. Казань: Казанский (Приволжский) федеральный университет, 2011. С. 79–84.
- Зрелый журналист, опытный мастер пера... // Флорид Әгъзамов: осталар остазы. Казань: Казанский (Приволжский) федеральный университет, 2011. С. 35–37

- Журналистика требует самоотдачи // Тенденции развития современной российской журналистики: сборник статей. Москва: изд-во МГУ, 2011. С. 17–21.

2012 ел.

- Язма фәнни эшләр: журналистика бүлегендә укучы студентлар өчен методик кулланма. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2012. 52 с.
- Язмаларда – язмышлар // Сборник публицистических материалов на татарском языке. Казань: Институт истории АН РТ, 2012. 203 с.
- Мөхлисә Бубый кем ул? // Женщины-просветители XIX–XX века: сборник статей. Казань: Институт истории АН РТ, 2012. С. 27–29.

2013 ел.

- Языковые особенности сатирических материалов журнала «Чаян» // Филология и культура. ВАК. Казань: Изд-во «Ихлас», 2013. С. 21–23.

Л.Р. Сабирова хезмәтләре

2008 ел.

- Татарские СМИ: проблема вхождения в рынок // Общественная повестка дня и коммуникативные практики СМИ: Всероссийская научно-практическая конференция «Журналистика 2008»: сб. ст. М.: МГУ им. М.В.Ломоносова, 2008. С. 321–322.

2009 ел.

- Речевые особенности жанра интервью в татарском языке // Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. науки. 2009. Т 151, кн. 5, ч. 1. С. 99–109.
- Что изучает медиалингвистика? // Тонус. 2009. №17. С. 213–217.
- Особенности татарской речевой системы: различие свойств языка и речи // Тонус. 2009. №17. С. 218–221.
- Культура в зеркале современных СМИ Татарстана // Мультикультурная современность: Урал–Россия–Мир: материалы XII Международной научно-практической конференции. Екатеринбург, 2009. С. 306–309.
- Интервью – сөйләм баету чарасы // Мәдәни җомга. 2009. 27 март. С. 12.
- Влияние «медийного языка» на развитие общенационального языка // Проблемы массовой коммуникации: материалы XX межвузовской научно-практической конференции. Воронеж: ВГУ, 2009. С. 156–159.

2010 ел.

- Речевые особенности жанра интервью на татарском языке // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы Седьмой Международной научно–практической конференции 21–23 октября 2010 г. / под. Ред. В.З.Гарифуллина / вып. ред. Р.П.Баканов. Казань: Казан. ун-т., 2010. С. 254–259.
- Мотивационные основы татарской речи в интервью // Казанская наука. Казань: Изд-во Казанский Издательский Дом, 2010. № 9. Вып. 2. С. 73–77.

2011 ел.

- Речевые особенности жанра интервью на татарском языке. Казань: Казан. ун-т. 2011. 164 с.
- Иҗтимагый тәрҗемә теориясе һәм практикасы: учеб. программа. Казань: Казанский университет, 2011. 16 с.
- Татар рекламы һәм матбугат: учеб. программа. Казань: Казанский университет, 2011. 20 с.
- Мастер-класс: региональ матбугатта интервью жанры: учеб. программа. Казань: Казанский университет, 2011. 16 с.
- Современное состояние национальной рекламы в республике Татарстан // 20 лет постсоветской России: кризисные явления и механизмы модернизации: материалы XIV Всероссийской научно-практической конференции Гуманитарного университете, 19–20 апреля 2011 года: доклады / редкол.: Л.А.Закс и др.: в 2 т. Екатеринбург: Гуманитарный ун-т, 2011. Т.2. С. 442–445.
- Татарский язык в условиях двуязычия // Актуальные вопросы теории и практики филологических исследований: материалы международной научно-практической конференции 25–26 марта 2011 года. Пенза – Москва – Решт: Научно-издательский центр «Социосфера», 2011. С. 239–242.
- Современное состояние национальной рекламы в республике Татарстан // Российские СМИ и журналистика в новой реальности: материалы Международной науч.-практ. конф., посвященной 75-летию журналистского образования на Урале (Екатеринбург, 14–15 апреля, 2011г.) / факультет журналистики Урал. гос. ун-та [Электронный ресурс]. Электрон. дан. Екатеринбург, 2011. 1 электрон. опт. диск (CD–ROM). С. 302–305.
- Трансформация системы жанров в татарской журналистике // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы VIII Международной научно-практической конференции Казань, 20–22 октября 2011 г. / под. ред. В.З.Гарифуллина, Р.П.Баканова. Казань: Казан. ун-т., 2011. С. 357–361.

- Сөйләм теле буларак хәбәри жанрлар // Татар журналистикасы XXI гасырда: үсеш юллары: Флорид Әгъзамов тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. Казан. 11 февраль, 2011 ел. / ред. В.З.Гарифуллин; төз. Р.М.Галиева. Казан: Казан ун-ты, 2011. Б. 168–172.
- Умрут ли газеты? // Мультимедийная журналистика Евразии – 2011: традиции и инновации Востока и Запада: сборник научных статей и материалов V Международной научно-практической конференции, Казань, 15–16 дек. 2011г / науч. ред. проф. Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2011. С. 205–209.

2012 ел.

- Язма фәнни эшләр: журналистика бүлегендә укучы студентлар өчен методик кулланма. Казан: Казан ун-ты нәшрияты, 2012. 52 с.
- Татарский язык в условиях глобализации // ПОКОЛЕНИЕ БУДУЩЕГО – 2012: взгляд молодых ученых: Международная молодежная научная конференция: г. Курск, 14–20 ноября 2012 г. / отв. редактор Горохов А.А. Т.2. С.186–189.
- Жанровая характеристика современной прессы Татарстана // Информационное поле современной России: практики и эффекты: материалы IX Международной научно-практической конференции, 18–20 октября 2012 г. / под. ред. Р.П. Баканова: в 2-х т. Т.1. Казань. ун-т, 2012. С. 384–387.
- Курс «Жанр интервью в региональной прессе» как мастер-класс для будущих журналистов // Мультимедийная журналистика Евразии –2012 – Евразия молодая: международные медиапроекты, глобальные Сети и информационные тренды Востока и Запада. Казань, 12–14 дек. 2012: материалы VI Международной научно-практической конференции. Казань: Казан. ун-т, С.137–142.

2013 ел.

- Мотивационные основы татарской речи в жанре интервью. Казанская наука. №7. 2013. Казань: Изд-во Казанский Издательский Дом, 2013. С.172–175.
- Жанр буларак интервью («Ватаным Татарстан» газетасы мисалында) // Татар лингвокультурологиясе: проблемалар һәм перспективалар: гомуми урта, махсус һәм югары белем бирү йортларында укучыларның IV Бөтенроссия фәнни-гамәли конференциясе материаллары (Казан, 21 нче февраль, 2013). Казан: КФУ, 2013. Б. 342–344. (Л.Р.Фатыйхова белән авторлыкта).

- Особенности татарской информирующей речи в жанре интервью // Информационное поле современной России: практика и эффекты: материалы Десятой Международной научно-практической конференции, 17–19 октября 2013г. / науч. ред. проф. Е.С.Дорощук. Казань: Казан.ун-т, 2013. С. 319–321.
- Күтеп алынган дәреслек // Мәдәни җомга. 2013. 22 апрель. С. 13.

2014 ел.

- Vasil Zagitovich Garifullin, Lyailya Rashitovna Sabirova. Place of Internet Resources in the System of Islamic Mass Media in Russia // World Applied Sciences Journal 30 (12): 1808–1810, 2014 ISSN 1818–4952 IDOSI Publications, 2014 DOI: 10.5829/idosi.wasj.2014.30.12.14270 (В.З.Гарифуллин белән авторлыкта).
- Татар теленең киләчәге һәм матбугат // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Выпуск 5: сборник научных статей / под ред. В.З.Гарифуллина, Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2014. С. 109–112.
- Журналистлар әзерләү процессында тәрҗемә принципларына өйрәтүнең әһәмияте // Современное коммуникативное пространство журналистской науки, практики и образования: контуры и реальность новых медиа. Выпуск 5: сборник научных статей / под ред. В.З.Гарифуллина, Е.С.Дорощук. Казань: Казан. ун-т, 2014.С. 73–78.

М.М. Сәфәров хезмәтләре

2008 ел.

- По случаю юбилея // Милли матбугат: хәзергесе һәм киләчәге: «Ватаным Татарстан» газетының 90 еллыгына багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. Казан. 2008. 19 май. Казан: Идел Пресс. 2008. Б. 127–131.

2011 ел.

- Газеталарыбызның гомере озынмы? // Татар журналистикасы XXI гасырда. Үсеш юллары. Флорид Әгъзамовның тууына 75 ел тулуга багышланган фәнни-гамәли конференция материаллары. Казан. 11 февр. 2011 ел. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2011. Б. 13–17.

2013 ел.

Һич онытасым юк…Казан: Идел Пресс. 2013. 351 б.

РЕДАКЦИЯДӘ ИҖАТ КӨНЕ ҺӘМ ПРАКТИКА

Практика – Гаммәви коммуникация һәм социаль фәннәр институтының журналистика кафедраларында укыту барышының аерылгысыз өлеше. Практик күнекмәләр алмаган кеше, гәрчә ул теоретик яктан югары әзерлекле булса да, чын белгеч була алмый. Шуңа күрә журналистика бүлегендә студентларның газета-журнал, телевидение һәм радио редакцияләрендә, мәгълүмат агентлыкларында, нәшриятларда, реклама оешмаларында, матбугат үзәкләрендә, интернет-басмаларда газеталарда практика үтүләренә зур игътибар бирелә.

Журналистика юнәлешенә йөз тоткан студентның безгә килгәнче үк шактый портфолиосы калынайган була. Институтка аяк басу белән студентлар практик күнекмәләр ала башлый. Беренчедән, күп кенә журналистика предметлары практик һәм лаборатор дәресләр белән тәэмин ителә. Андый дәресләрдә студентлар журналистика әсәрләрен әзерләү методикасы белән таныша, үзләре дә иҗат итә, язмаларын бергәләп тикшерә. Икенчедән, һәр курста һәр студентка атнага бер иҗат көне бирелә. Бу көнне булачак журналистлар төрле гаммәви мәгълүмат чараларында эшли, ягъни үзләре тәкъдим иткән яки редакция биргән темаларга әсәрләр яза, авторлар белән аралаша, материаллар тәрҗемә итә. Өченчедән, студентлар уку дәвамында җәйге айларда практика уза. Практика 4 ел эчендә 3 айга якын җыела.

Шулай итеп, студентларга өзлексез практика тәэмин ителә.

Практик һәм лаборатор дәресләр теоретик курслар кысаларында махсус план һәм методика буенча үткәрелә. Шунлыктан биредә практиканың бу төренә тукталып тормыйбыз. Сүз иҗат көннәрен һәм практикаларны ничек оештыру хакында барачак.

Иҗат көннәре һәм практикалар татар газета-журнал редакцияләрендә, радио-телевидение үзәкләрендә, мәгълүмат агентлыкларында, ведомство яки предприятиеләрнең матбугат хезмәтләрендә, нәшриятларда, реклама оешмаларында уза. Иҗат көннәре һәм практикалар түбәндәге гомуми максат һәм бурычларны күздә тота:

а) уку барышында алган теоретик белемнәрне гамәли үзләштерү, иҗат барышында ныгыту, журналистик әсәр язып бастыру яки эфирга чыгару, берничә материалны русчадан татарчага тәрҗемә итү;

б) практика үтә торган газета-журналның, радио яки телеүзәкнең, мәгълүмат агентлыгының, ведомство яки предприятиеләрнең матбугат хезмәтләренең тарихы, бүгенге төзелеше, эш юнәлешләре һәм үзенчәлекләре белән төптән танышу;

в) редакциянең хатлар, авторлар активы белән эшләү тәҗрибәсен өйрәнү; берничә автор материалын әзерләү, гаммәви чаралар (укучылар белән очрашулар, анкета уздыру һ.б.) үткәрүдә катнашу;

г) тәҗрибәле журналистларның иҗат остаханәсе белән танышу, аларның осталык серләренә төшенү;

д) секретариат эшендә катнашып, газета яки журналның берничә санын макетлау яисә радио-телевидение, мәгълүмат агентлыгының чыгарылышын әзерләүдә катнашу, коллективта эшне планлаштыру, фәнни оештыру үзенчәлекләрен өйрәнү, «летучкада» күзәтүче сыйфатында чыгыш ясау;

е) мәгълүмат хезмәте күрсәтелә торган төбәк тарихы белән кызыксыну, аның иҗтимагый, милли, социаль-демографик төзелешен, анда яшәүче төрле милләт вәкилләренең рухи хәзинәсен, традицияләрен, гореф-гадәтләрен өйрәнү;

ж) иҗат коллективының аудитория белән элемтә формаларын белергә тырышу, аның сорау-ихтыяҗларын өйрәнүдә катнашу.

Барлык практика төрләрендә студент программаны белергә, гаммәви мәгълүмат чаралары турындагы федераль законны, редакция уставын төгәл үтәргә, башкарыла торган эшнең нәтиҗәсе өчен җаваплылыкны үз өстенә алырга тиеш. Иҗат көннәре һәм практикалар программасын үтәмәгән, канәгатьләнмәслек сыйфатлама яки начар билге алган студент уку барышында практикага яңадан җибәрелә яки университеттан чыгарыла.

Билгеле шартларга һәм редакцияләрнең йөкләвенә бәйле рәвештә, язылырга тиешле материалның жанрын икенче тиңдәш жанр белән алыштырырга мөмкин.

Практикант үз чыгышының яисә үзе оештырган материалның дөреслеге һәм авторларны, объектларны сайлау өчен тулысынча җавап бирә.

«ИҖАТ КӨНЕ»Н
ҺӘМ ПРАКТИКАЛАРНЫ ОЕШТЫРУ ТӘРТИБЕ

Соңгы елларда «иҗат көне»н һәм практиканы оештыруның тотрыклы формалары барлыкка килде. Һәр эш кебек үк, иҗат та билгеле бер дәрәҗәдә оештыруга мохтаҗ.

Татар журналистикасы бүлеге студентларының «иҗат көне»н оештыру өчен татар журналистикасы кафедрасы җаваплы. Кафедра аның эчтәлеген, программасын, оештыру формаларын, вакытын билгели, контрольдә тота.

Кафедра укытучылар составыннан һәм редакция хезмәткәрләре арасыннан «иҗат көне»нең һәм практикаларның җитәкчеләрен билгели.

Алар һәр студентка иҗади ниятләрен яки редакция биремнәрен тормышка ашырырга ярдәм итә.

«Иҗат көне»н оештыру. Кафедра сентябрьнең беренче атнасында ук барлык курс студентларын, иҗади ниятләренә, махсуслашу юнәлешенә, журналистлар коллективларының ихтыяҗларына карап, газета-журнал, радио-телевидение, китап нәшрияты, мәгълүмат агентлыгы редакцияләренә, матбугат үзәкләренә, реклама оешмаларына беркетә. Студентлар җитәкчеләре белән бергәләп «иҗат көне»ндә эш итү кагыйдәләрен үзләштерәләр, консультация вакытларын беләләр, «иҗат көне»нең максаты, бурычлары, программасы белән танышалар.

Теләсә кайсы курс студенты «иҗат көне»н, кагыйдә буларак, әсәр өчен материал туплау, конкрет ситуацияне өйрәнү, җитәкчеләре белән очрашып киңәшләр алу, язманы җиренә җиткерү өчен файдалана. Һәрхәлдә, җитәкчеләр студентның «иҗат көне»ндә нинди конкрет мәсьәләләрне хәл кылуын белеп торырга тиеш. Әлбәттә, иҗатны атнага бер көн белән генә чикләргә ярамый. Ул һәрдаим дәвам иттерелергә тиеш. Әйтик, «иҗат көне»н материал җыю өчен файдалансаң, икенче, өченче һ.б. көннәрнең икенче яртысын әсәрне язуга багышларга мөмкин.

Җитәкчеләр һәр студентка шәхси план төзергә һәм планны тормышка ашырырга булышалар. Ниһаять, алар «иҗат көне»нең нәтиҗәләренә йомгак ясыйлар.

Практиканы оештыру. Студентлар уку елы барышында үзләштергән теоретик белемнәрен һәм практик-лаборатор дәресләрдә, «иҗат көне»ндә алган күнекмәләрен практика вакытында янә дә тирәнәйтәләр һәм конкретлаштыралар. Практикада студентлар редакция хезмәткәрләре башкара торган вазыйфаларны үтиләр һәм эшнең нәтиҗәләре өчен алар белән бер үк дәрәҗәдә җавап тоталар.

Студентларга ел башында ук кафедрадан җитәкчеләр билгеләнә. Алар кафедра планы нигезендә практикантларны редакцияләргә беркетәләр. Практиканың программасы, аны үтәү һәм йомгаклау үзенчәлекләре белән таныштыралар, студентларның иҗат ниятләре белән кызыксыналар, шул ниятләрне уңышлы итеп тормышка ашыру максатында киңәшләр бирәләр.

Практикантка, урынга барып җитү белән үк, редакциядән тәҗрибәле җитәкче билгеләнә. Җитәкче аңа программаны җиренә җиткереп үтәү максатында шәхси план төзергә булыша. Планда практикант чыгышларының темасы һәм жанры (1 курс студенты өчен жанр тәгаенләнми), автор язмасын, тәрҗемә материалы оештыру, командировка, редакциянең гаммәви һәм эчке эшендә катнашу формалары билгеләнә.

Редакциядәге практика җитәкчесе студентларга программаны үтәү өчен шартлар тудыра, көндәлек бирем билгели, аның үтәлешен тикшереп тора, редакция тәртипләрен үтәвен тәэмин итә, практика тәмамлангач, аларга сыйфатлама яза. Сыйфатламада программаның үтәлеше, студентларның эшкә, иҗатка мөнәсәбәте, редакция эшендә катнашу-катнашмавы турында мәгълүмат бирелә.

«ИҖАТ КӨНЕ» ҺӘМ ПРАКТИКАЛАРНЫҢ ПРОГРАММАСЫ

Һәр студент «иҗат көне»ндә һәм практика вакытында кафедра тәкъдим иткән программаны үти. Сүз дә юк, студент аны арттырып үтәсә, бигрәк тә яхшы. Программада эшнең күләме генә күрсәтелә. Кафедра коллективын, беренче чиратта, башкарылган эш сыйфаты, студентның һәр биремгә иҗади якын килүе, мөстәкыйльлеге кызыксындыра. Шуңа күрә программага уңай якка үзгәрешләр кертү һич тә хилаф эш саналмый.

Һәр курста студент, кафедра куйган максатка, үтелгән теоретик материалга, махсуслашу юнәлешенә, гаммәви мәгълүмат чараларының ихтыяҗларына карап, мәгълүм күләмдә һәм сыйфатта эш башкара. Табигый ки, программаларда курска бәйләнешле рәвештә аерма бар. Шунлыктан, программаларны курслап бирү урынлы булыр.

I КУРС

«Иҗат көне» программасы. Иҗат көннәрендә студент, редакция һәм ул мәгълүмат хезмәте күрсәтә торган төбәк, предприятие белән танышу белән бергә, журналистика әсәре иҗат итүнең барлык этапларын уза, ягъни тема сайларга, реаль ситуацияне тикшерергә, аны иҗтимагый әһәмиятле проблема белән бәйләргә, текст тудыру методикасына төшенергә өйрәнә.

Студент «иҗат көне»ндә кафедра укытучысы һәм редакция хезмәткәре җитәкчелегендә алдан килешенгән план буенча түбәндәгеләрне башкара:

1 нче семестрда үзе тәкъдим иткән яисә редакция йөкләгән темаларга 3 язма әзерләп бастыра;

1–2 хат редакцияли;

1–2 язманы ручадан татарчага тәрҗемә итә;

редакция коллективы эшчәнлегендә катнаша.

Практикант теләсә кайсы жанрда иҗат итә ала. Әмма тема актуаль, аның чишелеше үзенчәлекле, формасы камил булырга тиеш.

2 нче семестрда да биремнәр шундый ук. Ләкин бу семестрда инде студентлардан мөстәкыйльрәк булу, кызыклы темалар тәкьдим итү,

аларны тирәнрәк чишү сорала. Мәстәкыйль язмалары саны да кимендә 4 булырга тиеш.

Максатка ирешү өчен студент шәхси иҗади план төзи, киләчәктә шуңа нигезләнеп иҗат итә.

Студентның «иҗат көне»ндәге эше өзлексез контрольдә тотыла. Һәр семестрдан соң аттестация үткәрелә. Аттестация вакытында студент семестр барышындагы эше хакында хисап тота, шулай ук кафедрадан һәм редакциядән студент белән турыдан-туры эшләгән җитәкчеләр чыгыш ясый, язма характеристикалар укыла. Студентлар бер-берсенең иҗатын анализлап язган рецензияләре белән таныштыралар.

Җәйге практика программасы. Уку елы тәмамлангач, 1 курс студентлары танышу практикасына җибәрелә. Бу практика, кагыйдә буларак, район газетасы яки шәһәр һәм республика басмалары редакциясендә үтелә. Уку елы барышында радиода, телевидениедә, мәгълүмат агентлыгында, матбугат үзәгендә, нәшрияттә, реклама оешмасында эшләгәннәр практиканы шунда ук уза ала.

Практика срогы – 4 атна (июнь–июль ае). Студентлар әлеге практика дәвамында, беренче бүлекчәдә бәян ителгән гомуми бурычларны үтәү белән беррәттән, әсәр иҗат итүнең барлык баскычларын редакциядә даими эшләү шартларында узалар. Шәрехләбрәк әйткәндә, практикантлар әсәрнең темасын билгеләргә, конкрет ситуацияне анализлау өчен аралашу кагыйдәләрен кулланырга, идеяне ачыкларга, проблеманы күзалларга, дөрес нәтиҗәләр чыгарырга, әсәрнең композициясен корырга, кирәкле сурәтләү чараларын табарга өйрәнәләр.

Студентлар түбәндәгеләрне эшләргә тиеш:

5 язма бастырырга;
1–3 хат редакцияли;
русчадан татарчага 1–2 язма тәрҗемә итә;
1–2 фоторәсем бирә;
1 газета санын макетлаштыруда катнаша (версткада эшли).

Радио, телевидение редакцияләрендә, мәгълүмат агентлыкларында, нәшриятларда, реклама оешмаларында практика үтүчеләргә, фоторәсем һәм макетлаудан тыш, югарыда күрсәтелгән күләмдә иҗади эш башкару бурычы йөкләнә.

Бу юлы да язмаларның жанрлары тәгаенләнми. Аларның тематикасы да төрле булырга мөмкин. Тематика практикантның иҗади ниятләренә һәм редакцияләрнең ихтыяҗына бәйле. Материаллар икътисадкамы, сәясәткәме, мәдәнияткәме h.б. – кыскасы, кайсы гына тармакка карамасын, тирән эчтәлекле, камил формалы булырга тиеш.

II-III- IV КУРСЛАР

«Иҗат көне» программасы. II-III-IV курс студентлары да сентябрьнең беренче атнасында ук, махсуслашу юнәлешенә карап, төрле массакүләм мәгълүмат чараларына беркетелә. Аларга да атнага 1 иҗат көне бирелә.

Ел барышында студентлар «иҗат көннәре»ндә хәбәри һәм аналитик жанрларда эшләү методикасын гамәли үзләштерәләр.

Газетада, мәгълүмат агентлыкларында эшләүчеләр түбәндәге эшләрне башкара:

- II курсның 1нче семестрында ике хәбәр, репортаж, интервью, хисап иҗат итә, ә 2нче семестрда хәбәри, аналитик әдәби-публицистик жанр төрләренең һәрберсеннән икешәр (барысы алты) әсәр язып бастыра;
- III-IV курсларда семестр саен хәбәри, аналитик әдәби-публицистик жанр төрләренең һәрберсеннән икешәр (барысы алты) әсәр язып бастыра;
- семестр саен 2–3 хат редакцияли;
- семестр саен 2–3 газета номерын планлаштыруда, макетлауда һәм чыгаруда катнаша.

Радиода эшләүчеләр:

- репортер магнитофон белән эшләргә, тасманы монтажларга өйрәнә, тасманы монтажлау һәм язу техникасын тулысынча үзләштерәләр; радиорепортаж, радиоочерк, радиокомпозиция язып эфирга тапшыралар;
- фонотека һәм тавыш цехы эше белән танышалар.
- 4–5 сюжет әзерли;
- 1–2 материал тәрҗемә итә;
- 2–3 автор материалын әзерли.

Телевидениедә эшләүчеләр:

- видеорепортаж, телеочерк әзерләп эфирга тапшыра;
- проблемалы публицистик тапшыру сценариен иҗат итәләр; видеоязма процессы белән таныша;
- 4–5 хроникаль сюжет әзерли;
- 1–2 автор чыгышын оештыра.

Реклама оешмаларында, матбугат үзәкләрендә һәм китап нәшриятларында эшләүчеләр өчен махсус программа төзелә.

Җәйге практика программасы. II һәм III курсларны тәмамлаганнан соң җитештерү практикалары оештырыла. Икенче һәм өченче практика, гадәттә, район һәм шәһәр газеталары редакцияләрендә, радио һәм

телевидение үзәкләрендә, мәгълүмат агентлыкларында, реклам оешмаларында үтә.

Практикаларның дәвамлылыгы – 4 атна. Бу практика вакытында студентлар, корреспондент вазифаларын башкарып, хәбәри һәм аналитик жанрларны даими эшләү шартларында гамәли үзләштерәләр. Алар түбәндәгеләрне үтиләр:

хәбәри, аналитик һәм әдәби-публицистик жанр төркемнәренең һәрберсенә караган икешәр (барысы алты) әсәр язып бастыра;

2–3 хат эшкәртә;

2–3 материал тәрҗемә итә;

1–2 газета номерын планлаштыруда, макетлауда һәм чыгаруда актив катнаша;

«летучка»да чыгыш ясый.

Радиода практика үтүчеләр:

4–5 сюжет әзерли;

радиопрограмма әзерләү процессы белән җентекләп таныша.

Телевидениедә үтүчеләр:

4–5 сюжет әзерлиләр;

телевизион программа әзерләү процессы белән төптән таныша.

Диплом алды практикасы программасы. IV курста беренче гадәттә февраль аенда оештырыла. Бу практиканы студент үзе теләгән гаммәви мәгълүмат чарасында уза. Практика университетны тәмамлап эшкә барачак редакциядә үтелсә, бигрәк тә яхшы.

Практика срогы – 2 атна.

Әлеге практика студентның һөнәри әзерлек дәрәҗәсен билгеләргә тиеш. Төп игътибар махсуслашуны тирәнтен үзләштерүгә юнәлдерелә. Махсуслашу тематика яисә жанрлар буенча тормышка ашырылырга мөмкин. Практика вакытында студент 4 әсәр иҗат итәргә, 2 хат эшкәртергә, 2 материал тәрҗемә итәргә бурычлы. Ул шулай ук секретариатта эшләп ала, материалларны планлаштыруда, төзәтүдә һәм дөньяга чыгаруда катнаша, «летучка» да күзәтүче булып чыгыш ясый.

ИҖАТ ЙОМГАКЛАРЫН ТИКШЕРҮ

«Иҗат көн»нәренең нәтиҗәләрен тикшерү өчен һәр курста ике тапкыр аттестация үткәрелә. Кече аттестация – 1 нче семестр азагында, 20 декабрьгә кадәр, курс аттестациясе – 2 нче семестр ахырында, 1 июньгә кадәр.

Аттестацияләр махсус төзелгән комиссия утырышында уза. Комиссия составына кафедра укытучылары, редакция хезмәткәрләре кертелә. Аттестациядә группа студентлары катнаша.

Аттестация алдыннан студентлар язма хисап тапшыралар. Хисап түбәндәгеләрне эченә ала:
а) басылган яисә эфирга чыккан әсәрләр,
б) редакцияләнгән, басмага әзерләнгән хатлар, автор материаллары,
в) тәрҗемәләр (русча нөсхәсе белән),
г) хисап (газета, радио яисә телестудия, мәгълүмат агентлыгы, нәшрият, матбугат хезмәте, реклама оешмасы эшенең үзенчәлекләре турында фикерләр, иҗат эшенең юнәлешләре, уңыш-кыенлыклар, җитәкче журналистның сыйфатламасы),
д) җитәкче укытучы бәясе.

Комиссия әгъзалары студентларның хисабы белән кече һәм төп аттестация алдыннан җентекләп таныша. Материалларны группа студентлары да укый. Алар арасыннан бер рецензент та билгеләнә, тикшерү вакытында һәр студент хисап тота. Рецензент, чыгыш ясап, иптәшенең эшенә бәя бирә. Аннары фикер алышу башлана. Җитәкчеләр – кафедра укытучысы һәм редакция хезмәткәре комиссия әгъзаларын студентның иҗат нәтиҗәләре белән таныштыра. Комиссия рәисе тикшерүгә йомгак ясый. Ахырдан студент эшенә бәя чыгарыла.

Тикшерү бүтән сценарий буенча да уздырылырга мөмкин.

Уку елы башлану белән үк практикант түбәндәге материалларны тапшыра:
– практика йомгаклары турында хисап;
– студентның басылган яки эфирга чыгарылган үз материаллары, оештырган һәм тәрҗемә иткән язмаларының нөсхәсе;
– студент башкарган һәм шул макетлар буенча чыгарылган газета саннары;
– практикант материалларының нәтиҗәлелеген раслаучы материаллар (рәсми җаваплар, укучы, тыңлаучы, тамашачы хатлары);
– студентның эшенә редакция биргән сыйфатлама;
– практикант көндәлеге.

Практиканы телевидение һәм радио студияләрендә, реклама оешмаларында үткән студентлар барлык материалларның текстларын (үзләренекен һәм авторларныкын), сценарийларын, шулай ук аудио- һәм видеоязмаларны тапшырырга тиеш.

Хисапның якынча схемасы түбәндәге мәгълүматларны үз эченә ала:

Практиканы кайда үттең? (газета, радио яки телестудиянең, мәгълүмат агентлыгының, матбугат хезмәтенең, реклама оешмасының исеме оештыручысы, җитәкчесенең исем-фамилиясе, редакциянең төзелеше, эш үзенчәлекләре һ.б.)

Кайсы бүлектә эшләдең, практикага кем җитәкчелек итте?

Практика дәверендә нинди темалар, юнәлешләр өстендә эшләдең, нинди проблемалар күтәрдең, материал оештыру өчен кайларда булдың, кемнәр белән аралаштың, ничек итеп мәгълүмат тупладың? Шул уңайдан килеп чыккан кыенлыклар нидән гыйбарәт?

Язма басылып чыккач яки тапшыру эфирда яңгырагач, күрсәтелгәч, ул укучылар, тыңлаучылар, тамашачылар тарафыннан ничек кабул ителде? Резонанс булдымы, әллә битарафлык күрсәтелдеме? Материалның нәтиҗәлелеге турында сөйләргә мөмкинме? Редакция хезмәткәрләре бу материалны ничек бәяләде?

Кайсы язмаларыңны, тапшыруларыңны иң уңышлылары яки иң уңышсызлары дип санныйсың? Ни өчен? Уңышсызларын ничегрәк итеп эшләргә кирәк булган?

Практика башында нинди максат һәм бурычлар билгеләнгән булып, шуларның кайсылары ни дәрәҗәдә үтәлгән? Үтәлмәгәннәренең тормышка ашмавы нинди объектив яки субъектив сәбәпләргә бәйле?

Киләсе елда практика үтәчәк төркемдәшләреңә, түбәнрәк курс студентларына киңәшләрең, практика оештыручыларга, редакциядән һәм кафедрадан билгеләнә торган җитәкчеләргә эшлекле тәкъдимнәрең нинди?

Практика нәтиҗәләрен тикшерү өчен һәр курста уку елының 1 семестрында махсус очрашу вакыты билгеләнә. Иң элек практика белән кафедрадан җитәкчелек итүче укытучы студентларның эшләре белән җентекләп танышып чыга, аларны студентлар да укый. Студентлар арасыннан һәрберсенә рецензент билгеләнә. Студентлар кафедра билгеләнгән җитәкче белән җәйге практикада башкарылган эшләргә анализ ясыйлар, хисап тоталар, рецензентларның фикерләрен тыңлыйлар. Ахырдан җитәкче бәя куя.

Практика өчен бәя куйганда, студентларның тикшерүдә катнашулары, рецензияләре, редакция биргән сыйфатламалары да исәпкә алына.

Барлык курсларда практикага йомгак ясалгач, Институтта махсус конференция үткәрелә. Анда студентлар, практика җитәкчеләре, журналистлар катнаша. Практиканы оештырудагы уңай яклар һәм кимчелекләр анализлана. Соңгыларын бетерү, гомумән, иҗат эшен камилләштерү юллары билгеләнә.

«Редакциядә иҗат көненә» бәяләмә үрнәге

Көндезге бүлек студенты Диләрә Батыршинаның «Ватаным Татарстан» газетасында үткән иҗат практикасына бәяләмә

Беренче курс студенты буларак, Диләрә тырыш, үз-үзенә таләпчән студент буларак истә калды. Киләчәктә бу сыйфатларын тагын да камилләштерүен теләп калам. Студент нинди эш башкарганын белеп башкара, бу да булачак журналист өчен мөһим сыйфатларның берсе.

Газетада шактый үзенчәлекле язмалары урын алды. «Ватаным Татарстан» газетасы белән беррәттән башка матбугат чарасы белән дә язышa алган. Моның, әлбәттә, уңай һәм тискәре яклары бар. Бердән, бер матбугатны өйрәнү мөмкинлеге аз кала, икенчедән, студент тарафыннан таркаулык барлыкка килә. Бу язмаларның санына да, сыйфатына да йогынты ясамый калмый. «Мин сайлаучы булдым» («Әтнә таңы»), «Апамның бирнәсе булдым», «Кояш кемне шелтәли» («Ватаным Татарстан»), «Швеция дә үзебезчә сөйләшә» («Мәдәни Җомга»), «Яшьнәгәндәй аяз күктә яшен» («Мәгърифәт») язмаларын билгеләп китәргә була.

Диләрәнең, Сибгат Хәкимнең якташы буларак, бу шәхескә кагылышлы язмалар сериясе дә үзенчәлекле. «Яшәргә риза мин монда әйләнеп бер туфракка», «Сибгат Хәким Күлле Кименеке! Ул безнеке!» язмалары шактый кызыклы. Журналистика тарихында билгеле бер шәхесне өйрәнеп, аның иҗатын күтәреп яшәгән публицистларыбыз шактый булды. Бәлки киләчәктә Д.Батыршина бу теманы тагы да киңрәк итеп дәвам итәр. Монда уйланырга җирлек бар.

Тәрҗемә һәм хатлар эшкәртүгә килгәндә, алар студент тарафыннан шактый башкарылды. Шул ук вакытта мин аны игътибарлырак булырга чакырам. Укучы алдында җаваплылык дигән төшенчәне онытмаска да кирәк.

Гомумән алганда, бу эшләр игътибарга лаеклы. Киләчәктә дә уңышлар теләп калам.

Ватаным Татарстан» газетасы
журналисты, филология
фәннәре кандидаты Р.М.Галиева
20.12.11.

Иҗади портфолио материалларына бәяләмә үрнәге

Алсу Хәнҗәрованың 2009–2014 елларда иҗат иткән практика материалларына бәяләмә

Студентның иҗат практикасы аның киләчәк тормышын, эш урынын күзалларга ярдәм итә, журналистика өлкәсендә эшчәнлегенә нигез булып тора. Алсу Хәнҗәрованың иҗади досьесы белән танышканнан соң бары тик уңай фикерләр генә кала. Автор биш ел дәвамында язмаларын район һәм республика матбугатында бастырып килә. «Шәһри Казан», «Безнең гәҗит» кебек матбугат чаралары белән беррәттән ул туган җире Чүпрәле районы газетасы булган «Туган як» белән дә элемтәсен өзми. Һәрвакыт аралашып яши. Шуңадыр аның язмалары берничә төрле теманы үз эченә ала. Алсуны күбрәк хокук өлкәсендәге мәсьәләләр кызыксындыра. Кеше тормышына куркыныч янаган мәсьәләләргә дә алына, җәмгыять проблемаларын чишәргә омтыла. Гаилә һәм социаль темага кагылышлы язмаларын автор төрле жанрлар аша укучыга җиткерә. «Яшенле яңгыр», «Милициям мине яклыймы?», «Язмышларны кем язар», «Яшьлек ялгышлары...», «Кемдер алдый, кемдер алдана», «Бүре баласы» язмаларында авторның аналитик фикерләве дә чагыла. Автор укучыга җиткерәсе фикерен төрле мисаллар аша дәлилли. Бер үк вакытта район газетасында даими язмалар әзерләү үзен сиздерә, авторның иҗади йөзе югалып та кала кебек. Газетаның күп еллар дәвамында калыплашкан стиле язмаларга да тәэсир итә. Шул ук вакытта язмаларның теле гади, укылышлы. Авторга үз йөзен һәм үз стилен булдыру өчен тагын да тырышырга кирәк. Алсу киләчәктә дә үзенең башлаган темаларын дәвам итсен иде.

Шунысы куанычлы, Алсу соңгы иҗат практикаларын ТР Авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек министрлыгы карамагында эшләп килүче Аграр яшьләр берлегендә үтә, биредә ул матбугат сәркатибе вазыйфасын башкара. Журналистка, язмалар гына әзерләп калмыйча, башка матбугат чаралары белән хезмәттәшлек тә итәргә туры килә. Сайтлар өчен дә язмалар әзерли ул.

Гомумән, Алсу Хәнҗәрова мәгълүматка бай иҗади досье әзерләгән, биш ел дәвамында уңышлы һәм намуслы эш башкарып чыккан. Аңа уңышлар телисе килә. Әлеге иҗат тупланмасын бик яхшы бәягә лаек дип табам.

Рәсимә Галиева, филология фәннәре кандидаты.

ӘДӘБИЯТ

1. Галиева Р.М., Сабирова Л.Р. Язма фәнни эшләр: журналистика бүлегендә укучы студентлар өчен методик кулланма. Казан: Казан ун-ты нәшр., 2012. 48 б.
2. ГОСТ 7.1–2003. Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления // Библиография. 2004. № 3. С. 45–72; № 4. С. 41– 64.
3. Дорощук Е.С. Методические указания по выполнению выпускной квалификационной работы по журналитике: учеб.-методическое пособие. Казань: Казан.гос. ун-т, 2009. 44 с.
4. Журналистика 021400 белгечлеге буенча дәүләт имтиханы: программа, бәяләүче чаралар, әзерләнү өчен материаллар / төз. Р.Л.Зайни. Казан: Казан.ун-ты, 2011. 40 б.
5. Журналистика бүлегендә язма фәнни эшләр. Дәүләт имтиханы: методик кулланма / төзүче В.З.Гарифуллин. Казан: КДУ, 2007. 16 б.
6. Курсовая работа: методическое пособие по выполнению (подготовке) и защите для студентов отделений факультетов журналистики / науч. ред. М.В.Симкачева. Казань: Казан. гос. ун-т, 2009. 64 с.
7. Научно-исследовательская работа студентов: учеб.-методическое пособие / под ред. Д.В.Туманова. Казань: Изд-во Казан. гос. ун-та, 2007. 100 с.

ИНТЕРНЕТ-ЧЫГАНАКЛАР

1. ГОСТ Р 7.0.5. 2008. URL: http://protect.gost.ru/v.aspx?control=8&baseC=-1&page=0&month=-1&year=-1&search=&RegNum=1&DocOnPageCount=15&id=165614&pageK=466BEF73-A91A-4347-AD85-14FA584A6CCC
2. Екатерина Антипова Е. Как писать курсовую – практические советы. URL: http://www.studroom.ru/view_post.php?id=4
4. План и структура дипломной работы, как написать диплом. URL: http://www.vipstudent.ru/index.php?q=data&r=1236076602
5. Умберто Эко. Как написать дипломную работу. URL: http://www.234555.ru/publ/2–1–0–337
6. Что такое курсовая работа? URL: http://ist–slavbalkan.narod.ru/study/kursov–pravila.htm
7. Оформление научного аппарата курсовой и дипломной работы. URL:. http://kpfu.ru/portal/docs/F1876319844/kdr.pdf